

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

5
2019

**40 let
prvega vzpona
po Zahodnem
grebenu na
Mount Everest**

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

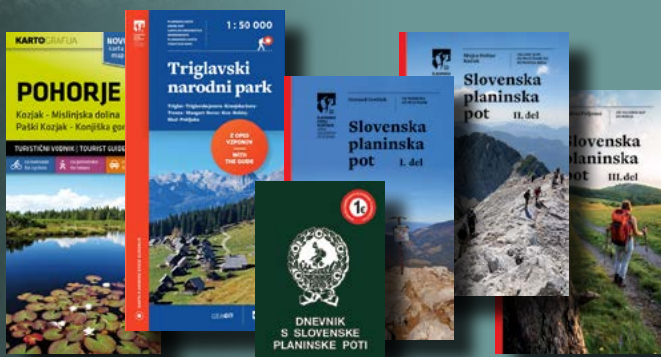
PLANINSKI ZEMLJEVID ŠALEŠKA DOLINA Z OKOLICO 1 : 50 000

Na planinskem zemljevidu Šaleška dolina z okolico 1 : 50 000 so poleg samoumevnih planinskih poti (posebej sta označeni obhodnici Slovenska planinska pot in Evropska pešpot E6) označena tudi številna plezališča, ki jih na tem koncu Slovenije res ne manjka, ter planinske kočice in ostali gostinski objekti. Označena so tudi večja parkirišča na izhodiščih priljubljenejših planinskih ciljev.

Format: 70 x 100 cm

CENA: V času od 15. 5. 2019 do 15. 6. 2019 lahko zemljevid kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 2,43 €* (redna cena: 4,86 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

PO SLOVENSKE PLANINSKE PÓTI TUDI S PRSTOM PO ZEMLJEVIDU, NE LE PEŠ

Slovenska planinska pot je dolga in na njej je mnogo križišč in ovinkov. Že res, da nam pri izbiri prave smeri dandanes izdatno pomagajo raznovrstne elektronske naprave, a sleherni obiskovalec gora bi moral vedeti, da se brez zemljevida ne kaže odpraviti od doma.

K planinskemu zemljevidu spada tudi kompas, za boljšo pripravo doma pa priporočamo še ne pol leta staro trilogijo planinskih vodnikov po Slovenski planinski poti. Seveda ne gre brez Dnevnika s Slovenske planinske poti, z nakupom katerega prispevate/prispevam 1 € za obnovo Slovenske planinske poti. Lansko leto se je ta znesek ustavil pri skoraj petih tisočakah – hvala vam! Prijetno in varno planinsko popotovanje vam želimo!

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur (v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKE PLANINSKE MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
119. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:

Andrej Mašera, Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

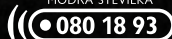
NAKLADA: 5000 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDELSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Jože Zupan malo pod vrhom Zahodne rame, v ozadju vršna piramida Everesta Foto: Stane Klemenc

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Delček spomina za zanamce

Spomin je čudna stvar. Moj je še posebej luknjast, kot kakšen ementalec. Vendar je zanimivo, da si človek nekatere stvari iz preteklosti kljub vsemu dobro zapomni. Tiste, ki so se mu usedle v srce, ki so mu pomenile nekaj več, ki so ga "stresle". Nikoli ne bom pozabil evforije, ki je vladala ob prvem človekovem pristanku na Luni. Sredi poletja smo čepeli pred črno-belimi zasloni in spremljali ta čarobni korak. Pa recimo prvega šolskega dne, rojstva otrok, tega ne pozabiš. In tudi tragičnih dogodkov. Dobro se spominjam torka, ko so je ponesrečilo pet kolegov, gorskih reševalcev na Turski gori. Za dan, ko se je ponesrečil Ayrton Senna – sem pač ljubitelj formule ena, še bolj pa dirk moto GP – natančno vem, kako je potekal, kje sem bil in kaj sem delal. Podobno kot v opisanih primerih nosim v spominu 13. maj 1979, ko sem še gulil študentske klopi. Če si "okužen" s hribi od mladih nog, tudi ne moreš drugače, pač spremljaš vse, kar se na tem področju dogaja, prebiraš literaturo, in tako je seveda še zdaj. Medijsko dogajanje, ki se je preneslo na nas, je trajalo več kot dva meseca – kot bi spremljali kakšno tekmo, tako napeto je bilo. Jim bo uspelo ali ne? Ob tolikšni množici odličnih alpinistov in tonah opreme? Držali smo pesti, in ko je končno prispela novica o uspehu, smo se veselili vsi. Čez dva dni pa je prišla še tragična vest o Ang Phujevem padcu in zaključku odprave. Vse razsežnosti odprave so se izkristalizirale šele po vrnitvi moštva, ki smo jo na Brniku spremljali kot prihod kakšne pomembne jugoslovanske reprezentance. Pa saj je tudi bila! Spomnim se, kako zavzeto sem še istega leta bral vse napisano o odpravi, na primer Kotnikov *Himalajski dnevnik*, *drama pod vrhom* v prilogi Večera – kot bi bral napet roman.

Danes je kar težko verjeti, da je minilo že štirideset let. Udeleženci so se postarali, mnogih med nami ni več. Vodstvo planinske organizacije se je odločilo, da bo to obletnico posebej proslavilo, Planinski vestnik je seveda del tega. Temo, ki smo jo pripravili, bi lahko zastavili tudi drugače. Pred desetimi leti smo se npr. pogovorili le z nekaterimi udeleženci. Tokrat pa smo povabili kar vse živeče, tako člane odprave kot spremljevalce. Precej se jih je odzvalo in v svojih prispevkih so obudili spomine na odpravo, pa tudi na čase po njej. O čem so pisali, naj pove le kratka izjava v elektronski pošti letoske Sonje: "Sem se zelo potrudila. In zraven jokala in slavila! Bravo, Slovenci!" In res je tako. Ko bereš njihove misli, si ne moreš kaj, da ti ne bi prišle do srca. O tem "boju" z goro, v katerem so stali drug z drugim, vsi za enega, eden za vse. Nekdo je zapisal: "Ko pride prvi na vrh, bo to zmaga vseh!" O požrtvovalnem reševalnem posegu po vzponu druge trojice na vrh in pomoči kolegov, da so lahko sestopili. O izgubljenih priložnostih za vrh in nikoli uresničenih sanjah. Tudi to se bere kot napet roman.

Ko sem se za pripravo teme pogovarjal z več udeleženci, sem izvedel tudi marsikaj iz zakulisja, po toliko letih pa je čas za razkritje. Vsakdo je pač dogodke dojemal po svoje, in to je popolnoma razumljivo. Izbrani pristop na goro je najtežji od vseh, gora je stalno kazala zobe, bile so napetosti, a vse to prav nič ne zmanjšuje vrednosti vzpona, prej nasprotno. Odprava je delovala kot dobro utečen stroj, kar nam priznavata tudi Tom Hornbein – po njem je imenovan Hornbeinov kuloar, po katerem so naši sestopili – in Reinhold Messner v svoji kratki, a še kako povedni izjavi. Fantje, pa ne glede na to, do katere višine so prigarali, so lahko danes zares ponosni, da so bili člani te odlične ekipe, na opravljeno delo in na vrhunski dosežek, ki je rezultat prispevka vseh. Ta bo šel v zgodovino, za spomin, in tudi tale številka bo delček neponovljivega ohranila zanamcem.

Vladimir Habjan

40 LET PRVEGA
UZPONA PO
ZAHODNEM GREBENU
NA EVEREST

Tone Škarja

Kamen in piramida

Pred menoj leži kamen, ki mi ga je pred štiridesetimi leti Nejc prinesel z vrha; pobral ga je 13. maja 1979 na višini 8848 metrov. Vrh najvišje gore sveta je tristo metrov visoka piramida iz marmoriranega sivo zelenkastega apnenca. Ta leži na gmoti prastarega skalovja prodornin, globočin in usedlin, ki se je nekoč dvignilo iz vroče zemeljske notranjosti. Ves Everest je ena sama mogočna piramida. Veličasten dosežek za ta okrušek, ki je do Nejščevega dejanja kraljeval nad vsem kamenjem in skalovjem tega sveta! Tudi Nejc je bil vrh neke človeške piramide, ki je naskakovala bivališče bogov in hotela do zadnje oporne točke, ki jo Zemlja še nudi človeku. Kot je nekoč Prometej tekel z ukradenim ognjem z Olimpa, da se izogne Zevsovemu maščevanju, tako sta tistega dne Nejc in Andrej hitela navzdol, da utečeta ledenemu besu Svete matere sveta – Čomolungme.

*Nuptse, Lotse in zadaj
Everest s poti pri
Pangbočēju
Foto: Aleksandar Gospić*

Kamen z vrha
Everesta na
steklenem
podstavku
Foto: Tone Škarja

Izvidnica Everest
1978: Roman Robas,
Tone Škarja, Stane
Belak, Nejc Zaplotnik,
Štefan Marenče in
menih iz Tjangbočeja,
ki si ogleduje svoj
polaroidni portret.
Arhiv Toneta Škarje

Leta 1953 sta Edmund Hillary in Tenzing Norgaj, člana britanske odprave pod vodstvom Johna Hunta, prva dosegla vrh Everesta po zdaj klasični smeri čez Ledeni slap, Južno sedlo in Jugovzhodni greben. Sedem let pozneje – 1960 – so Kitajci potegnili svojo smer, tudi po zdaj že klasičnem Severnem grebenu. Američani so leta 1963 svojo smer imenovali Zahodni greben, čeprav so začeli iz Zahodne

Piramida

Prvi Slovenec, ki je plezal v Himalaji, je bil Dinko Bertonec, ki je plezal na Daulagiri leta 1954. Dosegel je zavidljivo višino približno 7900 metrov, ga pa ne moremo všeti v razvoj jugoslovanskega in slovenskega himalajizma. Ta se je idejno začel sredi petdesetih let prejšnjega stoletja z mislijo na Manaslu ali Šiša Pangmo, a odprave pač ni nihče organiziral. Končno je leta 1960 PD Ljubljana - Matica ob podpori PZS uresničila prvo odpravo, in sicer na Trisul. Glavnega vrha niso dosegli, so pa po prvenstveni smeri prišli na šesttisočaka Trisul 2 in 3. Razlika v moštvu ni zmogla česa več. Ko je že kazalo, da bo to za dlje časa vse, je PZS po posebnem navdihu ustanovila posebno Komisijo za odprave v tuja gorstva (KOTG) ter načrtala smer razvoja in tudi skrbela za organizacijo glavnih odprav in potrebna sredstva. Druga odprava – 1965 – je bila usmerjena na Kangbačen. Ta je morala smer pristopa v neznanem območju šele iskati. Niti ta ni dosegla glavnega vrha, obtičala je le sto metrov pod njim, je pa dosegla stranski sedemtisočak, ki je bil do leta 1979 najvišji vrh, ki smo ga prvi dosegli Slovenci.

globeli, prečili pravi Zahodni greben in nadaljevali po Hornbeinovem kuloarju do vrha. Boningtonovi Britanci so leta 1975 prvi preplezali jugozahodno steno, takratni Jugoslovani pa smo 1979. preplezali celotni Zahodni greben, edino popolnoma samostojno smer že od baznega tabora preko sedla Lho La in po Zahodnem grebenu (West Ridge Integral, West Ridge Direct) do vrha, do »kamna«.

Da bi poravnali dolg, je leta 1969 naslednja odprava spet odšla nad Kangbačen, a Nepalci so prav takrat ves vzhodni del zaprli in našim dovolili Anapurno 2 (in 4). Najbrž je bilo tako prav, saj je odprava po že znani smeri dosegla poln uspeh, dotlej tudi najvišji vrh, in utrdila Slovincem že nekoliko omajano samozavest. Tudi naslednja – 1972 – se je namenila na Kangbačen in iz enakega razloga spet zaman. Si je

pa iz ponujenega izbrala visok cilj – Makalu, in sicer po južni steni. Na vrh niso prišli, a pri doseženi višini 8000 metrov so bile vse tehnične težave že za njimi. Logično, da je bilo treba odpravo ponoviti, in dovojenje je prišlo za leto 1975. Hkrati so pa Nepalci področje Kangčendzenge spet odprli in nam Kangbačen ponudili že za leto 1974. Vmesni dve odpravi, leta 1969 in 1972, je vodil Aleš Kunaver in med tema dvema se je, razumljivo, odločil za bolj svojo in prestižnejšo, Makalu. Tako sta me leta 1973 na nekem sestanku v Kamniški Bistrici obstopila, skoraj ukleščila Aleš in Pavle Šegula, načelnik KOTG, in me pregovorila za vodstvo na Kangbačen 1974. Bili smo zelo uspešni, a žal so Poljaki pol leta pred nami preplezali še tistih zadnjih sto metrov, ki jih pred devetimi leti sami nismo več zmogli. Naslednje leto je Kunaverjeva odprava dokončala svojo smer z vrhom Makaluja, in tako preplezala tretjo veliko himalajsko steno – za britanskima Anapurno in Everestom (in morda francoskim JZ razom Makaluja). Makaluju sta sledila leta 1976 Trisul z novo smerjo in končno doseženim glavnim vrhom ter leta 1977 za krajši čas prezrti (saj ga niti v knjigi *Na vrh sveta* ni) Gašerbrum, ki je bil z vzponom Nejca Zaplotnika in Andreja Štremflja opravljen že skoraj v alpskem slogu.

Everest

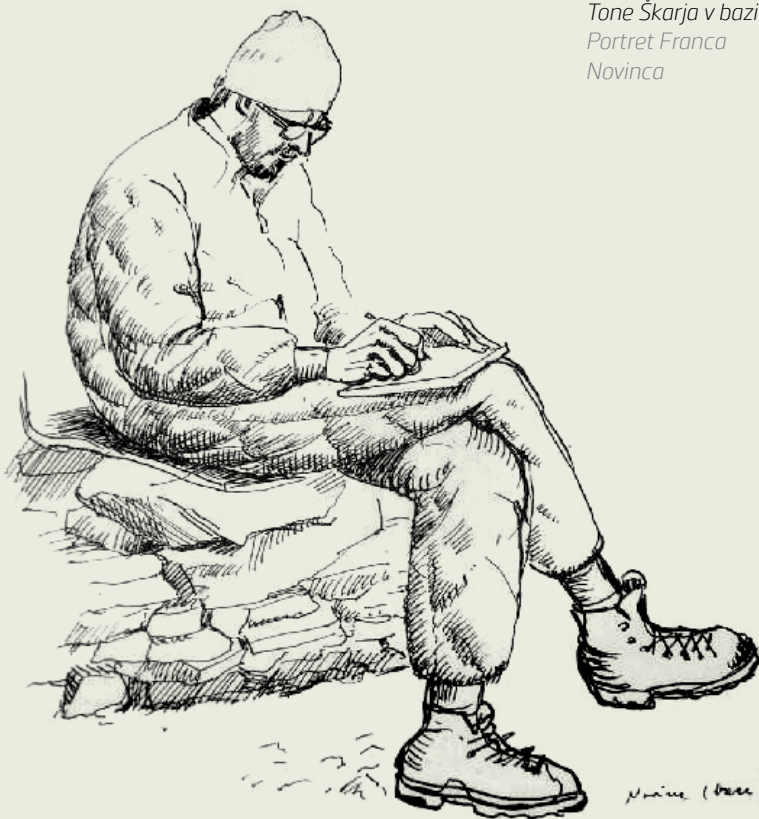
Ob vrnitvi odprave v Katmandu sem jeseni 1974 vložil prošnjo za Everest, za vodjo sem napisal Aleša Kunaverja, odobrili so nam leto 1979 po klasični smeri. A naše ambicije so v nekaj letih zrasle. Nepalsko dovoljenje smo vzeli za rezervo, saj sva se jeseni 1975 s Pavletom Šegulo v Beogradu srečala s Čuang-Ce-Tungom, kitajskim ministrom za šport (nekaj let pred tem svetovnim namiznoteniskim prvakom v Ljubljani), in Tibetanko Pantong (isto pomlad je bila kot druga ženska na Everestu) ter ga nagovarjala za dovoljenje s severa; mislila sva na elegantni Hornbeinov kuloar od vznožja do vrha. Pa razen kitajskih vljudnostnih kimanj in nasmehov ni bilo iz tega nič. V eni prvih števil *Alpinismusa*, ki jo vso oguljeno še vedno hranim, je Toni Hiebler skiciral glavne možnosti naslednjih smeri na Everest. Hornbeinov kuloar je že odpadel, z nepalske strani, ki obsega le tretjino Everesta, je bila poleg klasične smeri prvopristopnikov (1953) že preplezana ameriška različica Zahodnega grebena (1963) in kmalu po izidu revije s skicami tudi več let oblegana jugozahodna stena (1975). Edina res samostojna smer se je ponujala po celotnem zahodnem grebenu z začetkom v sedlu Lho La.

Sicer so Britanci, čeprav so vse prve odprave poskušale s severa, mislili tudi na dostop z juga, torej iz takrat prepovedanega Nepala. Tako sta Bullock in Mallory (ki je 1924. skupaj z Irvinom umrl le kakih dvesto metrov pod vrhom Everesta) s sedla med Pumoriem in Lingtrentsejem že leta 1921 prvič zagledala Zahodno globel in Ledeni slap ter ju tudi »krstila«. Na sedlo Lho La so Britanci prišli po ledeniku Rongbuk

leta 1936, a tudi tod ugodne smeri proti vrhu niso našli, nato so se z zahoda povzpeli na njim že znano Severno sedlo in Severni greben. Sedlo je s severne strani torej lahko dostopno, a je bilo po letu 1950 zaradi kitajske zasedbe Tibeta nedosegljivo.

Na nepalsko stran s sedla pada sedemsto metrov visoka stena, vprašljiv ključ do začetka težke smeri. Desno od skalne stene se sicer ponuja lažji prehod po ledu, a tam so Francozi leta 1974 v plazu izgubili vodjo odprave in pet šerp. Treba bo poslati izvidnico, je sklenila KOTG, ki jo je od leta 1975 naprej vodil Aleš. Izvidnica (Tone Škarja, Stane Belak, Roman Robas, Štefan Marenče in Nejc Zaplotnik) se je spomladi 1978 pod Everestom uradno utaborila kot trekking, se stene lotila, napela nekaj fiksnih vrvi, jo preplezala in 2. maja sta Belak in Marenče že bivakirala na 6050 metrov visokem robu sedla, kjer smo naslednje leto postavili zgornjo postajo ročne tovarne žičnice. Vršni del stene je večinoma previsen, in šerpe, mi pa še manj, čez ta predel ne bi mogli nositi precej težkih nahrbtnikov.

Vsa akcija je trajala dober mesec. Ko zdaj prebiram dnevnik z izvidnice, ob glavni nalogi opazim dvoje

Tone Škarja v bazi
 Portret Franca
 Novinca

nasprotujočih si razmišljanj. Zaklinjanje, da ne bom vodja odprave, da na odpravo še šel ne bom, le kaj naj počnem v tej ledeni in peščeni puščavi, ter hkratno sestavljanje glavnega okvira odprave, dobavitelj opreme in nagovarjanje Šraufa za vodstvo. To zamisel mi je Aleš ob vrnitvi podrl in me po drugi pisni odpovedi vseeno pregovoril, da sem prevzel vodenje. Še zadnja možnost umika je bila, ko sem zahteval, da je

Zbiranje tovora in nosačev v Lamosanguju pred odhodom na pristopni marš Foto: Tone Škarja

Tovor prihaja v bazo.
Foto: Tone Škarja

odprava samostojna akcija in ne v sklopu šole za nepalske vodnike in znanstvene odprave, v bistvu trekkinga – a je pristal tudi na to. Sam je rekel, da se bo posvetil gradnji šole, ki jo bo Jugoslavija financirala kot pomoč prijateljskemu neuvrščnemu Nepal.

Tako imam rokovnik od 22. junija 1978 nabit z vsakodnevnimi opravili, telefoni, naslovi tovarn, sestanki s člani, sprotnimi poročili za Beograd (PZJ). Okvir moštva je bil postavljen že leta 1976: petindvajset alpinistov (od tega načrtno štirje iz drugih republik) in največ šest spremljevalcev (radijske zveze, tisk, TV snemalec, slikar). Na razpis se je javilo dvainsedemdeset ljudi, pogojem jih je ustrezalo štirideset in v dveh stopnjah selekcije je bilo izbrano končno moštvo. Zakaj tako otepanje vodstvene funkcije? Na Everestu je »visela« vsa Jugoslavija, vajena samih zmag. Torej bo treba uspeti že prvič. Razen Gašerbruma so vsi naši dotedanji prvenstveni vzponi v Himalaji uspeli šele v drugem poskusu. Na ščitu ali s ščitom – vrnitve brez njega si ni bilo mogoče zamisliti. Berite Herodota o vojnih navadah starih Grkov. Na srečo so bili prav napake in uspehi prejšnjih odprav dober temelj za

strategijo in taktiko na Everestu. Glavna opora sta bila Kangbačen '74 za organizacijo in Makalu '75 za organizacijo in tehničnim obvladovanjem plezalsko težke stene. Sem pa v Delhiju kupil Boningtonov *Everest the Hard Way* zaradi velike podobnosti v težavah in logistiki. Dragocen učbenik!

Tisto poletje oz. vsa zadnja leta je bilo ozvezdje nad Planinsko zvezo ugodno postavljeno, v lepi konstelaciji. PZS je vodil neprekosljivi predsednik Miha Potočnik, njeno KOTG enako neprekosljivi načelnik Aleš Kunaver; njuna povezava z Beogradom je vrhunsko delovala, tam je finančno in organizacijsko bdela nad odpravo in šolo Rade Kušič, pomembni gospodarstvenik in politik, tako da smo se člani zares lahko posvečali samo odpravi. Treningi, zbiranje, izdelava in pakiranje opreme in hrane. Organizirali smo se kot podjetje, po delovnih skupinah in usklajeno med seboj. V koledarju po odpravi naštejemo štirideset glavnih podjetij in sto manjših ter zasebnike, Klinični center je bil glavno skladišče in hkrati "popravljalnica" manjših zdravstvenih težav, farmacija darovalec svoje opreme in "kemije", podjetja so nam dala dopuste itd. Večina opreme je bila domače izdelave, ves puh, zaščitna obleka, čevlji, šotori, fiksne vrvi. Ročno žičnico, delo Štefana Marenčeta, smo že pozimi preizkusili na Turncu; delovala je. Če ne bi skoraj sproti pisali člankov, knjig, bi šla večina stvari v pozabo, saj so to spodnji kamni piramide, osnovni, v luči konice sicer videti nepomembni in neugledni. A brez njih tudi tistega kamna z vrha Everesta ne bi bilo.

S Tomažem Jamnikom sva odletela že 18. februarja 1979 skupaj z osemnajstimi tonami opreme in hrane, spakirane v šeststo trideset tovorov po trideset kilogramov, zloženih v trup Boeinga 707 tam, kjer so sicer sedeži. Le prva vrsta je ostala za naju, mehanika in stevarda. Do Delhija tako (čeprav so najprej obljubili polet do Katmanduja), od tam v Katmandu pa sam, Jamnik je pozneje s tovari na vse mogoče načine potoval po cesti. Težko je bilo dobiti dovoljenje za zahodni greben. Obljub Alešu iz prejšnjega leta se nikakor niso spomnili, kazali so le edini papir, ki so ga imeli, mojo vlogo iz leta 1974 za normalno smer. Šele pisimo naše delhijske ambasade, pričanje zveznega oficirja Jogendra Tape in predvsem spretna diplomacija Elizabeth Hawley (naj jo spremlja večna hvaležnost) so premostili to oviro.

Dobro agencijo (*Mountain Travel*) z dobro šerpovsko posadko sem nam zagotovil že ob koncu izvidnice. Preostali člani so prišli 1. marca, ko opreme še ni bilo. Zamudo smo popravljali tako, da smo s helikopterjem naprej poslali predhodnico – ta je z bazo zasedla boljši prostor pred Avstrijci, ki so takrat že korakali svojemu Lotseju naproti, ter se začela vzpenjati po steni Lho La. Druga posledica je bila, da se je glavnina odrekla dvodnevni aklimatizaciji v Feričah.

Tako smo v več skupinah med 11. in 18. aprilom zapuščali Katmandu, prva in daleč najboljšežnejša seveda glavnina. Na delitev so vplivali pomanjkanje nosačev, saj so jih vmes pobirale druge odprave, zamude

Šerpe na spodnji postaji žičnice Foto: Tone Škarja

Šerpe pri vitlu žičnice na Lho La Foto: Tone Škarja

s pozabljenimi dokumenti za radijske zveze, čakanje na filme itd. Sirdar, šef šerp, je bil zelo sposoben Ang Phu, ki je bil na Everestu z Avstrijci že prejšnje leto in je želel tudi tokrat na vrh. Korakati smo začeli v Lamosanguju s ceste, ki pelje proti kitajski meji, prišli pa v bazo med 18. (predhodnica) in 31. marcem.

Že po dveh dneh hoje je spomin na dolgočasno čakanje v Katmanduju zbledel; smisel odprave je v gibanju. Potovali smo pohodniško, tako da so tovariš s hrano do baze ostali nedotaknjeni. To je najbolj ustrezalo prehrambeniku Bojču, pa tudi drugim, da nam ni bilo treba postavljati in podirati šotorov. Bili smo kar gospodje, kar je bilo za prihodnost, ki smo se ji bližali, lahko le dobro. V boj je treba spočit. Prav so prišli tudi vmesni prelazi, ki so z višino do 3500 metrov postregli s prvo aklimatizacijo. V Namče Bazarju so večino tovorov prevzeli jaki in tudi osnovni tempo so prevzeli oni, zato smo hodili manj strnjeno kot prej. V Feričah se seveda nismo ustavili za aklimatizacijo, odigrali pa nogometno tekmo, ki je bila zaradi višine 4200 metrov kratka, toda nadvse naporna. Nekaj je le pomagalo. Končno smo se sedemnajsti dan, kar smo odšli iz Katmanduja, spustili na ledenik Kumbu. Kjer se gore strnejo v neprediren zid, skozi katerega ne vodi nobena dolina, smo se ustavili. To je naša baza, visoko smo 5350 metrov, tu bomo živeli dva meseca.

Predhodnica je zgradila že lep del baze in uspešno začela opremljati steno Lho La, tako da smo delo samo nadaljevali. Spominjam se pravih zimskih viharjev, ko smo napenjali vrvi skladiščnih in kuhinjskih šotorov. Če vreme ni bilo dovolj dobro za v steno, je bilo vedno dobro za delo v bazi. Delo v bazi se je namreč štelo za počitek. Le šerpe niso hoteli naprej proti steni, dokler baza ni bila posvečena. Ko je Ang Phu z zadnjo skupino prinesel molilne zastavice in so jih ob huronskem vpitju, molitvah in daritvi bogovom dvignili nad bazo, se je tudi nam kamen odvalil od srca: naslednji dan so tudi oni začeli delati na gori.

Kadar smo prišli z gore v bazo, se je ta zdela pravi dom. S prihajanjem pomladi so se ledeni temelji mehčali,

Živa lestev šerp v steni Lho La Foto: Tone Škarja

V steni Zahodne rame Foto: Stane Klemenc

pod nami je pokal ledenik, radijcema so se nagibale antene, bilo pa je vse topleje, tudi slikarju barve niso kar naprej zmrzovale in Dadovi prsti so lahko brskali po zataknjenih tipkah Marjanovega pisalnika. Do tod je segla pošta (poštni nabiralnik je bil sod z napisom Praznjenje ob sredah in nedeljah ob 8.00), do tod so lahko prišli jaki, nosači in turisti, prihajala je sveža hrana, tu je gorel pravi ogenj na drva. Toda med njo in ostalimi taborišči na gori je kot velikanski jez stala južna stena Lho La in trdo ločevala oba svetova. Pol ure hoje naprej se je ravna pot prelomila za devetdeset stopinj navzgor v težko plezalno smer k vznožju Zahodnega grebena.

Na nobeni naši odpravi nismo imeli tako ostrega prehoda med dolino in goro. Pri opremljanju stene so fantje pokazali pravo inovatorsko sposobnost: distančniki pod jamarskimi lestvami so bile prazne konzerve, fiksne lestve vpete diagonalno, da niso opletale, rešilne fiksne vrvi levo in desno od "železne ceste". Na tone odlučene skalovja smo zmetali v globino, saj je Lho La geološka prelomnica med Tibetom in premikajočo se indijsko podcelino, zato tudi skalna stena kar naprej živi, o čemer pričajo vedno sveži odlomi. Šele po tem smo si upali šerpe tudi same pustiti v steno. Pa tudi pri njih čredni nagon: ko sem s skalne rame gledal, kako jih dvanajst s polnimi nahrbtniki visi na previsnih lestvah, sem samo čakal, kdaj se bo vse skupaj utrgalo v katastrofo. Odslej samo štirje naenkrat! Pri nepalskih oblasteh smo našo smer utemeljevali kot varnejšo od običajne čez Ledeni slap. Zgodovina je to pokazala kot zmoto. Ne le da je greben izredno težak in dolg, tudi »abstraktna« nevarnost, da Ledeni slap vsake toliko požre nekaj ljudi, je za množice sprejemljivejša od konkretne. Psihologija ptiče jate!

Tabor 2
Foto: Stane Klemenc

Stane Klemenc kot model slikarju Francu Novincu v bazi
Foto: Tone Škarja

Čez zgornji del, levo od lestev smo napeli dvesto metrov dolgo žičnico z vitlom (GRS). Po njej smo jih od šestih ton tovora zvelikli pet, čeprav s svojimi rokami, po lestvah pa prenesli le eno tono. Šerpe so dobro ocenili, kolikšen trud jim je bil prihranjen, pa so še z večjim navdušenjem kot mi vrteli *vinto*. Nekoč se je zaradi preveč vnetega navijanja vlečna jeklenica utrjala, v globino so družno letele jeklenke kisika in plina, a ob hrupu iztekajočega se kisika dvestotih atmosfer ni bilo hujšega, razen strahu zdravnika Igorja, ki je takrat dežural na spodnji postaji. Čez steno smo se povzpeli več kot petstokrat. Bila je milostna.

Delo ob žičnici je bilo eno samo garanje, v ritmu vitla smo za tolažbo v duši peli, v redkem zraku z glasom ni šlo. Nič manj garaško je bilo rudarjenje, kovanje votlin za tabor 1 sto metrov od žičnice. Šotor tik ob žičnici, kjer naj bi sicer stal tabor, nam je že takoj raztrgal veter, ki je pokazal, zakaj je ploščad na robu sedla gola, celo brez ledu. V mirnejšem pobočju smo postavili šest šotorov, potem pa kopali in kopali in na koncu nakopali kakšnih šestdeset kubikov belo zelene jalovine. Nazadnje je bilo v enki – imenovali smo jo Alpina – prostora za petintrideset do štirideset ljudi. Bila

je prava višinska baza. Najprej smo si kuhali sami, potem nas je odrešil kuhar Temba. Več kot mesec dni je preživel v ledeni votlini, nenehno topil sneg in kahal, hodil spat ob desetih in vstajal ob petih.

Ploščad sedla se je proti Tibetu blago spuščala, proti jugu pa je po nekaj vse širših razpokah strmoglavila proti vznožju Ledenega slapu. Njen rob se je pogosto krusil in kot »Lho La expres« oprašil tudi našo bazo. Novinc: »Boste videli, enkrat ga bo nekaj več, pa bodo najprej *krautfrezarji* (Avstrijci) leteli čez nas, potem pa še mi za njimi.« In mirno slikal naprej. Pot pod steno Zahodne rame sta nam prekrizali le dve preprosti razpoki, smo pa vso pot označili z zastavicami, da v megli ali sneženju ne bi zašli. Steno, visoko 1200 metrov, spodaj ledeno in skalno, zgoraj položnejšo in sneženo, so mojstri ledu odlično zavarovali. Pa ni bilo plezanje glavno, glavni so bili svitki vrvi po dvesto metrov in ledni klini in sidra za pritrditve. V celoti smo napeli več kot deset kilometrov fiksnih vrvi. Na prelomu strmine na 6770 metrov smo postavili drugi tabor (Induplati). Postavili smo štiri šotore, enako kot v vseh naslednjih, razen seveda v zadnjem. Tako smo si zagotovili dokaj tekoč promet brez ozkih

Tone Škarja v težki skalni stopnji nad ledeno steno - pod taborom 3
Foto: Stane Klemenc

Vihar na grebenu med taboroma 3 in 4
Foto: Dušan Podbevšek

grl. Tretji tabor (Rašica, 7300 m, takrat smo mislili, da meri 7200 m) sta ravno vkopavala Šrauf in Stipe in gradila obrambni zid proti »tibetancu«, ko sem se 19. aprila dokopal do trojke. Šotore smo res dobro vkopavali, vseeno pa nam je v trojki eden zgorel, ko je šerpa menjal plinsko bombico ob prižganem drugem kuhalniku. Občasne pritožbe fantov nad šerpami mirim, ko jih spomnim na dvojne tovore in hitenje po kakšnem njihovem lenobnem ali »bolezenskem« dnevu. Čeprav skupaj, živimo mimobežna življenja.

Pa vendar: nedavno mi je pisala Uta Ibrahim (lani na Everestu, zdaj s Korejci proti južni steni Lotseja), kako je srečala šerpo Dava Nuruja, ki je bil na naši odpravi. Poslala je sliko obeh, a zaradi protisvetlobe nerazločno. V identifikacijo sem ji poslal njegovo sliko. Potrdila je in povedala, da jo je, ko je rekla, da je Kosovo del bivše Jugoslavije, objel, zajokal, vprašal, ali me pozna, in rekel, da je bila to najboljša odprava njegovega življenja. Bil je naš najmlajši šerpa, takrat star dvajset let. Tako sem posredno spoznal tudi njo. Toliko tudi skozi ta drobec o šerpah.

Naprej po grebenu proti vršni gmoti je bilo delo prepuščeno fantom. To je bilo bojevanje z vetrom, viharjem, ko je bilo treba biti kljub položnemu grebenu stalno pripet na vrh. Spomnim se Šraufa, njegova soplezalca sta bila že nazaj v šotoru, ko je vpil v radio, kako ležeč med dvema skalama niti glave ne more dvigniti, da mu je »tibetancu« ne odpihne. Prav videl sem ga kot vojaka v prednjem jarku, kako mu tik nad glavo žvižgajo krogle. Zasmilil se mi je, saj sam še ni vedel, da je njegov juriš že propadel, in se zgrozil nad mrzlo mislijo, da dan hoda niže že pleza nova naveza, ki bo, če ne bo prehudo, brez težav prekoračila Šraufov »jarek« in nadaljevala proti črni gmoti Everestove glave.

Kruta gora, res, lepa bo postala šele pozneje. Še enkrat sem bil na trojki 5. maja in tam prespal. Bilo je obdobje najhujših viharjev, obdobje porazov, ko so morale nazaj naveza za navezo in ko nam je gora resno grozila z dokončnim polomom. Nihče v tednu dni ni prišel više kot kakšnih sto metrov nad štirico (Krka, 7520 m), šerpe so puščali tovore kar sredi grebenske etape. Vrsto fantov je zadela višina, enega z neznosno bolečino v ušesih, drugi – prej dobro aklimatiziran – na sedem tisoč metrov ni mogel več dihati, tretji je omrznil v noge. Veter dan za dnem, sto, sto petdeset na uro, le včasih petdeset, temperatura na osem tisoč 35, 40, tudi 42 stopinj pod ničlo. Gora požira moč ljudi, plin gori brez koristi, enako izgoreva hrana, zaloge kopnijo. Sam sem čepel v trojki, z zmrznjenim kuličem poskušal risati prihodnje gibanje, logistiko, glušel od rohnenja šotora, ki je skakal kot podivjana koza in ropotal kot brzostrelka, ter se trudil misliti v tem redkem zraku. Nikoli več tako visoko, sicer bom *za-fural* odpravo! In sklep: prerazporediti naveze, da bo vedno ena, čeprav manjša, na konici, namesto šestih predvidenih taborov le pet. To bodo zmogli le tisti, ki jih utrujenost še ni zdelala, vendar bomo prihranili čas, šotore, kisik, hrano, gorivo in človeško zdravje (en dan višine manj).

Urh

Vendar je 4. maja, ko se je vihar na gori šele dobro razbesnel, zapustila bazo naveza, ki bo prva poskusila z vzponom na vrh. Kljub junaškemu plezanju jima ni bilo dano. Toliko kot smo pa tukaj prejokali, nismo in ne bomo nikoli več, je nekje zapisal Nejc. Ohranjamo nenehno gibanje. Eni se pobiti vračamo, drugi sveži prihajajo, komu mora uspeti, nekdo mora biti ob pravem času na pravem mestu. Tako so 8. maja Bergant, Kotnik in Matijevc napeli vrvi visoko v snežišče, že nad 8000 metrov. Zadnji so, ki še niso imeli priložnosti za vrh. Ne vedo, kaj vse jih še čaka! Naslednji dan Grošelj in Manfreda postavita tabor 5 (Energoinvest, 8120 m), le dan pozneje, 10. maja, za ceno Marjonovih prstov in Vikijevih nog preplezata ključno mesto, a morata zbežati dol. Spominjam se noči v enki, Igorjevega truda z Marjonovimi prsti in naših solza. Tabor 5 je zadnja postojanka odprave. Naprej gor je svet za čisti alpinizem, le za goro, plezalca in milost. Še dobrih sedemsto metrov višine, nikjer na svetu tako visoko!

Naslednjo navezo stisne že pod taborom 5: vsak cikleterja nove žrtve. Podbevšek in Robas načneta vršno piramido 12. maja. Nebo preprezajo ciri, šerpe obe-tajo še dva dni lepega vremena. Če ne bomo uspeli v tem ciklu, nam ostane le še, da z dnevom zamika pošljemo zapored dve navezi, podprti z vso močjo, kar

Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik se vračata v tabor 1. Foto: Tone Škarja

Odhod iz baze
21. 5. 1979
Foto: Tone Škarja

nam je še ostalo. A tudi zdaj ne gre. Zaneslo ju je na grebenski stolp, ki je z višino 8296 metrov odtlej stranski vrh Everesta (kot Južni, recimo) in hkrati najvišji, ki smo ga prvi dosegli Slovenci. »Vrh je«, se je iz baze oglasil zdravnik Vavken. »Ne more biti. Čas je prezgoden, pa tudi glas ni bil pravi za zmago: vrh sta se imenovala kot vršna naveza.«¹ Sta pa pri sestopu našla boljšo varianto od Marjonove poči. Ne bo treba več snemati rokavic. Zvečer štrnasti oblaki čez vrh, meteorološka napoved -42°C in 100 km/h.

Nejc je rekel v bazi: »Imam mnogo prstov, vsa Zemlja pa premore en sam Everest. Torej ...« Z Andrejem Štremfljem sta imela za seboj že dolg, težak in nevaren vzpon na Gašerbrum 1, tretji je bil Andrejev brat Marko. Bo na vrhu bratovska naveza? Šerpe polnijo zaloge v taborih. Po dvakrat nesejo iz štirice v petico, preden se vrnejo. V zraku lebdi vprašanje: kdo bo koga.

Zjutraj, 13. maja, le malo nad petico Marku odpove ventil kisikove jeklenke. Bil je zadnja žrtev te napake, po tem so fantje našli zagovor tudi za to zlo. Nimaš možnosti brez kisika v tem mrazu. Obrne se, Nejc in Andrej pa s stisnjenimi zobmi naprej proti črnemu Everestu, ki ga oveša zlovešča »riba«. Vse hitreje se »riba« spušča, vse bolj drvijo ledeni kristali skozi zrak. A nihče nič ne reče, vsak opravlja svoje delo, vozimo žičnico, nosimo po hribu, jurišne naveze prihodnjih dni se v verigi premikajo navzgor. Ob 11.45: »Pravkar sva preplezala Sivo stopnjo.« Peta stopnja na 8500 metrov, in zdaj sta čez. Prerokujemo jima še tri

ure, a ob 13.51 je po etru priplavala novica, ki je zamajala naš svet: »Tone, na vrhu sva.« Tuljenje v bazi, enki, povsod. »Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi ...«

Sestopila sta po Hornbeinu, Bojč jima je šel naproti do kuloarja, spustil vanj vrv, jo privezal na cepin in se brez njega kot po zasneženih strešnikih vrnil v štirico. Tam pa sta zmagovalca že bila. Izstopila sta više, pozabila pa preklicati Bojčevo akcijo. Bojč je Bojč, ena sama zanesljivost in dobrot.

Šrauf, Stipe in Ang Phu so si zaradi grozečega vremena izgovorili dodatni dan v petici in začeli naskok 15. maja. Napaka. Žal je bilo vreme prejšnji dan boljše, zdaj pa se je hitro slabšalo, zgoraj je celo snežilo. Tudi Ang Phu je slabo plezal. Ves čas odprave je nihal med da in ne. Da je slabše pripravljen, da je stena Lho La težja ko ves Everest po klasiki, da tudi ni dovolj molil, vendar bi ga pa kralj za drugi vzpon (prvi je bil Pertemba, obakrat po klasiki) po drugi smeri odlikoval, kar bi mu odprlo kariero do lastne agencije. Torej da. Sivi stopnji so se izognili v Hornbeina, vrh dosegli ob 14.30 in se lep čas, skoraj celo uro zamudili s filmanjem in fotografiranjem. Samo tam je sijalo sonce, skoraj cela Himalaja je bila že pod oblaki. Vihar je naraščal, nočilo se je, sredi Hornbeina na 8300 metrov so morali bivakirati. Ang Phu: »Šrauf sab, nocej bomo umrli.« Pa niso, le Ang Phu sam je naslednje jutro, ko je rešilni ekipi že segal v roke, zdrsnil dva kilometra globoko na Rongbuk. Čita: »Ang Phu ... padel ... pet metrov stran ..., v poden leti ... Tone, prosim te, javi se...!«

Borut, Ivč in Vanja, ki so v prejšnjem ciklu napeli vrvi do takrat še prihodnje petice, so morali v najboljših pogojih za vrh zdaj s petice po pogrešane. Sam se

¹ Sebe sta imenovala »vrh«, ker sta bila vršna naveza, vsega naveličana baza pa je razumela, da sta na vrhu.

Tom Hornbein na Zahodni rami Everesta, leto 1963
Arhiv Toma Hornbeina

Ko smo leta 1963 dosegli Zahodno ramo, se nas je vseh pet, z nekoliko strahospoštovanja in začudenja, zastrmelo v pravi Zahodni greben in si predstavljalo, da bi, vsaj takrat, zahteval veliko, predano odpravo. Leta 1979 je jugoslovanska odprava pod vodstvom Toneta Škarje v največji možni meri naredila ravno to, preplezala je celoten greben od njegovega začetka na sedlu Lho La do Rame, in od tam navzgor po vabljevem, a hkrati strašljivem skalnem grebenu do vrha. Od uspešnega vzpona po direktni smeri na Zahodni greben je minilo štirideset let – in šestinpetdeset od takrat, ko sem z Zahodne rame na približno 7500 metrov prvič pogledal gor po grebenu in fantaziral, kakšen izziv

Direktna smer po Zahodnem grebenu

Tom Hornbein

bi bilo plezati direktno po njem. Zdelo se je krepko zahtevnejše od tistega, kar bi se lahko nas pet (Auten, Corbet, Emerson, Hornbein in Unsoeld) lotilo s tedaj razpoložljivimi sredstvi, oskrbo in podporo šerp. Odločili smo se za drugo smer, prečenje po severni steni do ozkega snežnega traku, ki je danes znan kot Hornbeinov kuloar (takrat so ga moji skeptični soplezalci poimenovali Hornbeinova plazovna past).

Direktni Zahodni greben je bil izreden dosežek premišljeno vodenega, neomajno predanega moštva iz takrat še enotne države. Kar nekoliko dobro mi dene, da sta obe vršni navezi za sestop izbrali smer, po kateri smo se povzpeli mi. Ang Phujeva nesrečna smrt, ko je že dosegel manj strmo pobočje pod grapo, je žalosten opomin, da so bile igre, ki smo jih igrali nekoč, resne.

Ko pišem to kratko razmišljanje na podlagi tega, kar se je neizbrisno vtisnilo v moj pešajoči spomin, sem pri osemindesetih eden od treh še živečih mož naše 21-članske odprave; preostalih štirih soplezalcev z našega Zahodnega grebena ni več med nami. Na moje presenečenje se naša odprava ni končala z vrnitvijo domov. Mnogo prijateljev, začelih na gori, je trajalo celo življenje. Morda velja enako tudi za vaše moštvo.

Ko se starate, tako kot jaz, vam želim lepe spomine na izjemen vzpon pred štirimi desetletji. To je bilo eno od pomembnih ustvarjalnih dejanj na tem najvišjem griču našega planeta. ●

Prevedel Mire Steinbuch

Tom Hornbein okrog leta 2010

Foto: William Sumner

Hornbeinov kuloar je prvi žleb levo od Zahodnega grebena, na levi strani je viden severni greben.

Foto: Tone Škarja

Vrnitev na letališče
Brnik: Stane Belak,
Tone Škarja in
Roman Robas z
radijskimi novinarji
Foto: Edi Šelhaus
(Delo)

spominjam noči v bazi. Najprej, kako kar niso zapustili vrha, potem bivaka, nato Šraufovih brezupnih klicev »Tone, javi se,« ni pa mu prišlo na misel, da ga morda slišimo in bi vsaj kaj povedal. Nato popolna tišina, dreveča »riba« čez Zahodno ramo, zjutraj odrešilna vest, da jih je nesojena vršna naveza našla, potem pa udarec Ang Phujevega padca. Takrat sem spoznal, da človek lahko preživi vse, le lastne smrti ne. Čita je najbolj prizadet, tako smrt je videl že drugič, obakrat je z roko zaman poskušal ujeti človeka. »Tretjič bom jaz,« je rekel. Vanja: »Na tej gori ni zmagovalcev – so le preživeli.« Čas med 17. majem, ko so šerpe našli Ang Phuja, in 21. majem, ko v lepem jutru zapuščamo bazo, je nabit z dogodki, podrobno sem jih opisal v knjigi *Everest*. Nastopa vse, od nevarnosti, da nas Ang Phujevo sorodstvo pobije, boja šerp za izpraznjeno mesto vodje, tihe diplomacije, velike pomoči našega zveznika Tape in avstrijskega Gurunga, do preobrazbe besnih sorodnikov v trgovce in zbiralce uporabnih stvari. S helikopterjem odleti glavni zdravnik Evgen z Marjonom in Vikijem. Buren sestanek, grozeči »zeleni«

advokat – naš je bolj prijazen Jamnik. Ko se vse sprazni, ostanemo le advokat, Marko in jaz. Objamem »zelenega« čez rame: »Ang Phuja smo imeli prav tako radi kot vi. Isto nesrečo imamo, zakaj bi se potem sovražili?« Pospravljamo goro, predvsem enko. Pri zadnjem tovoru se žičnica utrga. Simbol, da je res konec. Kuhar Pasang Temba je imel težave na lestvah. V petintridesetih dneh na Lho La je pridobil težo in izgubil

Člani odprave, kot so se zbrali letos februarja na festivalu gorniškega filma v Cankarjevem domu; od leve: Igor Tekavčič, Vanja Matijevc, Roman Robas, Marko Štremfelj, Ivan Kotnik, Stane Klemenc, Andrej Štremfelj, Tone Škarja, Stipe Božič, Bojan Pollak, Viki Grošelj, Vlado Mesarič, Marjan Raztresen, Jože Zupan
Foto: Igor Kuster (Festival gorniškega filma)

kondicijo. Franček in Juš sta izbila vse kline v steni, ka-
kšnih dvesto petdeset. Izgovoril si jih je Franček.
Odšel je Rade, odšla sta tudi Mišo in Nejc, da bi pri-
skrbela kakšen čarterški polet iz Lukle. Poslavljali so
se Avstrijci. Lani se je na odpravi Everest ponesrečil
šerpa. V bazi niso imeli težav, toda ob vrnitvi skozi
Kumdzung so njihovo odpravo napadali in oropali.
Ni samo žalost – nesreča je tudi priložnost. Zabičal
sem fantom, naj bodo mirni, toda odločni. Njihova
je dežela, njihovi so jaki, njihove so vasi, skozi katere
bodo nosili, in so naš edini izhod. Sami šerpe, čeprav
tudi od tod, so z nami. So višji razred od kmetov in
pastirjev, in še poslovno so odvisni od nas. Andrej in
Marko sta posebej spakirala tovore za Lotse, Bojč je
razdelil hrano glede na obljube ob pristopu: za novo-
zelandске gozdarje, za bolnico Kumde, za Ang Phu-
jeve domače, za našo pot, tudi če bi morali peš do Kat-
manduja. Bojčeva prisotnost je bila očitna: za večerjo
polenta, dobra stara hrana, ki se je ne moreš preobje-
sti. Okus po domu.

Odšel sem skupaj s Šraufom. Boleli so ga prsti, otekli
nog ni spravil v čevlje, obut je bil v stare krznene škor-
nje s prejšnjih odprav. Na Gorak šepu pri novem čor-
tenu za Ang Phuja ni bilo nikogar več, le dim brinovih
vejic je vabil bogove in jim ga priporočal. V Feričah
smo spravili v pastirsko hišo Ang Karme, novega sir-
darja, osemdeset sodov za Lotse; lep kapital. Pri sa-
mostanu Tengboče sem nadrl šerpe zaradi nediscipli-
ne in ker so se kar naprej *nacejali*. Ne veselje, da gredo
domov, in ne žalost za sirdarjem nista mogla biti iz-
govor. In seveda nismo šli nazaj skozi njihov Kum-
dzung, pač pa naravnost v Namče na taborni prostor.
Šele potem so smeli pogledati domov. Ob spominu
na sodelovanje jih je kar ganilo. Kot veliki otroci so
bili. Da bi to trajalo, sem zahteval od zveznega oficir-
ja, naj kaj ukrene. Ponoči sta prišla dva policista, kar
je na naše ganljivo sklenjeno zaveznitvo prejšnjega
večera vrglo bolj čudno luč. A kaj, ko bi se njihovi tr-
dni sklepi najbrž zmehčali že pri prvi čajnici. Da ne bi

Moštvo odprave Everest 1979

Tone Škarja, vodja odprave
Stane Belak - Šrauf, namestnik vodje odprave († 1995)
Tomaž Jamnik - Mišo, vodja transporta
Bojan Pollak - Bojč, organizator prehrane
Roman Robas - Romi, odgovoren za finančno in materialno poslovanje
Evgen Vavken - Muma, glavni zdravnik odprave († 2007)
Zvone Andrejčič - Zvonc, član odprave († 2010)
Borut Bergant - Čita, član odprave († 1985)
Stipe Božič, snemalec nad T3, član odprave
Muhamed Gafić - Gafo, član odprave
Viki Grošelj, odgovoren za fizične priprave moštva
Stane Klemenc, odgovoren za ekonomsko propagando
Franček Knez, član odprave († 2017)
Ivan Kotnik - Ivč, član odprave
Marjan Manfreda - Marjon, član odprave († 2015)
Štefan Marenče - Štef, konstruktor žičnice na sedlo Lho La
Vanja Matijevc, član odprave
Vlado Mesarič - Dado, član odprave
Dušan Podbevšek - Dule, skladiščnik odprave († 2010)
Muhamed Šišić - Hamo, član odprave
Andrej Štremfelj, član odprave
Marko Štremfelj, član odprave
Igor Tekavčič, zdravnik na gori
Jernej Zaplotnik - Nejc, član odprave († 1983)
Jože Zupan - Juš, član odprave

Spremljevalci:

Matjaž Culiberg, radijski poročevalec
Rade Kovačević, dopisnik († 2003)
Franc Novinc, slikar
Marjan Raztresen, dopisnik
Slavko Šetina, radijski poročevalec († 2007)
Slavo Vajt, TV snemalec

»zgrešili« prave poti, sem poslal naše na vsa križišča in glavne odcepe v »zasede«.

Z Wickovim letalom *Pilatus Porter* iz Sjanbočaja v Katmandu, drugi in tovor iz Lukle, nihče peš. Za *Mountain Travel* je bila izguba Ang Phuja delovna nesreča. Z nekdanjo Ang Phujevo ženo in starši smo uredili izplačilo zavarovalnine, za Ang Phujevega sina smo položili polovico šolnine, drugo bo dobil, če se bo res šolal. S šerpami smo večerjali in pili na vrtu njihove firme. Na koncu je bilo vse v redu, obračunali in plačali smo vse dodatke. Ang Phuja se z besedo niso dotaknili; nisem vedel, morda je bilo treba mrtve pustiti pri miru. Tudi pozneje svojci niso nikoli govorili o svojih mrtvih. Le obvestilo in konec. S težavo smo

Direktna smer po Zahodnem grebenu Everesta je eden najpomembnejših vzponov na vrh sveta in celotne Himalaje. Slovenski alpinisti so svetovni plezalni skupnosti pokazali, česa so sposobni. V kroniki osemstisočakov bo vedno ostala vrhunska.

Reinhold Messner

Tone Škarja na odpravi Arhiv Toneta Škarje

izvozili tovor z letalom; po predpisih bi morali po cesti, kot smo ga pripeljali. Preusmerili smo vozne karte na Katmandu–Agra–Delhi–Frankfurt–Ljubljana, čeprav sta PZS in PZJ zahtevali Beograd.

Tempelj ljubezni

Opis odprave sem v knjigi končal v Agri. Tam smo bili še sami, tempelj sem imel za simbol Everesta, ljubezni in hkrati spomenik Ang Phuju. Dotakniti se moram pa še nečesa, kar mi je pomagalo pri odgovoru takrat in tudi zdaj, od daleč. Na jugoslovanskem veleposlaništvu so nam organizirali tiskovno konferenco, prisostvovali smo slovesnemu polaganju temeljnega kamna za stavbo Indijske planinske zveze (IMF), zvečer so nam priredili veličasten sprejem in večerjo v dvorani veleposlaništva. Sedel sem z Egonom Petričem in njegovo ženo ter gledal naše, kako »galopirajo« v plesnih ritmih z ženami, hčerkami in dekletki diplomatov in uslužbencev. »Veste, z ženo sva pravkar ugibala, kako vam je uspelo držati skupaj to strašno energijo fantov.«

»Everest nas je držal skupaj. Ves čas nam je dajal vedeti, da nas drugače kot skupaj ne bo spustil na vrh.« V resnici sem se spraševal tudi sam. Moralo je biti nekaj več. Zdaj razmišljam tudi o službi, ki je že četrto stoletja za menoj. Vse je teklo po načrtu, vsakdo je vedel za dolžnosti, kako jih bo izvedel, je

bilo pa odvisno od njega, saj je vsakdo drugačen. Rezultate ljudje primerjajo med seboj; enako je z oddelki in terenskimi enotami, poteka nekakšno tekmovanje, ki pa to ni, prej usklajeno sodelovanje. *Komandiranje* še malo ni tako uspešno. V tem smislu gre moje razmišljanje na Petričevo vprašanje. In tudi o okoliščinah, ki so tako odpravo sploh omogočile. Prileteli smo na Brnik, šli smo v Kranj na glavni trg, prebral sem zelo pravoveren govor, ki mi ga je v roke potisnil Marjan Oblak, naslednji dan pa smo res morali v Beograd. Bolj kot blišč sprejema mi je ostalo v spominu srečanje z družino, še posebej z očetom in materjo. Prišla sta na letališče, predsednik PZS Miha Potočnik jima je čestital, bila sta zadržano ponosna in zadržano ganjena, značilnost najbolj delavne in najbolj požrtvovalne generacije prejšnjega stoletja, resničnega temelja tudi naše piramide. Le dobrih deset let pozneje ju ni bilo več. Takrat pa – kot da sta še pri polni moči. Ponos in hvaležnost.

Seveda ni šlo brez poročil. Na koncu glavnega sem napisal: »Kakor koli že, od 13. 5. 1979 je na zemljevid najvišje gore sveta začrtana nova – 5. smer – in mi Jugoslovani smo 4. država, ki ji je tak podvig uspel. Ljubljana, dne 23. 6. 1979.«

In zdaj kamen nazaj na polico! ○

Kakorkoli že, od 13. 5. 1979 naprej je na zemljevidu najvišje gore sveta začrtana nova – 5. smer – in mi Jugoslovani smo 4. država, ki ji je tak podvig uspel.

LJUBLJANA, dne 23. 6. 1979

Spomini Andreja Štremflja

Zapisal Mire Steinbuch

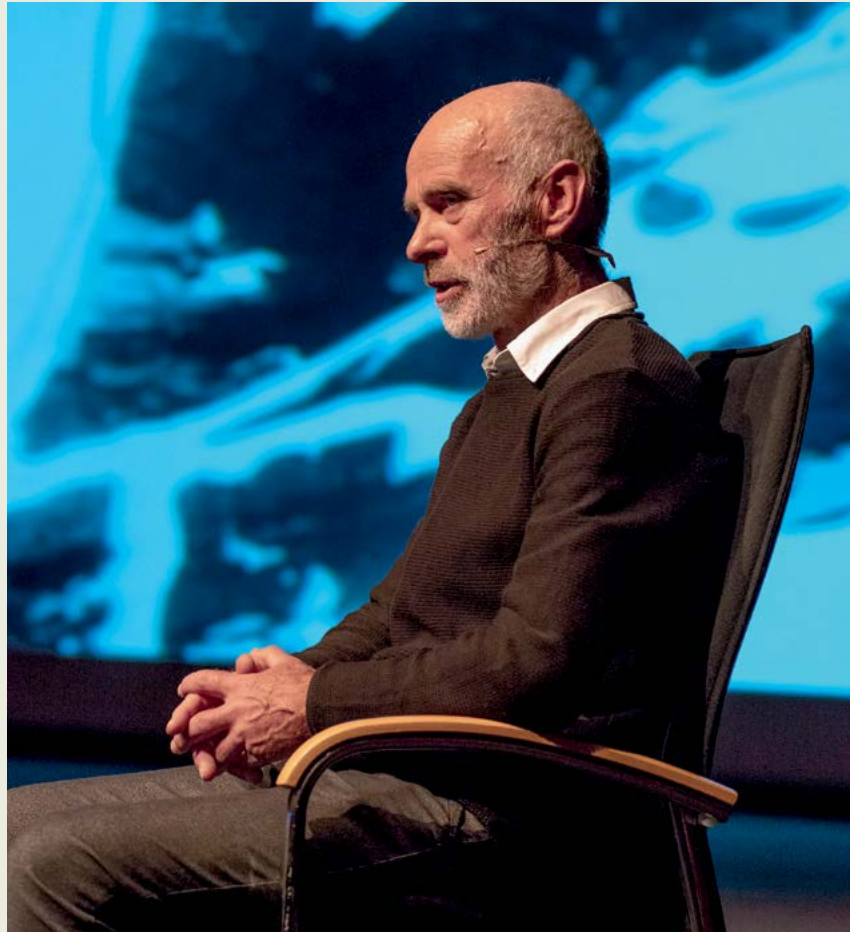
Andrej Štremfelj je imel o vzponu na Everest leta 1979 predavanje na letošnjem festivalu gorniškega filma v Cankarjevem domu. Pred predavanjem je bila kratka slovesnost. Na oder je prišlo štirinajst od petindvajsetih članov legendarne odprave Everest 1979, od katerih je vsak povedal nekaj svojih misli in vtisov. Nato so oder prepustili Andreju Štremflju, ki se je v navezi z Nejcem Zaplotnikom 13. maja 1979 kot prvi Slovenec in Jugoslovan povzpel na vrh 8848 metrov visoke gore. O Mount Everestu je govoril kot o hribu, rekoč, da alpinisti vsakemu vrhu, na katerega bi radi priplezali, pravijo hrib. Najbrž zato, ker ga na ta način želijo nekoliko znižati oziroma narediti malo lažjega. Na platnu se je pojavila slika možakarjev v klobukih in suknjičih iz tvida, o katerih je povedal, da so brez derez in kisika prišli krepko čez osem tisoč metrov. Kot otrok je prebral knjigo Juša Kozaka *Boj za Everest*, in to so bili zanj še pravi, močni dedci, ki so se bili pripravljene odpovedati marsičemu.

"Rodil sem se v Kranju, ne bom dodal v najlepšem mestu v Sloveniji, ampak panoramo ima pa enkratno," je požel smeh med občinstvom. Ker v družini ni imel hribovskega vzornika, je ravno razgled na gore v veliki meri odločil, da bo plezal, nekaj je prispevalo tudi preživljanje počitnic v Davči, kjer sta z bratom oblezla vse bližnje hribe po dolgem in počez.

Leta 1972 se je vpisal v alpinistično šolo v Kranju, ki je bila še starega kova, in ne tako organizirana, kot so današnje. Alpinisti so bili srečni, če so tečajniki takoj začeli plezati sami, da se jim ni bilo treba ukvarjati z njimi. Komaj so dobro začeli, so že sanjali o Himalaji; vedeli so, kakšna je pot do himalajske alpinistične odprave – da si prišel v poštev, si se moral čim večkrat pojaviti v ponedeljkovem *Delu*, v Savenčevih *Alpinističnih novicah*. In so začeli z zimskimi vzponi.

Leta 1975 se je po sklopu okoliščin v himalajsko odpravo prebil Nejc Zaplotnik in prišel na vrh Makaluja. Po njegovem zgledu so začeli trenirati tudi ostali fantje. Lepega dne ga je Nejc presenetil z vprašanjem: "Andrej, ali bi ti šel v Himalajo?" "Ja, seveda. Kdaj pa greva?"

Nejc je bil v dobrih odnosih s Tržičani, ki so organizirali odpravo v Karakorum na Gašerbrum I, in je zraven povabil še Andreja. Odpravili so se kar z avtomobili. Za pot tja in nazaj so porabili štirinajst dni, ostalo jim je še nekaj časa za hribe. Pojma ni imel, kaj je višinska bolezen. Ko je vodja odprave Janez Lončar odločil, da bosta zaradi boleznih članov odšla na hrib napenjat vrvi, je Nejc predlagal, da bi šla kar na vrh. "V redu," se je strinjal Andrej. In tako sta prišla na vrh. Pravi, da je bil to en sam *marter*. Nejc je skuhal instanten pire

krompir. Ker nista imela soli, je vanj vmešal konzervo sardin. Zjutraj je namesto čaja skuhal mleko z medom. Andreju se je obračal želodec.

Leta 1977 je Planinska zveza izdala razpis za Everest. Prijavilo se je čez sedemdeset alpinistov iz vse Jugoslavije. Iz Kranja so se prijaviili Nejc, Andrej in Marko Štremfelj ter Tomaž Jamnik. Konkurenca je bila takrat močna, ker je bilo veliko zelo dobrih alpinistov, več kot danes. Kranjski fantje so prestali oba izbora in se znašli med petindvajseterico izbranecv za Everest.

Everest je bil za zunanje opazovalce ena zgodba, toda vsak član odprave ga je doživljal po svoje. Andrej Štremfelj je pripovedoval svojo zgodbo, eno izmed petindvajsetih.

V Katmanduju so imeli med čakanjem na dovoljenje za Everest in na prtljago dovolj časa za raziskovanje mesta, okolice in podpisovanje razglednic – bilo jih je sedem tisoč! Šrauf se je vedno podpisal na sredo, z največjimi črkami in drugo barvo kot ostali.

Andrej Štremfelj med predavanjem na festivalu gorniškega filma v Cankarjevem domu februarja 2019. Foto: Igor Kuster (Festival gorniškega filma)

*Delo z žičnico
(6050 m)
Foto: Andrej
Štremfelj*

Končno so dobili dovoljenje. Najeli so okoli sedemsto petdeset nosačev, vsak je nosil po trideset kilogramov. Andrej o vrhu ni razmišljal, saj je bila vrsta kandidatov pred njim kar dolga. Med njimi so bili izjemni alpinisti z veliko izkušnjami. Vodja odprave Tone Škarja je določil Andreja v skupino, ki je odhitela naprej, da bi na ledeniku prehitela Avstrijce in izbrala čim boljši prostor za bazni tabor ter postavila šotore. Pri tem delu ga je doletela nesreča – skala mu je poškodovala prst na roki. Ko se je ta za silo pozdravil, ga je začel boleti zob. Preden je bil spet zdrav, so fantje postavili že tabor 1. Doktor Vavken se je odločil, da bo najbolje, če mu izpuli zob. Z edinimi kleščami, ki jih je imel,

*Tabor 3
Foto: Andrej Štremfelj*

mu je takoj odlomil krono. Po neuspešnem polurnem prizadevanju, da bi ostanke zoba spravil ven, je zmagoslavno dvignil roke in izjavil, da jih je toliko razmajal, da je ven pritekkel gnoj. Zdravnik mu je nato odredil "hrib na recept", do kod, do katere višine sme vsak dan.

Pogled v Tibet s sedla Lho La je bil kot pogled v mišično deželo. Tu so postavili tabor, dva šotora, kot depo za opremo. Oba je odpihnilo, nikoli več ju niso videli. Odločili so se, da bodo postavili novega, malo više. Začeli so kopati luknjo. Naslednji dan je prišel Šrauf in rekel, da to, kar kopljejo, ni nič. Zavihal je rokave in jim pokazal, kako se to dela. Njegovo luknjo so nato uporabljali za WC, njihova je postala udobna spalnica za pet ljudi.

Zahodna rama je bila druga stena na poti do vrha, kombinacija skale in kot beton trdega ledu. Na tej odpravi je bilo razmeroma malo samega plezanja, precej več je bilo različnega dela. Zato je šel Andrej osemkrat na hrib; če ne bi imel začetnih zdravstvenih težav, bi šel še večkrat. Vsi so bili izredno motivirani, zato so lahko zdržali tak napor. Pravilo je bilo, da naj bi vsak prinesel gor najmanj toliko hrane, kolikor jo bo pojedel.

Tabore so poimenovali po pokroviteljih. Po tistem, ki je dal največ, so poimenovali najnižji tabor, ker so ga največkrat omenili.

Posebno duhamorna sta bila dva kilometra in pol grebena, na katerem se je smer dvignila za štiristo metrov. Ker je bil zelo izpostavljen vetru, so se pogosto premikali po vseh štirih. Odpravo so sestavljale skupine,

ki so hodile na hrib druga za drugo, kot gosenica so valovile navzgor. Do tabora 4 pod vršno piramido, na višini 7500 metrov, so napredovali razmeroma hitro. Od enega do drugega tabora so z opremljanjem vred potrebovali približno en teden; seveda s pomočjo izvrstnih šerp, ki so bili vrhunski ekipa, sicer ne bi znosili toliko kisikovih jeklenk v zadnji tabor nad osem tisoč metrov. Tudi alpinisti so tovorili, brez koluta vrvi se skoraj nikoli niso odpravili na hrib.

Nad četrtem taborom je kazalo, da bodo zelo hitro napredovali, ni dosti manjkalo, da bi 1. maja stali na vrhu. Toda narava je poskrbela, da se to ni zgodilo. Orkanski veter jih je ustavil za več dni.

V bazi je bilo ogromno knjig. Roman Robas je imel tudi *Playboya* in jim včasih od daleč pokazal kakšno stran. Pošta je bila nekaj najboljšega. Imeli so dva poštarja, ki sta ves čas tekala od letališča v Lukli do baze in nazaj. Pisma so iz Slovenije do baznega tabora potovala okoli štirinajst dni. Kdor je dobil pismo, je sedel v miren kot in ga bral. Najhuje je bilo, če je poštar prišel brez pisma. Andrej je vedel, da gre dekletu, v katero je bil zaljubljen, maja na odpravo v Peru, zato sta se kar po pošti zmenila, da imata ločenega življenja dovolj. Po končani odpravi na Everest sta se res poročila. Ko se je vreme izboljšalo, so začeli verjeti, da bodo prišli na vrh. Delo je steklo, hitro so postavili tabor 5. Seveda brez naporov ni šlo. Viki Grošelj in Marjan Manfreda sta opravila ogromno delo. Tako je vedno pri prvi navezi, ki računa na vrh in mora postaviti še zadnji tabor. Čeprav se je veter umiril, temperatura ni bila ravno visoka, okoli 42 do 45 stopinj pod ničlo.

Skupina, v kateri so bili Nejc, Andrej in njegov brat Marko, se je pripravljala na odhod iz baze proti vrhu, ko sta Marjon in Viki bila svojo bitko v tistem kamnu, ki ga je Marjon preplezal brez dodatnega kisika, a z bohinjsko trmo, in v njem pustil viseti zlata vredno vrv. Na poti k štirici so srečali žalostnega in objokanega Vikija, ki se je vračal, ker je omrznil in z njegovim vrhom ne bo nič. Marjona niso srečali, ker je zaradi omrznin sestopil že ponoči. Amputirali so mu prednje členke vseh prstov na nogi in enega na roki. Bil je izjemen alpinistični talent, z njim je Andrej pozneje verjetno plezal več kot z ostalimi člani odprave.

V noči pred naskokom na vrh so kuhali do enajste ure, nato so nastavili budilko za ob enih zjutraj. Ker se niti Nejc niti Marko nista zganila, da bi skuhala čaj, se je potrudil Andrej. Vsake toliko časa ju je zbudil, da sta ga popila. Ko so se napili, so utonili v spanec in se prebudili šele ob štirih zjutraj. V paniki, ker so zaspali, so v tesnem šotoru mrzlično vlekli nase opremo. Velike težave so imeli z reduciranimi ventili na kisikovih jeklenkah, ker niso delovali. Zunaj je bilo več kot -40 stopinj. Po dobrih sto metrih plezanja je začel Marko klicati, da mu je odpovedal še drugi ventil. Andreju je bilo zelo hudo zaradi tega, saj sta s starejšim bratom veliko plezala skupaj. Pomahala sta si, Marko se je obrnil in začel sestopati. Slovo brez sentimentalnosti, okolje tam gori ni sočutno, je tako, kakršno je. Pod Marjonovim kaminom je tudi

Andreju odpovedal ventil. Oddahnil se je, ker mu ne bo treba iti naprej. Brez brata ni bilo več isto. Ampak Nejc se ni dal, nazadnje mu je uspelo, da je s slino zaustavil uhajanje kisika, in treba je bilo iti dalje. Nista se utrujala z vprašanjem, kaj bosta naredila, če bo spet začel puščati. O tem bosta razmišljala takrat. Podobno sta mislila o sestopu. O njem se bosta odločala, ko bo čas za to, na vrhu. Z Nejcem sta si tako zaupala, da sta večinoma plezala nenavezana. Zanimivo, ko sta v bazi pozneje skušala narisati skico, kjer sta plezala, se nihče od njiju ni mogel spomniti podrobnosti. Andrej je odkril možnost prehoda čez greben in zabil slab klin, na katerega mu je Nejc dvakrat priletel v naročje. Po dveh raztežajih sta bila čez. Zdaj se je začelo v Andreju prebujati upanje, da bosta morda res prišla na vrh. Ameriško stopnjo sta deloma poznala iz knjige, ki so jo napisali Američani, ko so tam plezali v šestdesetih letih in preplezali ta del grebena. Kot nalašč je tam pihalo "kot pri norcih". Na srečo sta plezala, kar pomeni, da sta se lahko držala. Če bi samo stala ali hodila, bi jima bilo še težje. Ščasoma

*Andrej Štremfelj v
Rumenem pasu
Foto: Nejc Zaplotnik*

Andrej Štremfelj
v Ameriški stopnji
pod vrhom
Foto: Nejc Zaplotnik

je teren postal položnejši, kot po čudežu se je začel umirjati tudi veter. Ko sta prišla na doseg vrha, Nejc je bil spredaj, in zagledala kitajsko kovinsko piramido, ga je Nejc počakal in rekel: "Pojdi naprej." Andrej se je malo upiral, vendar je prijatelj vztrajal. To je bilo nadaljevanje zgodbe z Gašerbruma I, kjer je šel Nejc prvi na vrh. Andrej je povedal, da mu niti takrat niti zdaj to ni bilo pomembno. Oba sta prišla na vrh, oba tudi za vseh petindvajset članov. Takrat so pač verjeli v to. Seveda so bili posamezniki, ki so bili fizično dobro pripravljene in so se dobro počutili, razočarani, ker niso bili na vrhu. Kdo pa ne bi bil? Kljub temu so bili veseli, da sta prišla vsaj onadva. Odprava je uspela. Vzdušje se je sprostilo, zdaj so bili na vrsti za vrh tudi drugi. Na vrhu sta se objemala, trepljala, tudi pojokcala. Ko sta vprašala Toneta, kaj zdaj, jima je rekel, naj se "hitro poslikata in izgineta dol".

Odločila sta se za sestop po Hornbeinovem kuloarju. Enajst let pozneje, ko sta z ženo Marijo pristopila na vrh po normalni smeri, je spoznal, da je bila to pametna odločitev, kajti "po južni strani v tistem vremenu niti slučajno ne bi prišla živa dol". Po grapi je bilo treba priti samo do tabora 4, kjer so bili spalna vreča, topel čaj, šerpe, fiksna vrv. Sestop je bil dramatičen. Andrej se je zvrnil podobno kot dva dni pozneje Ang Phu oz. še bolj nerodno. Z zadnjega skalnega skoka je na glavo padel v sneg, začel je drseti z vedno večjo hitrostjo, se v ozkem kuloarju dvakrat odbil in se po sto petdesetih metrih z vso energijo, ki jo je še premogel, ustavil s cepinom. Ko je Nejc prišel k njemu, mu pet minut ni mogel odgovoriti, ker je bil tako zadihan. Oba sta bila

namreč že brez kisika. Ni čutil strahu, pobral se je in sestopal naprej. Zgrešili so se z Bojanom Pollakom, ki jima je prihajal na pomoč, in okoli desetih zvečer sta po svoje prikolovratila v tabor 4.

Zelo ju je skrbel sestop. Kot je v svoj dnevnik zapisal Andrej, sta se "v štirki zbudila tako polomljena, da sta se spraševala, ali si bosta sploh toliko opomogla, da bosta lahko prišla dol", potem pa še po tistem "klan-cu" s sedla do petdeset metrov višje ležeče enke. Pod taborom 1 sta srečala naslednjo ekipo, ki je odhajala na vrh. S prihodom v bazo se je za Andreja zgodba o Everestu končala. Še vedno je bil član odprave, pomagala je pri pospravljanju in pakiranju opreme, a svoje na Everestu je že doživel.

Seveda je bilo še napeto in mučno ob Šraufovih pozivih, naj se kdo oglasi, kajti sprejemnik mu ni deloval. Z njim sta bila Stipe Božić in sirdar Ang Phu, ki je bil poseben primerek svojega naroda Šerp, izjemno sposoben, podjeten, fizično zelo zmogljiv. Gnetli so se okoli radia, ko se je oglašil Borut Bergant: "Tone, Tone, Ang Phu je zdrsnil." Njegova smrt je bila ne le kaplja, ampak vedro pelina na odpravo. Ne spomni se, da bi se v bazi kdaj veselili doseženega vrha. Bili so poklapani, Ang Phujevi sorodniki so rogovili po bazi, šerpe so bili brez šefa razpuščeni. Po smrti svojega vodje so bili kot kokoš brez glave. Odprava ni več delovala, kot bi morala, vodja Tone Škarja je imel

Vsa oprema je bila domače izdelave, večinoma je bila dobra. Šotore Induplati je skonstruiral Šrauf, bili so vrhunski. Očala za varjenje so postala ledeniška očala, srjace so bile iz flanele, spodnje perilo je bilo smučarsko iz Pletenine, čevlji iz Alpine, dereze na jermenčke in – goreteks! Bili so prvi v Sloveniji (razen redkih izjem), ki so imeli čast nositi goreteks. Danes si težko predstavlja, da so uporabljali tako opremo, a takrat so bili prepričani, da je najboljša. Z najboljšo opremo boš pa seveda pripeljal na vrh! Tudi tisti s klobuki so mislili, da imajo najboljše klobuke, in zato lahko pridejo visoko.

milijon skrbi. Kdo bi sicer kljub vsemu še šel na vrh, a vodja je bil v svoji odločitvi trden – ne. Pospravili so, zaključili odpravo in se odpravili domov.

Nekatere v odpravi je skrbelo, kaj bo z Andrejem, ko je bil pri dvaindvajsetih letih na najvišjem vrhu. Ko bo prišel domov, bo slaven, stopilo mu bo v glavo; kaj bo sploh še delal; najbolje, da neha plezati in tako naprej. Ampak ti dvomljivci niso poznali njegove alpinistične duše. Iz neznanega razloga se je navdušil za plezanje, in to do take mere, da ga drži še danes. Neizmerno rad je plezal v skali. Na mnogih odpravah so ljudje sanjarili "domov in na morje", on pa "domov in v Julijce plezat". V Himalaji ga je vedno vsrkala neskončnost pokrajine in majhnost človeka, ki si upa iti gor pogledat, kako je tam, in to počne z veseljem. Občutek čistosti te ogromne razsežnosti ga je vedno navduševal. Nato so se mu začele dogajati nenavadne stvari. Prej je bil vedno

uspešen, potem so se začele vrstiti nesreče, neuspešne odprave. Najbolj ga je prizadel nepričakovan Nejcjev odhod. Do takrat so razmišljali, da so nedotakljivi in tako dobri, da se jim ne more nič zgoditi. Kar naenkrat je ostal brez človeka, ki je bil vedno motor pri vseh velikih vzponih. Če ne bi bil z Nejcem, gotovo ne bi prišel na Everest. Dokler je bil on živ, je bil Andrej alpinistični otrok. Ko ga ni bilo več, je moral alpinistično odrasti. Dokončno je odrasel na Kangčendzengi, kjer sta z Markom Prezljem v petih dneh preplezala novo smer.

Če bi mu kdo leta 1979 rekel, da bo šel še enkrat na Everest, bi mu rekel, da je neumen. A je šel. Slovenci iz Trsta so organizirali odpravo in ga povabili zraven. Ni bil ravno motiviran, da bi hodil gor po lažji smeri, dokler nista z Marijo pomislila, da bi bilo fino, če bi šla gor oba. In sta šla. 7. oktobra leta 1990 sta skupaj z Janezom Jegličem in šerpo dosegla vrh Everesta. Marija je postala prva Slovenka na vrhu in 13. ženska na svetu. Andrej in Nejc sta bila 78. in 79. na vrhu, z Marijo pa okoli 450. Če je vreme lepo, jih danes pride na vrh skoraj toliko na dan. Mediji so ugotovili, da sta bila prvi zakonski par na vrhu. Onadva sta že tri dni hodila po Katmanduju, a tega nista vedela, mediji tudi ne. Šele ko je to objavila gospa Hawley, se je pojavila dolga vrsta novinarjev.

V tridesetih letih so se spremenili ljudje in dežela. Kjer je bila nekoč baraka s steptano zemljo in loncem krompirja v kotu, sta danes hotel s skoraj daljšim menijem kot pri Jurmanu, in internetna kavarna. Na ledeniku, na katerem so iskali lep prostor za bazo, je

zdaj petsto šotorov; za vrh Everesta, ki ostaja enako visok, čaka dolga vrsta. Še vedno nanj vodi šestnajst smeri, a samo v eni je velika gneča. Ostale so na voljo tistim, ki bi radi preplezali kaj težjega.

Kot je že omenil, ima vsak član odprave svojo zgodbo, obstaja pa ena, ki je za vse enaka: "Everest nas je združil v moštvo, v katerem smo bili vsi pripravljene delati za vse, da bi prišli na vrh. Eni so bili pripravljene dati pet prstov na nogi in enega na roki, drugi so rekli, jaz pa ne, rad bi še plezal; toda delali smo vsi. Tone je znal vse člane pridobiti tako, da je vsak nekaj prispeval k vrhu. Everest ostaja dogodivščina, ki nas je vse spremenila in obogatila." ●

*Andrej Štremfelj
na vrhu, 13. 5. 1979
Foto: Nejc Zaplotnik*

*Andrej Štremfelj
in Nejc Zaplotnik
ob prihodu v bazo,
14. 5. 1979
Foto: Muhamed Gafić*

U nepozabni navezi s Šraufom

Stipe Božić

Stipe Božić
Portret Franca
Novinca

Že takoj v začetku so me vsi člani odprave vzeli za svojega in hitro smo se spoprijateljili. Viki-ja sem poznal iz JLA (obveznega služenja vojaškega roka), preostale sem spoznal na pripravah. Zdelo se je, da je hotel vsakdo na svoj način prispevati maksimum za uspeh odprave. Tako smo bili *naviti*, da nas je moral vodja odprave Tone Škarja brzdati, kar je znal odlično. Ne glede na to, kako je bil posameznik dober, ni mogel doseči ničesar brez uigranega skupine. Tudi sam sem bil presenečen, kako na gori veliko več energije porabim za delo, ki ni čisto plezanje. Ves čas smo morali nositi težke tovore, kopati ploščadi za šotore, taliti sneg za juho in čaj. Ko smo kopali jamo za "Šraufovo stranišče" na Lho Laju, ki ga ni nihče uporabil, ker je bilo malo naprej od tabora, sem se spraševal: »O, bog, bom moral tudi na vrhu Everesta, če pridem gor, kaj kopati?« To je bilo timsko delo, pri katerem je vsak dal vse od sebe. Spomnim se, kako nas je Tone okregal, ko smo se vrnili že do kosila, saj smo porabili vsak svojih dvesto metrov fiksne vrvi. Ni pomagalo lvcvo in moje opravičevanje, da smo nape-ljali dvakrat več od prejšnje skupine. »Prezgodaj ste se vrnili. Še je bilo dovolj časa za delo v steni. Lahko bi vzeli več vrvi.« Danes bi težko sestavili moštvo, ki

na tako nevarnih strminah dela z mislijo Vsi za ene-ga, eden za vse.

Moja naveza s Šraufom je bila še posebno zanimiva. Pred tem si nisem veliko obetal, da bi stal na vrhu Eve-resta. Na odpravo sem prišel kot mornar med alpini-ste. Sem pa ves čas mislil na to, kako bi čim bolj ko-ristil odpravi. Zato sem tudi nosil filmsko kamero, s katero sem že uspešno snemal na vrhu Nošaka v Hin-dukušu.

Prve aklimatizacijske vzpone in nošnje tovora do se-dla Lho La sem opravil z Vikijem Grošljem in Nejcem Zaplotnikom. Zame se je vse odvijalo odlično, nisem zaostajal v nošnji tovora in hitrosti plezanja, še bolj pomembno pa je bilo, da sem se spoprijateljil z večino članov odprave. Nekateri so bilo moji vzorniki, pose-bej Stane Belak - Šrauf in Marjan Manfreda. Nekega dne me je Šrauf presenetil z vprašanjem, ali bi hotel biti z njim v navezi. Glede na to, da sem se odlično aklimatiziral in nosil kamero, se mi je zdelo njegovo vprašanje logično. Po drugi strani pa me je osupnilo spoznanje, da sem jurišni igralec. Vedelo se je, da če je bil kdo na odpravi favoriziran, je to bil Šrauf. Hkrati so si nekateri oddahnili, ker jim ni bilo treba več pre-našati nevrotičnega mojstra Šraufa. Nekateri so me v šali tudi pomilovali.

»Mislim, da vem, kako moram z njim,« sem rekel Vi-kiju Grošlju in Vladimirju Mesariču - Dadi, svojima sostanovalcema v baznem taboru.

»Kako?« me je vprašal Viki.

»Najbolje bo, če vse obrnem v veselo smer. Njegovo nerganje moram obrniti na šalo.«

Zame je bilo druženje s Šraufom nepozabno dožive-tje in pozneje mi je Šrauf velikokrat priznal, da je bilo tudi njemu zelo zabavno z mano. V resnici je bil Šrauf glasnik naših pomanjkljivosti. Vzkipel je ob najmanj-ši napaki, npr. če je bil šotor slabo postavljen. Takrat je preklinjal brez prestanka. Če so bile vrvi slabo pritrje-ne, se je drl na ves glas. Vsakomur, ki je pustil neopra-no posodo v šotoru, je grozil s pestmi in v besu zmetal posodo iz šotora. Ni prenesel lenarjenja pri delu in se drl na svoje »mrtvoudne« prijatelje.

S Šraufom ni bilo nikoli dolgčas. Tako je bilo tudi tega dne v taboru 3, ko je ves čas preklinjal. Vsaka druga beseda so bile *kurba*, *preklet* ali *hudič*. Počakal sem, da se je malo umiril, in spet obrnil na šalo.

»Šrauf!« sem ga poklical.

»Uuuuum?« je odmrmljal, kot da bi govoril mongolsko.

»Tisti pred nama so v šotoru pustili umazano posodo. Jo zmečeva ven takoj ali ko se malo odpočijeva?« sem ga vprašal v šali.

»Kurba ... Hudič ... Prekleti Dalmoš ...« me je pogledal krvavo in zbal sem se, da me bo prebodel s cepinom, s katerim je grozil. Kar naenkrat se je nasmejäl in me objel.

»Fant, ti si resen kurbež,« je rekel spravljivo, a se mu je kar naenkrat nevarno napela vratna žila in zadržal se je na ves glas: »Dalmoš hudičev!«

Šrauf je vedno znova našel razlog za napetost in nerovo, ki je bila, če pomislim zdaj, njegov način življenja. Ko sem ga bolje spoznal, mi je tudi ta njegov način življenja postal všeč. Pogosto mi je očital, da mora vse narediti sam, da celo kuha zame. Vedel sem, da rad kuha, ker si tako krajša čas. Kljub temu sem se odločil za kontro.

»Prav, bom pa jaz kuhal, če mi ves čas očitaš, da kuhaš za oba,« sem rekel.

»Daj no! Ti bi še čaj prežgal,« mi je odgovoril posmehljivo.

Nato sem odprl konzervo z vampi, prižgal plinski gorilnik in pustil, da se greje.

»To bo prava dalmatinska specialiteta,« sem ponosno pripomnil. »Vampi, stari!«

Nato sem se zleknil v zadnji del šotora in čakal. Naenkrat je eksplodiralo in šotor se je napolnil z vampi. Verjetno se je na dnu zmrznjene konzerve naredila para, ki je naenkrat kot bat iztishnila svojo vsebino. Še danes vidim, kako so Šraufu nabrekli žile na sencah, kot da bodo vsak trenutek počile. Ko je izstrelil vse psovke in kletvice, sem dvignil roko in rekel: »Šrauf, sem ti rekel, da nisem Stevo Karapandža.« (Takrat najslavnejši kuhar na televiziji.)

13. maja 1979 smo Stane Belak - Šrauf, Šerpa Ang Phu in jaz zgodaj zjutraj odšli iz štirice proti petemu, zadnjemu taboru. Na poti smo srečali Marka Štremflja, ki je potarnal, da mu je zmrznil ventil na kisikovi bombi. Nad petim taborom, kjer je greben zelo strm,

Ang Phu in Stipe Božič na vrhu,
15. 5. 1979
Foto: Stane Belak-Šrauf

Stane Belak-Šrauf
preči v Hornbeinov
kuloar.
Foto: Stipe Božič

pot skozi grebenske labirinte pa zelo varljiva, smo vsi računali, da bomo napredovali s kisikovimi bombami. Na 8000 metrov višine smo kljub zelo strmemu terenu še vedno zelo dobro napredovali. S skalnatega zahodnega grebena smo krenili levo na poševno snežišče pod rumenim pasom sten, ki je poševno sekal zgornji del vršne piramide Everesta – Yellow band/Rumeni pas. Tam je na strmem ledenem pobočju stal šotor – tabor 5.

Prvi je v tabor prišel Ang Phu in naju pričakal z veselo novico: Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj sta pravkar osvojila vrh in novico sporočila po radijski zvezi. Kakšno veselje! Pred šotorom, na strmem terenu, sem se objemal z Ang Phujem, ki je bil ravno tako vesel kot jaz. Ko je prišel še Šrauf, smo se objemali vsi trije in bal sem se, da se ne skotalimo po Zahodnem grebenu.

Po dnevu slabega vremena smo se 15. maja 1979 zbudili v krasen dan. Vrh se nam je ponovno nasmihal! Zora nad Tibetom je obetala izboljšanje vremena. Obleči se v tesnem šotoru je bilo zelo težko. Najprej se je bilo treba skobacati iz spalne vreče ter se začeti oblačiti in obuvati. Oblečen sem bil v spodnje perilo iz tanke volne, v katerem sem spal. Čez to sem oblekel debele volnene hlače, čez vse pa še zaščitne hlače iz goreteksa.

Čevlji so bili usnjeni in so jih za nas in po naših načrtih izdelali v tovarni Alpina v Žireh. Za tisti čas so bili čevlji zelo dobro izolirani, a zelo težki. Čez čevlje smo obuli ščitnike iz šotorskega platna, na vse to pa pričvrstili dereze. Zgoraj smo oblekli volneno ali svilen perilo, čez to volnen pulover, na to puhovko, na koncu pa še vetrovko iz goreteksa. Ko smo bili pripravljene ter uspešno stalili sneg in skuhal čaj, smo pred šotorom začeli oblačiti plezalne pasove.

Pričvrstil sem si dereze, oprtal nahrbtnik z dvema kisikovima bombama, vsaka je tehtala šest kilogramov, si pričvrstil kisikovo masko na obraz in krenil. Poleg kisika smo imeli v nahrbtniku čokolado in termovko s čajem, rezervne rokavice in rezervna očala. Preko Črne stene smo prišli do Rumenega pasu.

Prvi sem prijel za Marjonovo vrv in začel plezati po skoraj štiridesetmetrski navpični rumeni granitni steni proti robu. Ko sem splezal čez Marjonovo ploščo, čez Rumeni pas, sem prišel na ozek greben, kjer so čakale Robasove jeklenke s kisikom. Pod nami je na desni strani dva tisoč metrov strmo padala Južna stena. Hodil sem po strmem pobočju, ki je resnično videti kot streha sveta, vse krušljive plošče so položene kot opeka, na katere je veter napihal različno debele plasti snega. Nad mano je bil, kot strašna grožnja, Sivi skok. Okoli njega je veter na gosto vrtinčil drobne ledene snežinke. Pogledal sem na levo proti Hornbeinovemu ozebniku in relativno lahki poševni gredi, ki vodi do njega.

Vstopili smo v ozebnik in plezali proti Ameriškemu skoku. Bili smo že na višini 8600 metrov, ostala nam je še zadnja ovira, strma zasnežena stena – Ameriški skok, ki se je navpično bohotil nad nami. Plezanje po zadnji skalnati steni, samo sto petdeset metrov pod vrhom, je bila zame težka preizkušnja. Bližina vrha me je čarobno privlačila. Napredovali smo počasi, oprimek za oprimek, stopinja za stopinjo, držali smo se poledenelih poč, za katere smo se prijimali ali v debelejši led zabijali konice cepinov. Ang Phu je hotel odnehati, a sva ga nekako prepričala, da nadaljuje. Pomagal sem mu čez težko mesto, tako da sem ga potegnil z vrvjo, ki mi je za vsak primer visela na pasu.

Bolj kot divji veter me je skrbelo za Ang Phuja. Sprševal sem se, ali bo zmožel. Ne smemo ga pustiti samega, moramo se držati skupaj. Ozke, s snegom zasute plitve poč, v navpični granitni steni so bile edini prehod, ki me je vodil do vrha. Pogosto sem moral sneti rokavice, da bi se bolje držal za oprimek. Volnene rokavice sem pazljivo potiskal pod vetrovko, ker bi ostati brez rokavic na tej višini pomenilo posloviti se od svojih prstov.

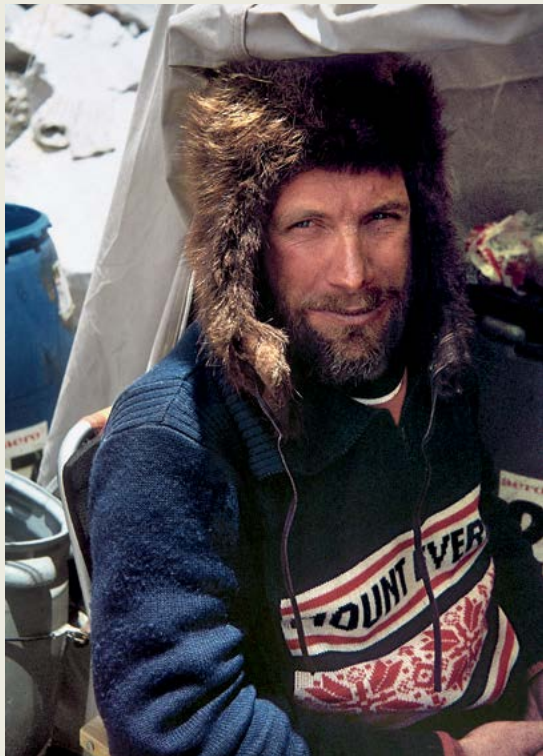
V teh ekstremnih pogojih je bilo treba vse narediti natančno, samo en napačen gib bi se lahko končal usodno. S konicami derez sem iskal luknjico v granitu, kamor bi lahko prenesel težo, konico cepina pa sem z desno roko skušal zabiti v plitvo zaledenelo poč v steni. Nekako sem se počutil zelo varnega, kot da sta teh nekaj milimetrov, kolikor je bila konica cepina zabita v led, in skromen oprimek v komaj vidni granitni izboklini več kot dovolj, da s prosto nogo najdem naslednji milimetrski stop.

Končno smo se znašli na blagem idiličnem grebenu pod vrhom. Zame se je začela nova bitka za vrh. Kisikova maska je bila popolnoma zaledenela, odprtine za zrak prav tako. Ker se ni dalo nič narediti, sem jo snel in nadaljeval brez dodatnega kisika. Hodil sem zelo počasi, mislil sem, da ne bom nikoli prišel na vrh.

Trije koraki navzgor in počitek. Po vsakem počitku, vsakič pogostejšem in daljšem, sem pogledoval proti vrhu. Videl sem, da sta se prijatelja ustavila in da mi mahata. Torej sta na vrhu. Samo še nekaj korakov me je ločevalo od vrha najvišje gore na svetu. Prizor se mi je zdel neverjeten. Zadnje metre sem pozabil na previdnost in prehodil vzravnan, jokajoč od veselja. Moje sanje so se uresničile! Še en korak in bil sem na najvišji točki našega planeta.

Objel sem tovariša, Belak je nekaj brkljal okoli zastavice, Ang Phu se je veselil. Usedel sem se na nahrbtnik, gledal in jokal. Okoli Lotseja so se nabirali oblaki, iz katerih je štrlel samo vrh. Žal Makaluja nisem videl. Skozi oblake na severu se je odprla luknja, skozi katero sem v globini videl Tibet. Prešinilo me je, da sem res nad vsemi na našem planetu, Dalmatinec na vrhu!

*Prečnica v
Hornbeina, zadaj
sedlo Pumori -
Lingtrentse
Foto: Stane
Belak-Šrauf*

Stane Belak - Šrauf
v bazi
Arhiv Stipeta Božiča

Iz nahrbtnika sem izvlekel kamero in začel snemati. Ang Phu naju je fotografiral. Vzpon na Everest mi je spremenil življenje. Filmski posnetki z vrha so mi pomagali, da sem se zaposlil na Hrvaški televiziji in da sem naredil več sto dokumentarcev po vsem svetu. Po odpravi sem ohranil prijateljstvo z večino članov, z mnogimi sem tudi po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške odhajal na številne slovenske odprave. V naših glavah takrat ni bilo meja in mislim, da jih tudi danes ni, ker alpinisti ne poznamo meja. Veliko spominov me veže na druženje z Nejcem, Marjonom, Šraufom,

Stipe Božič ob vrnitvi
v bazo, 17. 5. 1979
Foto: Tone Škarja

Stane Belak - Šrauf ob vrnitvi v bazo,
17. 5. 1979, zadaj Marjan Manfreda-Marjon
Foto: Rade Kovačević

Čito, Duletom. Nikoli jih ne bom pozabil, vsak mi je bil na svoj način pri srcu in velik prijatelj. Sanjali smo iste sanje, a so na žalost prežgodaj odšli. Ostali so še drugi člani odprave in vsakič, ko se srečamo, jim povem, da so moji najboljši prijatelji.

Od vzpona na Everest 1979 do danes se je alpinizem precej spremenil, še posebej vzponi na himalajske vrhove. Zdi se, kot da je zmanjkalo velikih ciljev, čeprav je v Himalaji nešteto nedotaknjenih sten in grebenov, ki izzivajo. Pojavile so se majhne odprave in solisti, kot je bil to Tomaž Humar, ki sem ga s kamero spremljal na njegovih najdrznejših vzponih. Velike odprave so danes redke, vzponi na najvišje vrhove sveta se vedno bolj tržijo. Podobno kot na začetkih klasičnega alpinizma vodenje himalajskih vzponov prevzema jo poklicni vodniki. Tako si lahko danes za nekaj sto tisoč dolarjev kupite svoje mesto na vrhu sveta. Šerpe in gorski vodniki vam bodo za ta denar napeli vrv od vzožja do vrha Everesta. Nosili vam bodo tovor, postavili šotore in kuhali. Nekateri ponujajo celo kisik iz baznega tabora ali prevoz s helikopterjem v tabor 2, da se tako ognejo nevarnemu ledenemu slapu. Čeprav so gore še vedno enako nevarne in visoke, ta alpinizem ni tisti, ki smo ga živeli mi.

V prihodnosti predvidevam še večjo komercializacijo, celo gradnjo žičnic in domov s kisikom na strminah Mount Everesta. Proti temu se bo težko boriti. Bilo je že veliko pobud za omejitve zaslužkarskih odprav, vendar pa lokalne oblasti temu niso bile naklonjene. Seveda alpski slog vzponov na najvišje vrhove sveta ostaja, toda če se bo takšen trend nadaljeval, obstaja nevarnost, da bodo vzponi in odprave popolnoma prepovedani. Danes smo na pragu novega negotovega obdobja v alpinizmu. Vzpon čez Zahodni greben pa bo še dolgo klasični problem Himalaje. ◉

Muhamed Gafić s
torto za Lho La
Foto: Rade Kovačević

Dušan Podbevšek na
pristopnem maršu
Foto: Bojan Pollak

Everest pred 40 leti in danes

Marko Štremfelj

Dve leti pred odpravo sem izvedel, da sem izbran v moštvo. Začele so se priprave, ki so bile zelo temeljite. V Ljubljano sem hodil na sestanke in obiskoval ure angleščine, na katerih nas je gospod Čop pripravljaj na komuniciranje z nosači in šerpami. Hodili smo na testiranja, cepljenja, zdravniške preglede, tekali po hribih okrog doma in plezali, plezali in plezali. Zame je bilo vse novo, predvsem pa so bili novi ljudje, s katerimi bomo skupaj delali na hribu. Nekatere sem poznal s hribov, kjer smo se srečevali na poteh in ob večerih, ki smo jih preživljali v planinskih kočah, preden smo se zjutraj raztepli po stenah v dolini. Kar naenkrat sem se lahko pogovarjal z legendami slovenskega alpinizma, ki si jih do tedaj še ogovoriti nisem upal, zdaj pa smo skupaj načrtovali in sanjali vzpon na najvišjo goro sveta.

Sivo dopoldne je, zunaj dežuje in tudi naš pes ne pomoli nosu iz svoje kočice. Sedim za mizo in se borim z vsebino *zašpehanili* skript pred sabo. Zvonec vsiljivo prekine šumenje dežja. Dobrodošla prekinitve dolgočasnega dela. Odprem vrata in debelo pogledam Nejca, ki stoji pred vrati. Dežne kaplje mu polzijo po obrazu, voda mu je sprijela lase v nekakšne nakodrane drede, anorak se neprijetno lepi na mokro trenirko. Že ob tem pogledu imam občutek, da so moje nogavice mokre. Nejc se široko zasmije in oči se mu podjetno zablistajo:

»Hej, Mk, greva na Jošta!« Debelo ga pogledam.

»Ne hecay se, poglej, kako dežuje!« Njegov nasmeh postane samo še širši.

»Ti ne veš, kako velik hrib je Everest. Trenirati je treba, če hočemo nanj!« Kislo se nasmehnem, saj je

*Viki Grošelj v steni Lho La. "Distančniki" (na sliki) so Pollakov izum.
Foto: Stane Klemenc*

Kranjska trojka pred odhodom z Lho La proti vrhu, ki jih pozdravlja z belo zastavo.
Foto: Tone Škarja

zabrenkal na struno, katere zvok mi takoj pride do živega. Pogledam na lužo, ki se od njega širi po suhem pasu pod nadstreškom. Občutek imam, da se je pes stisnil še globlje v kočo, kot bi hotel reči, da v ta dež pa že ne gre. Globoko zavzdihnem.

»Počakaj, samo trenirko oblečem, saj vem, da ne boš odnehal, dokler ne bom tudi jaz moker.« Zdi se mi, da se je njegov nasmeh razširil. Deset minut pozneje sem moker kot Nejc in luža v copatih me ne moti več. Vlaga je samoumevna, gibanje me lepo greje, kmalu mi je vroče. Spotoma mi Nejc pripoveduje o strmi steni do sedla Lho La, ki so jo preplezali na raziskovalni odpravi, o neskončnih vesinah do Zahodne rame in črni vršni piramidi. Bolečina v preponi me opozarja, da zanemarjam dihanje. Nekaj globokih vdihov in izdihov mi pomaga. Trmasto sledim Nejcu po razmočeni blatni stezi navzgor in mislim na veliko goro, medtem ko me z drevesnih krošenj bombardirajo debele kaplje. Mogoče je Everest res velik, ampak nanj bomo šli pripravljeni.

Prve občutke povezanosti v ekipo sem dobil med pakiranjem hrane in opreme v podzemnih prostorih Kliničnega centra v Ljubljani. Skupaj smo preživljali popoldneve in večere, preden smo se z zadnjimi

avtobusi iz Ljubljane odpeljali po domovih. Med pakiranjem smo se seveda veliko pogovarjali o hribu, ki nas čaka daleč tam na vrhu sveta. Vedno bolj domač nam je postajal, čeprav nas ga je večina poznala le iz knjig, alpinističnih revij in pripovedovanja tistih, ki so bili leto prej na raziskovalni odpravi. Postavljali in dopolnjevali smo višinske in bazne šotore, pazili, da ni manjkal noben delček, in se nehote naučili postaviti šotor hitro, skoraj zaprtih oči. Tu je bila kovnica ene najboljših in najbolj homogenih ekip, v katerih sem imel priložnost delati v svojem življenju. Na dan odhoda smo bili že dobri znanci. Vsak od nas je bil trdno odločen priti na vrh, a vendar pripravljen narediti vse, da ga bo vsaj eden dosegel. Pomerjali smo popolnoma novo obleko in čevlje, ki so jih za nas napravila najboljša podjetja v državi. Prepričani smo bili, da imamo odlično opremo, vedeli smo, da smo dobri, in jezdili val prepričanja, da ni stvari, ki bi nas lahko zadržala na poti proti vrhu. V sode so romali kilometri vrvi, šopi klinov in lestev, ki jih bomo potrebovali za nadelavo poti na sedlo. Z vsakim zaprtim tovorom je raslo naše prepričanje v uspeh.

Prvi dnevi v Katmanduju so bili moj prvi stik z deželo na vrhu sveta. V nosnice sem zajemal neznane

vonjave, si ogledoval templje, okušal hrano, ki je bila tako drugačna od tiste doma, in kolesaril na dolge izlete po mestu in okolici. Potem pa smo vsi skupaj naenkrat postali nestrpni. Kar naenkrat sem se zavedel belih gora na obzorju. Hrib nas čaka, mi pa postopamo po mestu. Vedno bolj napeti smo postajali, kot tetiva na do konca napetem loku. Nestrpno smo čakali začetek tega, kar nas je pripeljalo sem. Dolge večere pred spanjem smo se pogovarjali o tem, kaj smo do zdaj doživeli. Pogovor o hribu je postal nekakšen tabu, saj bi nas sicer verjetno kar razneslo od neučakanosti.

Potem pa se je kar naenkrat začelo dogajati s polno paro. Kolona tovornjakov je pripeljala našo opremo. Kot mravlje smo se vrgli nanjo, jo preverjali in razporejali v vrstni red, v katerem bo potovala proti hribu. Malo pozneje sem kot član predhodnice pomagal izbrati trideset tovorov s šotori za bazni tabor in čez tri dni izstopil iz helikopterja v Lukli ter se zagledal v prve himalajske orjake.

Naslednjih štirinajst dni sem vpijal lepote Himalaje in se boril z glavobolom, ki je bil posledica hitrega vzpona. Nosnice sem imel polne prebujajoče se pomladi, vonja po dimu in kariju. Okušal sem čaj z mlekom,

se od Dada učil angleščine, od nosačev pa prvih nepalskih besed. Za hrano in nosače je skrbel Temba, tako da posebnega dela nismo imeli. Skupaj z nosači smo postali prava majhna družina, skupaj posedali na razglednikih in ob ognju v mrzlih večerih. Teka nisem imel in vsak obrok je bil zame prava muka. Glavobol je bil moj stalni spremljevalec. Nenehno sem se spraševal, ali se bo moj organizem sploh kdaj privadil na višino. Andrej me je sicer tolažil, da to mine, pa ne vem, ali sem mu verjel.

Pred nami se je odprla južna stena Lotseja, izza katere je pogledovala temačna vršna piramida Everesta. Jutra so bila mrzla in šele čez dan se je nekoliko pogrelo. Kljub težavam z višino so me visoke gore okrog nas neustavljivo privlačile. V elegantnih stenah okoliških gora sem povsem refleksno vlekel namišljene črte, po katerih bi se dalo splezati na vrh. Vedno globlje med gore nas je vodila dolina, dokler je dokončno niso zaprli Pumori, Lingtren Peak, Khumbutse, Everest in Pumori.

Za Gorak šepom smo stopili na ledenik Khumbu, veliko reko kamenja, po katerem je vijugala komaj zaznavna steza. Med kamni so se kmalu pojavili ledeni stolpi in modra jezerca. Pod nogami je klokotala

*Everest z JZ, levo
spredaj Zahodna
rama
Foto: Aleksander
Gospič*

voda, jaki s svojimi tovari so elegantno sledili nosačem. Pod ledenim slapom smo našli kamnite ostanke baznega tabora zadnje odprave, sicer pa tam še ni bilo žive duše. Naša naloga je bila pravzaprav zasesti najboljši prostor za bazni tabor še pred prihodom avstrijske odprave na Lotse, s katero smo si med odpravo delili prostor na nepalski strani Everesta. Takrat je namreč še veljalo pravilo, da lahko ob istem času na osemtisočake pleza le ena odprava.

Popoldne je večina nosačev odšla, v taboru nas je ostalo le pet, Temba in njegov pomočnik, mogoče še kdo od nosačev. Nad nami se je dvigal ledeni slap in strma pobočja Zahodne rame Everesta, vrha iz baze sploh ni bilo mogoče videti. Majhni kot mušice smo se stiskali v svojih šotorih, prekriti z odejo teme in nešteti zvezd. Samo kloktanje vode, zamolklo pokanje ledenika pod nami in plahutanje šotorskega platna so kalili nočni mir. Moj glavobol je bil neznosen, prve noči sem bolj malo spal in veliko premišljeval, o sebi, svojih bližnjih, smislu alpinizma in hribu, pod katerim sem, in na katerega hočem splezati. Dvomljivec v meni se je razrašal in me prepričeval, da ne prenašam višine in da bom vesel, če bom sploh lahko ostal v bazi.

Komaj sem pričakal nov dan. Jutro je bilo mrzlo, na spalni vreči se je pred usti nabiral srež in verjetno sem ravno dobro zaspal, ko se je zadruga na šotoru odprla in mi je Temba z zvonkim: »Good morning, sab!« ponudil polno skodelo vročega čaja. Val mrzlega, kot nož ostrega zraka je zalil šotor. Vroča tekočina mi je pogrela nemiren želodec, po vrhovih nad nami se je plazilo sonce. Krasen dan se je naredil in tudi slabo počutje ni moglo zadušiti silnega veselja nad tem, da sem tu, da je noč za mano in da se bom lahko lotil dela.

Naslednji dnevi so minili v postavljanju ploščadi za šotore in sestavljanju kamnitih zidov za jedilnico in kuhinjo, kar pomeni nenehno dvigovanje in prenašanje kamenja. Kadar koli sem se sklonil po kamen, sem imel občutek, da se mi bodo možgani zlili iz glave. Bolečina je bila moj stalni spremljevalec, a sem jo podnevi laže prenašal. Močan veter nam je delal težave pri postavljanju velikih baznih šotorov. Preden smo platno spravili na ogrodje, nama ga je vedno vsaj nekajkrat vrgel na tla, in če ga ne bi dobro držala, bi ga odnesel bog vedi kam. Počasi je začel glavobol popuščati, hrana je spet dobila okus in z okusom se je vrnil tek. Dvomljivec v meni je bil poražen, samozavest se je ponovno razrasla.

Druga za drugo so prihajale skupine prijateljev in kolone nosačev z našo opremo. Prišel je Tone in prevzel vajeti v svoje roke. Tone je večje oblikoval skupine, izdeloval urnike, po katerih smo hodili na hrib in nazaj, ter dodeljeval naloge, ki smo jih morali opraviti. Bil je popolna avtoriteta in nikomur ni prišlo na misel, da bi zabavljajl čez njegove odločitve. On je bil tisti, ki je dokončno iz skupine individualistov, kar alpinisti že po naravi smo, oblikoval ekipo, ki je delovala kot dobro namazan stroj. Delali smo vsi, nihče se delu

ni izogibal, vsak večer smo ob večerni radijski zvezi podali poročila o svojem delu. V veliko pomoč Tonetu je bil tudi Tomaž Jamnik, ki je skrbel, da je bila vsa potrebna oprema vedno na mestu, kjer smo jo potrebovali. Podobno kot Tone je tudi naš sirdar Ang Phu obvladoval naše višinske nosače.

Kadar je prišlo do kakšnega spora, ga je znal prav po salomonsko rešiti in še kritični Šrauf, ki je tu in tam porobantil čez mladce, ki ne mislijo dovolj, ko nadelujejo smer, je utihnil, ko je Tone vzel stvar v svoje roke in dal popraviti, kar v resnici ni bilo dobro narejeno, in zanemaril tisto, kar je bilo v kategoriji nepomembnega za varnost in napredovanje na hribu. Vsak od nas je imel poleg plezanja na odpravi tudi svoje zadolžitve in vsakdo se je pošteno trudil, da je to delo dobro opravil.

Začeli smo opremljati pot preko stene na sedlo Lho La. Postavili smo žičnico za opremo in se nad sedlom začeli vzpenjati preko vesin Zahodne rame. Večkrat se spomnim, kako sva z Andrejem napenjala zadnjih dvesto metrov vrvi proti taboru T2. Vreme se je pokvarilo, hrib se je potopil v meglo in začelo je snežiti. Veter se je popolnoma umiril, povsem tiho je postalo. Le snežinke so mehko padale na kapuco anoraka, noge so se z zamolklim zvokom pogrezale v že kar visoko snežno odejo. Nikjer nikogar; samo midva in našino globoko dihanje, vrv, ki se je odvijala s koluta in je ni hotelo biti konec, glasno razbijanje srca v prsih in pridušen strah, da se utegne celo pobočje zdaj zdaj speljati. Korak, zapiči cepin do komolca, enkrat, dvakrat ..., petkrat, potem pa glavo v sneg, da se umiri noro razbijanje srca in je spet dovolj kisika za naslednjih pet korakov v svet, kamor še ni stopila človeška noga.

Tone se je pozneje preselil v tabor na sedlu Lho La, od koder je imel boljši pregled nad napredkom na hribu in kjer je bil bližje dogajanju. Kjer koli na hribu smo bili, smo vedno z velikim zanimanjem čakali na večerna poročila iz taborov in dodelitev nalog za naslednji dan. Mislim, da smo bili takrat najbolje vodeno podjetje v tistem delu sveta. Tudi zaradi Toneta smo se vsi dobro zavedali, da bomo preko Zahodnega grebena prišli na vrh le, če bomo delali drug za drugega. Ni bilo favoritov in jasno je bilo, da bo prvi lahko poskusil z vzponom na vrh tisti, ki bo ob pravem času na pravem mestu. Ko je orkanski veter na grebenu pometel s celotnim krogom ekipe, ko smo se drug za drugim obračali nekje med taborom 4 in mestom, kjer naj bi stal zadnji tabor, smo si vsi želeli samo to, da bi že nekdo splezal na vrh.

Prišla so prva razočaranja. Prvi naskok se je ponesrečil Vikiju in Marjonu, ki sta ozeblala sestopala mimo nas v dolino. Potem drugi Romanu in Duletu, ki sta zašla na slepi vrh v grebenu. Na vrsti je bila naša naveza in kar nekako nisem mogel verjeti, da imam nazadnje res priložnost priti na vrh. Ko mi je odpovedal zadnji ventil in ko sem se zavedel, da bom brez kisika Andreja in Nejca samo oviral na poti proti vrhu, sem spoznal, da je pravzaprav najboljše, kar lahko storim,

vrnitev. Bilo mi je hudo, ko sem se po poskusu brez kisika zavedel, da sem prepočasen in da so moji prsti že otrpli od mraza. Sam na pobočju tako blizu, a vendar še tako daleč od vrha sem potočil solze žalosti in besa. Na kamniti polici visoko nad vsemi vrhovi v okolici sem v rojevajočem se dnevu obračunal z izgovori na račun slabih kisikovih ventilov in nizkih temperatur ter se odločil, da je to zadnjič, ko sem o tem premišljeval. Naredil sem tisto, kar sem lahko in kar sem moral storiti. Imel sem svojo priložnost in jo zapravil. Še zadnjič sem pogledal za Nejcem in Andrejem ter se zapodil po hribu navzdol. Nisem se ustavljal do tabora na Lho La. Streljaj pred taborom se je od snežnih lukenj razleglo huronsko vpitje in vedel sem, da sta Andrej in Nejc prišla na vrh. Sedel sem v sneg in solze vesolja so mi napolnile oči. Splezali smo na vrh!

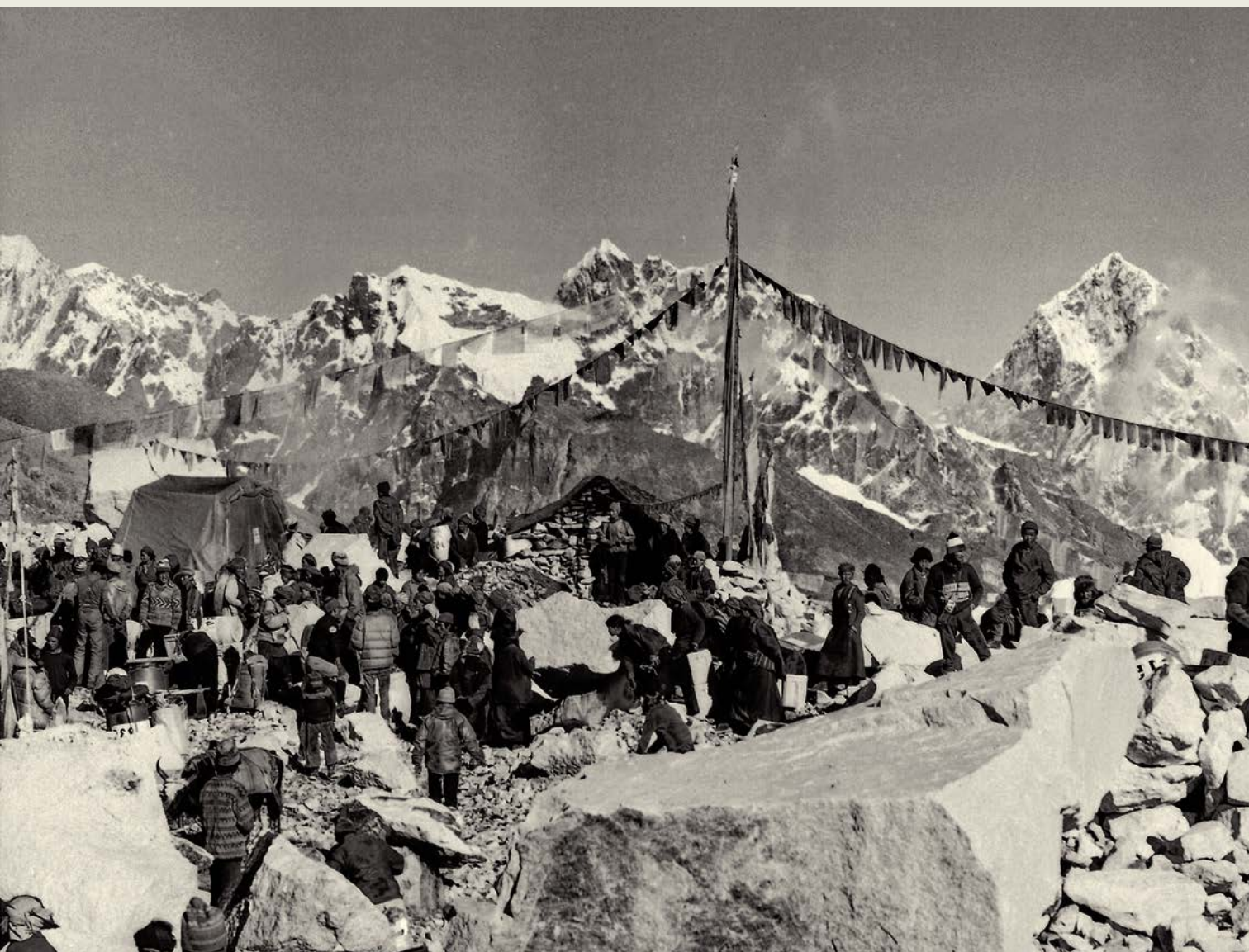
Vse, kar se je pozneje dogajalo na hribu, sem spremljal samo še kot gledalec. Ko sem z Romanom naslednji dan še zadnjič sestopal preko stene na ledenik Khumbu, se nama je pogovor utopično sukal okrog morebitne ponovne priložnosti za vzpon na vrh, a v meni ni bilo več žara, ki me je gnal zadnja dva meseca in nekaj let poprej. Ang Phujeva smrt naslednji dan je pomenila tudi konec odprave. Potrla nas je tako, da smo za nekaj dni popolnoma pozabili, da smo splezali na Mount Everest. Za nami je ostala najdaljša in ena

najtežjih smeri na najvišjo goro sveta, ostali so spomini na najboljšo ekipo, v kateri sem kadar koli delal, in ostala so prijateljstva, ki so se skovala tam gori.

Petindvajset let pozneje sem vodil skupino, s katero smo se povzpeli na Kala Patar, nezaten vršiček v Pumorijski, a kraljevski razglednik na Everest. Pod nami se je na ledeniku kot velika ameba razprostiralo pravo mesto raznobarnih šotorov, dolge gosence plezalcev so se premikale od tabora do tabora. Že kilometre pred baznim taborom so veliki napisi opozarjali, da je vstop v bazni tabor prepovedan. Nobene želje nisem začutil več, da bi šel pogledat mesto, na katerem sem davno nazaj preživel dva tako vtisov polna meseca. To ni bil več Everest, ki sem ga doživel, to plezanje ni več pustolovščina, katere del sem bil.

Nimam namena kritizirati sedanjih vzponov na Everest. Še vedno je najvišja gora na svetu, in ko narava zamahne z repom, se še vedno otrese ljudi, ki bi jo radi »premagali«. Kljub temu da so vrvi pritrjene skoraj od dna do vrha, da je poskrbljeno za maksimalno udobje v bazi in na hribu, da je oprema nekajkrat lažja, se je nanjo treba povzpeti, in že to je dejanje. So pa plezalci oropani tistih prvinskih občutkov samote, majhnosti, nedotaknjenosti in velikega tovarištva, ki smo jih lahko doživljali med plezanjem prvenstvene smeri po Zahodnem grebenu Everesta. ●

*Baza pred odhodom
v dolino
Foto: Stane Klemenc*

Še vedno mi je toplo pri srcu

Pogovor z Ivanom Kotnikom – Ivčem

Vladimir Habjan

Eden tistih, ki je imel na odpravi Everest '79 možnost priti na vrh, je Ivan Kotnik - Ivč. Nekaj spominov na odpravo, na čase po odpravi in pogledov na današnji vrhunski alpinizem nam je ponudil v pogovoru.

Ivan Kotnik - Ivč z
Vikijem Grošljem in
Stipetom Božičem v
Himalaji leta 2009
Arhiv Ivana Kotnika

Kako po štiridesetih letih gledaš na odpravo Everest '79?

Še vedno me pogreje, ko se spomnim te naše velike zgodbe, ki smo jo začeli z Makalujem 1975, štiri leta pred Everestom. V prvo ekipo smo bili izbrani najmlajši, ki smo postali tudi člani ekipe Everest '79, in takrat se je za nas svet spremenil. Kakor koli sem pozneje gledal na prihodnost, vse je bilo povezano z Everestom. Z Makaluja '75 smo prišli kot zmagovalci, še posebej mi, mlajši. Prvič smo bili v Himalaji, prišli smo na vrh, mene je potem čakala še diploma na fakulteti, na svetlo je prišel moj prvi *mladič*, šel sem v JLA, pa še zaposlil sem se. Avgusta 1976 sva s pokojnim Nejcem preplezala severno steno Matterhorna, potem pa sem šel v vojsko, in že takrat je bil širši krog za ekipo Everesta določen; kot vojak sem na ta račun kar dobro shajal, saj sem hodil od tečaja angleščine, zbiranja opreme, do celega kupa drugih stvari. Bil sem skladiščnik in imel ključe od Dvorakove 9, kjer je bilo skladišče PZS, da sem urejal tudi te stvari. Še vedno mi je toplo pri srcu, ko se spomnim na to odpravo, še posebej, ker takih odprav v današnjih časih ni več.

Kaj ti je ostalo v spominu kot izstopajoče? Bi se dalo kaj narediti tudi drugače?

Zagotovo, ko gledaš z distance nazaj, bi lahko razglabljal. Ampak prijateljstvo je ostalo in zdi se mi, da sem bil med tistimi, ki smo skrbeli za vzdušje v kolektivu, kot se temu reče. Največ mi pomeni, da se še zdaj, ko se srečamo s preostalimi, ki smo še živi in hodeči, veselimo drug drugega in se radi družimo. Med nami v bistvu ni nič takega, kar bi nas odvrčalo od tega, da bi se radi spominjali. Tako je tudi zdaj ob 40-letnici, ko imamo kar nekaj prireditvev. Seveda se z vsemi ne moreš družiti kar naprej, nekateri so tudi odmaknjeni, ampak s članoma odprave iz Bosne in nekaterimi preostalimi kolegi se dobivamo, ker smo bili že prej skupaj na Kavkazu '74, kjer smo izgubili štiri prijatelje. To je bila res huda preizkušnja za vse. Tako gremo mi k njim v Bosno ali pa pridejo oni k nam v Slovenijo, vedno smo veseli; mislim, da je tudi zaradi tega vse tisto, kar komu leži na duši ali bi naredil drugače, potem zanemarljivo.

Kako po štiridesetih letih gledaš na dejstvo, da si imel takrat možnost za vrh?

To pa je malo cmoka v grlu, kot se reče. Resnično smo se takrat pripravljali in na odpravi bili vsaj površinsko vsi za enega, eden za vse, tako kot je to na olimpijadi. In ko sta se 13. maja Nejc in Andrej javila z vrha, sem si rekel, zdaj pa samo še, da srečno prideta v dolino, potem pa je odprava formalno zaključena. Tudi sam sem bil med tistimi, ki bi lahko prišli na vrh, ampak odprava je uspela. Ne glede na to, da smo bili kot tretja naveza, Čita, Vanja in jaz, predvideni za vrh, je splet okoliščin pripeljal do tega, da smo šli iskat prijatelje, in mislim, da smo vsaj enega tudi rešili, da je prišel varno nazaj. Da je prišlo do nesreče, je z današnje distance gledano kar škoda, tako mi ni bilo dano stopiti na vrh. Ampak takrat se s tem nisem veliko obremenjeval, ker so bile gore zajeten del mojega življenja in sem računal, da bom imel še kdaj priložnost priti na Everest. Enkrat sem bil s Hrvati celo prijavljen, ko je Darko Berljak poskušal priti na vrh s kitajske strani, ampak zaradi spleta okoliščin nisem mogel na odpravo, oni pa tedaj niso prišli na vrh. Zdaj, ko je *emšo* vedno zajetnejši, pa vidim, da mi nikoli več ne bo dano, da bi tam okrog hodil, tam so zdaj čisto drugačne zgodbe. Tako si včasih res mislim, da bi bilo vseeno fino, če bi bil na vrhu, še posebej ko smo bili tako blizu, vreme je bilo dobro, tudi nobenih neznank ni bilo, pri moči smo bili in vse možnosti smo imeli, da bi prišli na vrh. Je pa bila težava z ventili, ki so odpovedovali, zato je

bila le teoretična možnost, da bi se brez te opreme odpravili na vrh. Takrat je bilo namreč gledanje na življenje na takšnih višinah brez dodatnega kisika precej drugačno, kot je zdaj.

Kako gledaš na takratne klasične odprave in na današnje hitre, v alpskem slogu?

Ni primerljivo. Saj smo bili tudi mi vrhunsko pripravljene, ampak v primerjavi z zdajšnjimi fanti, ko gre sta dva ali trije, in to brez zdravnika, brez kakršne koli podpore v te velike stene, je seveda treba reči le, klobuk dol. Ampak če se kar koli zgodi, tudi minimalnega, so ti fantje izgubljeni. Zato je v Himalaji Slovenija v preteklosti že plačala ogromen davek. Mi smo sicer rekli, da noben himalajski osemtisočak ni vreden niti enega prsta, kaj šele človeškega življenja, ampak tako kot si naredil vse korake prej, narediš tudi tistega usodnega, zadnjega. Čeprav naša oprema ni bila primerljiva, pa informacije, zveze, hrana itn., tudi gledanje na goro – a imel si vsaj teoretične možnosti, če se ti kar koli zgodi, da bo kdo poskušal priti do tebe. Mi smo takrat po mojem mnenju izvedli najvišjo reševalno akcijo. Saj ni bila z nosili, a je bila vseeno reševalna

akcija. Takrat smo pač tako razmišljali, če smo šli vsi na pot, je lepo, da se tudi vsi vrnemo s hriba. Zdaj so te zgodbe drugačne. Ti fantje so vrhunsko pripravljene. Spomnim se pokojnega Tomaža Humarja, ko je rekel, da če se kdo zafrkava, kam bo šel in kako, pa ni pripravljen, potem ga bo *itak* neslo. Če pa je res vrhunsko pripravljen in bo imel srečo in še kaj, potem bo uspel, ampak te sreče ne moreš dolgo izzivati. V teh resnih hribih je že tako, da ko enkrat v teh časih preplezaš takšno steno, kot je bil naš Zahodni greben, ki še danes nima alpske ponovitve, bi moral reči, zdaj je pa dovolj, in bi moral le še uživati.

Kaj si počel po odpravi?

Ko smo odključali Makalu, smo bili del zgodbe o vrhunskih jugoslovanskih alpinistih. Ko sva bila z Vikijem na Makaluju, sem ga vprašal, kaj je tisti hrib pred nama, in je rekel, to je pa Everest, in da bomo tudi to poskusili. In smo ga in potem še Lotse 1981, po njem pa sem imel družino in zahtevno službo. Ves čas sem bil direktor in vmes iskal vrzeli, da sem lahko hodil in plezal, a žal nisem mogel biti vedno s fanti v Himalaji. Leta 1990 sem šel na meddruštveno odpravo na

*Blagoslovitev baze in prvi dan dela šerp v steni Lho La, 1. 4. 1979
Foto: Stane Klemenc*

Tabor 4 s poti k
taboru 5
Foto: Bajan Pollak

Nanga Parbat, kjer sta Mariča Frantar in Jože Rozman "čarala" skoraj ves teden od zadnjega tabora do vrha in nazaj, tako da sva midva s prijateljem Gregom Justinom štiri dni čakala na 7200 metrov, potem pa odšla nazaj v dolino, ker sva računala, da ni niti teoretične možnosti, da prideta z vrha, ali pa da sta mogoče sestopila na drugo stran. Pa sta naslednji dan prišla dol! Žal zvez še ni bilo. Takrat sem rekel, da se jima to ne more nikdar več posrečiti, in res se je tako zgodilo na Kangčendzengi 1991.

Glede na to, da smo imeli v Velenju močen alpinistični odsek in cel kup fantov, ki bi radi kam šli, sem organiziral več odprav v Južno Ameriko, bili smo na Kilimandžaru, preplezal sem Jorasses, da sem imel zadnje tri probleme Alp, bili smo med prvimi, ki smo šli v Mongolijo, v Tien Šan, Tibet, pa v Maroko ... Od leta 1979 do 2004 v tem delu Himalaje, kjer je Everest,

nisem bil več. Leta 2004 sem šel z Vikijem za pripravo obletnice Makaluja '75 okrog Ama Dablama, šli smo preko Mera Peaka, za obletnico pa nisem mogel zraven, ker smo imeli v šoli veliko gradnjo in sem bil na čelu ekipe. Za potešitev sem šel naslednje leto na Aconcagua, prečili smo Zahodne Alpe s turnimi smučmi, bili smo na Novi Zelandiji, skratka, saj smo se ves čas potepali. Glede na to, da je hribov po vsem našem planetu za eno življenje preveč, vsega pač ne moreš okusiti. Od leta 2004 sem bil pa spet velikokrat v Himalaji, večinoma z Vikijem, leta 2009 pa tudi z našo legendo, Tonetom Škarjo, ki je za obletnico Everesta '79 organiziral odpravo do baze pod Everestom. Letos za obletnico tja ne bomo šli, bo pa kar naenkrat spet obletnica našega Makaluja, in za takrat računam, da bom šel lahko z Vikijem spet tja nekam proti prvim zvezdam, saj smo že predolgo doma. ●

Odprava presežnikov

Stane Klemenc

Odprava presežnikov – najštevilčnejša ekipa, največ tovorov, največ nosačev, na najvišji vrh, po najdaljši in najtežji prvenstveni smeri, desetkrat iz baze na goro, sto pet dni od doma – to je bilo zame povsem dovolj, da si Himalaje sedemnajst let nisem ponovno zaželel. Po štiridesetih letih ponovno prebiram dnevnik, v mojem spominu je nastalo veliko poenostavljenih, pozabljenih in tudi spremenjenih dejstev.

19. 3. 1979, deveti dan marša, etapa Jumbesi–Takšindu, 2750 m

Po neprespani noči zaradi vročine in kašljanja zjutraj nisem mogel jesti, popil sem čaj in ob sedmih zapusti tabor v Jumbesiju. Težko sem hodil, fotografska torba mi je bila odveč, kaj šele nahrbtnik. Po dveh urah hoje me je ujel Šrauf in mi prijazno nesel naprej težko torbo. Lažje sem nadaljeval hojo čez najlepši predel poti, polnega rožic in rododendronov. Čez cvetoči greben se je odprl čudovit pogled na najvišje vrhove z Everestom na levi strani. Žal nisem bil v stanju, da bi užival. Ob enajsti uri sem prišel do prostora za kosilo. Jedel sem zelo malo, leže sem se kuhal od vročine in kašljal. Nejc se mi je ponudil za nošnjo nahrbtnika, Šrauf mi je še naprej nosil fotografsko torbo, nosil sem samo fotoaparatus. Pomoč prijateljev mi je omogočila, da sem s težavo dokončal dnevno etapo. Bil sem ganjen in še vedno sem jima hvaležen. Popoldanska pot nas je vodila od Solo Khole preko 3000 metrov visokega prelaza Takšindu do istoimenske vasi dvesto petdeset metrov niže. Malo naprej od vasi je bil postavljen tabor; za njim se je v večernem soncu bleščal tibetanski samostan Takšindu. Še dva dni sem hodil brez nahrbtnika, Muma (dr. Evgen Vavken) mi je dal antibiotike in tablete proti kašlju. Zdravje se mi je na srečo hitro vrnilo.

26. 4. 1979, baza 30. dan, 59. dan odprave

Sem v taboru 1, 6050 metrov, sedlo Lho La. Šrauf in Stipe sta odšla proti dvojki malo pred deveto uro. Jaz sem moral počakati Šerpe in hoditi za njimi, da se ne bi v novozapadlem snegu obrnili nazaj. Začeli smo ob desetih. Nosil sem petinštirideset metrov vrvi, spalno vrečo, armafleks in nekaj hrane. Sneg je bil slab, težak za hojo. V strmi steni sem naredil nekaj odličnih posnetkov Šerp. Do tabora 2 na 6750 metrov smo hodili več kot šest ur. Spal sem skupaj s Stipetom, kuhal večerjo.

27. 4. 1979, tabor 2–tabor 3, baza 31. dan, 60. dan odprave

Do trojke sem hodil z Jušem (Jožetom Zupanom) štiri ure, dan je bil lep, brez vetra, v zadnji *flanki* pod

taborom je bilo vroče. Mislim, da sem hodil teže kot prvič. Šrauf in Stipe sta šla naprej, da v taboru 4 postavita šotor in prespita v njem. Jaz sem do popoldneva kuhal, kar je na 7150 metrov utrujajoče in počasno opravilo. Celo večnost traja, da iz snega natopiš dovolj vode za juho in čaj za dva dehidrirana. Juš je počival, ker je bil zaradi težkega nahrbtnika precej zdelan.

28. 4. 1979, iz tabora 3 v tabor 4

Smer je šla s trojke strmo navzgor in nato rahlo vzpenjajoče se po neskončnem grebenu Zahodne rame. S težkim nahrbtnikom sem hodil počasi. Na štirico sem prišel malo pred tretjo uro popoldne. Juš je bil že tam in je prijateljema pomagal postavljati tretji šotor. Najprej sem naredil nekaj dokumentarnih posnetkov postavljanja šotora, potem sem pomagal dokončati delo. Zdaj je spalna

Stane Klemenc
Foto: Tone Škarja

kapaciteta štirke že zadovoljiva za naskok na vrh. Če nam jutri uspe postaviti šotor na petki, so vse možnosti za vrh odprte. Spal sem skupaj z Jušem, danes je na mojo srečo kuhal on.

29. 4. 1979, napenjanje vrvi iz tabora 4 proti taboru 5

To je bila naša naloga za ta dan. Malo pred deveto uro sva z Jušem odšla iz šotora. Šrauf in Stipe sta bila že sto metrov nad taborom. Dva koluta vrvi in ledne kline sem nesel do Šraufove naveze, ki je že napela eno vrv prečno po snežišču proti skalnatemu robu, za katerim sem slutil dobro nadaljevanje smeri. Bilo je hudičevo mrzlo, moč vetra je hitro naraščala. Na

enajsto uro sta prišla v šotor. Šrauf je sporočil v bazo, da naprej zaradi vetra in mraza ni mogoče, smo dotolčeni in gremo dol. Tone se je strinjal z odločitvijo, ker se je vreme slabšalo, naredili smo pa kar veliko. Žal šotora na prostoru za tabor 5 nismo postavili in tudi vrvi do tja še niso napete, težji del preko skalne stopnje še ni opremljen.

V šotoru sva z Jušem ugotovila, da imava noge do gležnjev popolnoma trde in neobčutljive. Dve uri sva si jih masirala, pa ni nič pomagalo. Bilo me je strah, vedel sem, da mi bo noge rešil samo takojšen sestop. Okoli štirinajste ure sva odšla navzdol. Gor so medtem prišli Marjon, Čita in Ivč. Malo pod štirico sva srečala štiri Šerpe. S težavo sem jih nagovoril, da so nesli stvari do tabora, bilo je premrzlo, divji veter, pa še sneg je naletaval. Navzdol proti trojki sva srečala še Vikija in Vanjo. Hodila sva počasi, ker so naju oba bolele noge. Bolečine so tokrat pomenile srečo, še je bilo nekaj življenja v najinih omrzlih stopalih in prstih. V bazo sva prišla naslednji dan, 30. aprila, posledice omrzlin so bile minimalne. Nekaj olupljene kože in več let špikajoče bolečine v prstih ob vsaki menjavi temperature.

3. 5. 1979, baza 37. dan, 66. dan odprave – ponovno na hrib

Danes napenjajo vrvi naprej od naše dosežene točke. Postavili bodo petico in verjetno bo kakšna naveza tam prespala. Gori so Nejc, Marko, Andrej, Romi, Dule in Franček. Jutri bo prva možnost osvojitve vrha. Popoldne ob treh sem se sam odpravil iz baze na enko. Hodil sem z lahkoto, res sem bil že dobro aklimatiziran. V slabih treh urah sem prišel v tabor 1. Če bo šlo tako naprej, bom kmalu spet na štirki in mogoče na petki. Pri večerji sva s Štefom dobila nova navodila, naprej greva lahko šele čez dva dni. Hudiča, zakaj sva sploh prišla gor, lahko bi še počivala v bazi. Bil sem hudo razočaran, psihično in fizično sem bil pripravljen na hiter vzpon.

4. 5. 1979

Silovit veter nam je na hribu ponovno za več dni preprečil nadaljevanje proti taboru 5 in naprej na vrh. Fantje so prihajali s hriba dol dotolčeni in zaskrbljeni.

5. 5. 1979

Naprej proti taboru 2 sem šel optimistično, čez tri dni sem se že videl na taboru 5. V strmi *flanki* nad sedlom Lho La sem obrnil zaradi bolečin v nogah. Mišica v mečih desne noge, v kateri sem čutil rahlo špikanje že v bazi, se je ta dva prisilna dneva v ledni luknji na enki razbolela. Mislim, da se bo mišica s hojo ogrela in nehala boleti. Žal ni bilo tako. Bolečine so bile premočne. Po radijski zvezi mi je Muma, zdravnik, naročil mirovanje, mazanje z Bayolinom in tablete Tamanol. Posledice mraza in omrzlin pred tednom dni so bile očitne. Malo revme, boleče trganje v mečih, gležnju, občasno še v kolenu, in bolečine v obeh nožnih palcih. Ostali prsti niso bili več tako občutljivi. Sledil je spust v bazni tabor.

Nosač s kukrijem. Kukri je tradicionalni kmečki nož v vzhodnem Nepal, hkrati pa tudi simbolično orožje nepalske vojske in enot Gurk pri Britancih. Foto: Stane Klemenc

črno-bel film sem naredil nekaj posnetkov za oba novinarja odprave, nato sem dal aparat v nahrbtnik, bilo je premrzlo za slikanje. Juš je šel nazaj v šotor, da se dodatno obleče.

Nekaj časa sem še vztrajal na mestu in čakal, da se Šrauf kot prvi premakne naprej in da mu prinesem nov kolut vrvi. Stipe, ki je Šraufu podajal vrv, mu je že predlagal, da odnehamo, ker smo zaradi mraza in divjega vetra napredovali prepočasi. Jasno, da Šrauf svojo nadčloveško voljo in trmo ni hotel odnehati.

Oba s Stipetom sva se že tresla od podhlajenosti. Napete vrvi so v viharju frfotale po zraku, majhni kamenčki so kot projektili frčali po zraku, da oblakov snega ne omenjam. Ker sem bil že trd od mraza (-45 °C z vetrom preko 100 km/h), sem se vrnil navzdol v šotor. Malo za menoj je prišel še Stipe, Juš je šel nazaj gor in prevzel podajanje vrvi. Toda hitrost vetra je naraščala, tako da je tudi Šrauf odnehal. Malo čez

V steni Zahodne rame
Foto: Stane Klemenc

Po odpravi je Šerpa odnesel domov vsestransko uporaben plastični sod.
Foto: Stane Klemenc

***

Branje dnevnika po štiridesetih letih mi je dodobra razbistrilo glavo, misli se prepletajo in preHITEVAJO. Nedvomno je bila ta vsestransko zahtevna odprava uspešna učilnica in je odločilno vplivala ne samo name, temveč na večino članov.

Moja nadaljnja alpinistična pota so bila posledica številnih izkušenj, pridobljenih na dveh himalajskih odpravah. Imel sem čast in privilegij pridobivati znanje in izkušnje od odličnih alpinistov in vodij odprav, Aleša Kunaverja in Toneta Škarje. Oba sta mojstrsko opravila delo na logistično izredno zahtevnih odpravah.

Leta 1981 sem organiziral in vodil plezalsko zelo uspešno odpravo na Grenlandijo, v letih 1983 in 1985 pa v Patagonijo – prvenstveni smeri na Fitz Roy in Cerro Torre. Po zadnji patagonski odpravi sem si želel organizirati odpravo na K2 – najlepša smer po sredini stene takrat še ni bila preplezana, pozneje so jo preplezali Poljaki. Ekipa, ki je bila z menoj v Cerro Torreju, je bila absolutno sposobna izpolniti ta cilj. Žal so se po izredno uspešnem vzponu na Torre razvojni trendi v našem alpinizmu obrnili v drugo smer. Razlogi so bili neverjetna sposobnost in osebne ambicije plezalcev. Ni bilo mogoče ponovno združiti vseh najboljših alpinistov v eno številčno, močno odpravo, ki bi bila kos vsaki steni. Torre je bil prelomna odprava v razvoju našega alpinizma. Skoraj vsi člani odprave, vključno s snemalcem, so takrat prišli na vrh. Izjema sva bila samo Slavko Svetičič, ki si je poškodoval palec na roki, in jaz, ker sem si malo pred odpravo na krožni žagi odžagal del prsta. V osemdesetih letih je Tone Škarja deloval v projektu osvajanja vseh osemtisočakov, jaz pa sem se lotil osvajanja najvišjih vrhov vseh celin. Slovenci takrat še nismo preplezali najvišjih vrhov Avstralije, Oceanije in Antarktike. Z vzponoma na Karstensovo piramido leta 1994 (Rafko Vodišek – Stane Klemenc) in Mt. Vinson leta 1997 (Vodišek, Grošelj, Božič, Klemenc) je bil slovenski projekt vzponov na najvišje vrhove zaključen. Največja bela lisa so bili za Slovence polarni predeli. Leta 1998 sem z dostopom na severni tečaj začel ta projekt, ga nadaljeval z vzponi, prečenji ali veslanjem na različnih področjih planeta, veliko zanimivih ciljev pa še čaka slovenske obiskovalce.

Odprava na Everest je s svojim uspehom prispevala k razvoju slovenskega in jugoslovanskega alpinizma. Veliko članov te odprave je bilo na različnih področjih uspešno aktivnih še več desetletij pozneje, nekateri so še zdaj. ●

Everestu za 40 let

Kaj povedati ob tako častitljivi obletnici, kot je štirideseta obletnica prvega slovenskega vzpona na Everest? Ko človek malo pobrajska po zgodovinskih dejstvih, hitro spozna, kako vrhunski dosežek je uspel našim alpinistom daljnega leta 1979. Takrat je bila to še le peta smer na vrh sveta, še danes pa velja za eno izmed najtežjih. Vendar to ni bila zgodba o filmskem junaštvu in neizmernem pogumu. To je bila zgodba o prijateljih, soplezalcih, žuljih, trmi, sreči in trdni odločenosti, da se začeto delo tudi konča. Zgodba o fantih, nabranih z vseh vetrov, ki so želeli plezati in pririniti na vrh gromozanskega hriba. Zgodba, v kateri posameznik nima niti najmanjše možnosti za uspeh, a kot del dobro organizirane skupine lahko premika meje mogočega. Zgodba, ki jo je današnjemu sebičnemu svetu težko razumeti, takrat pa je bil to edini možni način za uspeh. Zgodba, ki še danes, upam, navdihuje številne mlade alpiniste.

Ta vzpon je slovenski alpinizem postavil ob bok svetovnim velesilam himalajizma in jim dal jasno vedeti, da mali narod v zavetju nekoliko večjih Alp postavlja smernice razvoja takratnega alpinizma. Začrtana smer je bila drzna, kot so bili drzni vzponi članov odprave, ki so v letih pred podvigom v hribih trdo trenirali. Pravijo, da še le zgodovina daje vzponom veljavo, in Zahodni greben Everesta je preizkus zgodovine prav gotovo opravil z odliko. Za kako težko smer gre, tudi ko jo merimo z današnjimi modernimi očmi in opremo, priča podatek, da je bila v vseh teh letih ponovljena samo dvakrat. Odprava Everest 1979 vsekakor predstavlja enega izmed mejnikov slovenskega in svetovnega alpinizma, zato je lahko članom odprave izkažemo globok poklon in spoštovanje za doseženo ter iz njihovih zgodb črpamo navdih za prihodnost.

Ob tako pomembnem jubileju je res težko povedati kaj pametnega, zato najbrž še največ pove znani Nejčev stavek: »Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi ...«

Peter Bajec, načelnik IO Komisije za alpinizem

Bila je odprava Everest '79

Bojan Pollak

V letu 1979 sta se zgodila v planinstvu in alpinizmu dva dogodka, na katera smo lahko še vedno upravičeno ponosni. Ne samo tisti, ki smo pri tem sodelovali, temveč tudi vsa Slovenija in še kdo. Najbolj odmevna in z zlatimi črkami zapisana v zgodovino alpinizma

je bila nedvomno takrat še jugoslovanska odprava po Zahodnem grebenu na Čomolungmo ali Sagarmato ali Mount Everest. Drugi tak dogodek, ki ima popolnoma drugačen pomen, pa je prvi tečaj za (takrat še nepalske) gorske vodnike. V Svetovnem združenju

*Prečnica pod grebenom med taboroma 3 in 4
Foto: Stane Klemenc*

Postavljanje tretjega šotora na taboru 4. Zadaj Stane Belak - Šrauf, v šotoru Stipe Božič
Fota: Stane Klemenc

planinskih in plezalnih organizacij (UIAA) so veliko govorili o nujnosti usposabljanja višinskih nosačev – ti so bili predvsem iz plemena Šerp – za gibanje in vodenje v visokih gorah, torej naučiti jih osnovnih planinskih in alpinističnih veščin. Aleš Kunaver je besede udeležil in v okviru tega usposabljanja, ki se je razvijalo in nadgrajevalo, je bilo od takrat do danes tudi z našo pomočjo usposobljenih več kot tisoč vodnikov v nepalski planinski organizaciji (NMA).

Še po štiridesetih letih se vsi člani odprave, kar nas je še živih, radi srečamo ob redkih priložnostih. Takrat kar nekako oživi nekdanje vzdušje, polno medsebojnega spoštovanja in prijateljstva. Nekaj, kar v sedanjih časih ni ravno najbolj moderno, takrat pa je veljalo geslo treh mušketirjev Vsi za enega, eden za vse. Če bi samo enemu uspelo priti na vrh, bi bil to uspeh za prav vse člane odprave, saj je vsakdo prispeval po vseh svojih najboljših močeh.

Vendar čas počasi briše spomine. Nekaj jih je že skoraj čisto izbrisal, nekateri se počasi vračajo. Ko poslušam predavanja drugih ali pa samo pripovedi članov iste odprave, se to najboljše vidi. Resnica je sicer ena sama, vendar je v različnih očeh lahko zelo različna, različno doživeta oz. doživeta malce drugače. Vsak udeleženec ima svojo zgodbo.

Naj iz teh spominov potegnem samo nekaj drobcov na prvo žogo.

Razlike – razvoj. Ne komentiram, ali je to dobro ali ne, ali je prav, da izginja romantika, oz. ali je prav, da tudi Nepalci doživljajo ne samo slabosti, ampak tudi blagodati (srečo in blagoslov) moderne civilizacije. Leta 1979 smo od Gorak šepa do baze hodili kar po ledeniku. Ko smo leta 2009 spet obiskali bazo, je bil ledenik že kar nekaj desetih metrov nižje. Morali smo iti po robu morene in se nato strmo spustiti nanj. Da o številu ljudi sploh ne govorim. Leta 1979 smo bili tam samo mi in Avstrijci, ki so plezali na Lotse. Po tridesetih letih je bilo tam na stotine šotorov in seveda tudi ljudi – pravo turistično mesto. In po vseh poročilih se ta naval še nadaljuje. Podobno kot na Triglav. Vendar ne glede na vse napete vrvi in udobje, dodatni kisik in pomočnike – je 8848 metrov še vedno 8848 metrov, kamor je treba priti z lastnimi močmi. Vendar skoraj samo to.

Pristopni marš glavnine je trajal osemnajst dni. Z avtobusom do Lamosanguja, nato peš čez hribe in doline do baznega tabora. Hodili smo različno, običajno po dva ali trije skupaj. Sam sem marsikatero etapo prehodil skupaj z Nejcem. Veliko sva se pogovarjala, pa tudi učila – nepalščine. Ne spomnim se, komu je šlo bolje, ampak po nekaj dneh sva že znala toliko besed, da sva brez težav "haumačirala". Nejc mi je pripovedoval o svoji mladosti pri Suhadolnikovih in kako so pravzaprav otroci po cellem svetu enaki. Tudi on je od mimoidočih turistov pričakoval kakšen priboljšek, tako kot mali Nepalčki. In še nekaj sva počela – deklamirala sva vse Prešernove pesmi, kar sva jih znala iz osnovne in srednje šole. Pa jih ni bilo malo.

Za razliko od prejšnjih odprav, na katerih sem sodeloval, smo si tokrat privoščili dostopni marš kot trekking. To za druge sicer ni pomenilo nobene razlike, zame pa veliko razbremenitev, saj mi ni bilo treba skrbeti za prehrano, ker je bila vključena v "trekking". Bilo je v redu, edino *poridž* (angl. *porridge*, ovsena kaša, vendar je bila tam riževa) vsak dan za zajtrk mi ni ravno najbolj sedel.

Na odpravi smo imeli dva zdravnika, oba zelo dobra, ki sta poskrbela, da so bile naše zdravstvene težave in vseh drugih, ki so prišli v stik z odpravo, čim prej odpravljene. Eden od njiju je bil "stari maček" Vavken. Bil je po srcu zdravnik, vendar v duši kirurg. Večina zdravstvenih težav pa je bila nekirurških: razne težave v trebuhu, prehladi in podobno. Ko sem se po nerodnosti urezal v prst s pipcem, so se mu oči kar zasvetile, da je lahko kirurško posredoval in mi zašil rano. Pri tem se mu je kar malce mudilo, tako da je šival, še preden je lokalna anestezija dobro prišla.

Pa še nečesa se morda po štiridesetih letih bolje zavedam. Koliko so pretrpeli domači. Tako zvem šele danes, ko skupaj gledamo posnetke ali poslušamo predavanja, da spet podoživljajo ves strah, trepetanje za usodo svojih najbližjih, torej nas. Kako so hodile k radioamaterjem in pomagale pri dešifriranju posameznih sporočil. In moreči občutki zaradi negotovosti. Na odpravi Everest sta bila uporabljena taktika in

način odprav Kangbačen 1974 in Makalu 1975. Najprej je bil narejen neodvisen izbor članov. Pri delu na hribu so bile dane vsem enake možnosti. Nihče ni bil favoriziran, nihče zapostavljen. Bilo je kot v idealnem komunizmu. Vsakdo je prispeval po svojih zmogljivostih, vsakdo je dobil glede na svoje potrebe. Delo se je odvijalo po skupinah – navezah, tako da so bili tabori skoraj ves čas polni. Vsaka skupina je imela za seboj drugo skupino – navezo. To je zahtevalo izredno natančno logistiko, načrtovanje in seveda tudi prilagajanje razmeram. Tudi članstvo v skupinah se je prilagajalo trenutnim sposobnostim vseh članov, saj tudi zdravstveno stanje posameznikov ni bilo ves čas optimalno.

Zadolžen sem bil za prehrano. Tudi tu sem upošteval izkušnje z odprave Kangbačen '74 in Makalu '75. Ravno takrat se je pojavila knjiga *Zmaga v želodcu*, ki sem jo precej upošteval. Osnova pa so bile želje članov, ki niso bile vedno povsem definirane. Zato je bilo poleg želja in različnosti okusov treba upoštevati tudi splošne smernice.

Prisoten je bil izjemen kolektivni, povezovalni duh. Uspeh enega je bil uspeh vseh. Ko mi je vodja naročil, da naj grem iz tabora 4 do Hornbeinovega ozebniča in napnem vrvi, da naša prva pristopnika ne bosta prišla prenizko, niti za hip nisem pomislil, da bi mi to lahko "odvzelo" vrh. V tistem trenutku je bilo

pomembno edino to, da se prijatelja vračata z vrha in da je treba poskrbeti za to, da bosta čim varneje sestopila. Sicer se je pokazalo, da je bila ta akcija nepotrebna, saj sta bila Andrej in Nejc toliko pametna, da sta sestopila po prvi ustrezni gredini naravnost na štirioco. Kako sem ju bil vesel, ko sem ju ob vrnitvi našel v šotoru in bil prvi od vseh članov odprave, ki sem jima osebno čestital za vrh.

Tudi pozneje je bilo kar precej tega čuta za skupnost. Šrauf mi je dal svoje posnetke z vrha, da sem jih lahko vključil v svoje predavanje o odpravi. In Nejc mi je prinesel košček, kamenček Everesta iz bližine vrha, saj na samem vrhu ni bilo kamenja, ampak samo sneg. Spomnim se tudi naših spremljevalcev, ki niso bili alpinisti. Zanje se je odprava vlekla in vlekla. In pod milim bogom v tisti puščobi na ledu in kamenju, čeprav obdani z enim od najboljših ozadij na svetu, toliko časa niso imeli česa pametnega početi (kar sicer ni povsem res!!). Ko sem prišel v bazo, je marsikdo, sicer za šalo, vendar pa precej resno hodil okoli z rokami malo nazaj. In ko sem ga vprašal, kaj počne, je rekel, da posnema letalo, ki bo pristalo na Brniku ... In še nečesa se spomnim. Tleska z jezikom, nato pa klocklo. Posnemanje odpiranja konzerve piva in točnja. Takrat (še) nismo imeli konzerv piva s seboj. In marsikdo je komaj čakal vrnitve v "civilizacijo" in piva San Miguel. ●

*Stane Belak - Šrauf,
Jože Zupan, Bojan
Pollak in kuhar Temba
Foto: Tone Škarja*

Himalaja

Jože Zupan

Himalaja. Še vedno mi zveni čarobno, meh-kobno. Morda občutek ob besedi izhaja iz časov, ko sem se kot otrok prvič seznanil s to besedo, ki mi je ob pogledu na širok gorski pas v čisto izrabljenem atlasu predstavljala popolnoma drug svet. V tem času je tudi Ciril Debeljak - Cic, eden izmed vodilnih štajerskih plezalcev, predaval o prvi slovenski odpravi v Himalajo, Trisul. Bilo mi je deset let. Prizori New Delhija, Katmanduja in gorskih vasi so v meni pustili neizbrisne vtise. Cic je bil izredno dober pripovedovalec, tako da smo tista peščica ljudi še kar nekaj časa obsedeli v kinodvorani Rimske Toplice. Deset let pozneje je v isti kinodvorani Danilo Cedilnik - Den predstavil vtise in dogajanje s prve odprave v južno steno Makaluja. Ker je moral podstaviti diaprojektor, se je ozrl naokrog in vprašal, ali ima kdo kakšno knjigo. Takrat sva s Frančkom Knezom prebirala vso možno dosegljivo literaturo in mu pod nos pomolila *Nanga Parbat*, Hermana Buhla. Ko je videl naslov, se je simpatično nasmejal in rekel: "Ah, fanta, tole bo pa v stilu." To je bilo leta 1975.

Po tem so se dogodki odvijali z nesluteno naglico. Tako smo prišli v letu 1978 do točke, ko smo začutili, da se moramo odpraviti kam dlje ... in više. S pomočjo Cirila Debeljaka - Cica smo organizirali eno prvih klubskih odprav v Kordiljero Blanco v Peruju. To je bil za vse nas ognjeni krst, kjer smo si rekli "Ej, to je pa to". Uspelo nam je opraviti nekaj pristopov na več-tisočake ter ponoviti obe francoski smeri v južni steni

Stipe Božič, Stane Belak - Šrauf in Tone Škarja na taboru 3
Foto: Stane Klemenc

gore Huascarán. Odprava je bila zame ključna zaradi pridobljenih izkušenj, hkrati pa je bila ključna tudi za kandidaturu na prvo jugoslovansko odpravo na Mount Everest. Za uvrstitev v ekipo so potekale tri selekcije med množico vrhunskih, izredno sposobnih alpinistov s himalajskimi izkušnjami. Seveda sem ob novici, da sem uvrščen na odpravo Everest '79, globoko zajel sapo. Kaj pa zdaj? Dogodek je bil za čase samoupravne socialistične Jugoslavije v tem delu Evrope korak pred časom. Bil je dogodek nacionalnega pomena.

Spomin na Everest je spomin na bivanje pri Ranjanu, kjer se mi je po vsakodnevnih zajtrkih s trdo kuhanimi jajci, prepečencem in čajem še cel dan obupno spahovalo. Je spomin na ure in ure raziskovalnih voženj po Katmanduju in okolici. Katmandu je bil takrat še poln

pisano oblečenih domačinov in prišlekov z gorskih vasi ter le skromne peščice turistov, ki še niso bili okuženi s turizmom *Lonely Planet*. Potem na spoznavanje članov odprave, navezovanje prijateljskih stikov, hojo do glavne baze, razprostranjene čarobne himalajske pokrajine, srčne domačine in neopisljiv mraz. Je spomin na to, kako držim Frančka, ki bruha, popolnoma onemogel, tako da mu glava pada v oster pesek za šotorom v Namče Bazarju. Vse, kar je lahko rekel, je bilo: "Jože, zakaj *sma* šla midva semle? *Pejma* domov!" Ko je najino bedo opazil Šrauf, je stopil bliže in strogo rekel: "Ja, saj sem vama rekel, da ne smeta piti vode tam, kjer teče iz naselij in pašnikov!" Seveda sva se mu zlagala, da voda nikakor ni kriva za najino bruhanje. Šrauf pa je samo rekel: "Če ga bosta takole *srjala*, še do baze ne bosta prišla, kaj šele na vrh!"

Kakšen dan pred prihodom na ledenik, kjer smo postavili bazni tabor, je začela ključati višina. Kar nekaj dni je trajalo, da se je moje telo uravnovesilo v normalno stanje. Hvaležen sem bil bratoma Štremfelj, s katerima sem šel v steno Lho La, kjer sta me ob svojem delu nenehno spodbujala ter tolažila, da pred tednom dni ni bilo z njima nič kaj boljše.

Ves čas odprave je bilo v bazi čutiti izreden duh sodelovanja, tovarištva, navdušenja in želje po vrhu. Ko je bil v velikem zagonu postavljen tabor 4, se nas je nekaj zbralo v šotoru. Načrt za naslednji dan je bil napeti vrvi v steno proti taboru 5. V teh dneh se je vreme zelo poslabšalo, iz Tibeta je začel pihati mrzel veter. Šrauf nam je zvečer pripravil zajetne tovore vrvi in ostale opreme, ki jo bomo potrebovali za postavitve tabora 5.

Tako smo v izjemno mrzlem in vetrovnem jutru zapustili šotore in se začeli vzpenjati v strmino nad taborom 4. Po kakšni uri hoje smo se odločili, da bomo zaradi slabih vremenskih razmer sestopili nazaj v tabor. Seveda je Šrauf z vzponom nadaljeval. Ko smo se vrnili v šotor, sem se po zaužitju čaja odločil, da bom kljub slabim razmeram poskusil prinesiti tovor čim više. Po treh urah sem prišel na točko, kjer je Šrauf pravkar naredil sidrišče. Ko me zagledal, je s samo njemu lastnim načinom rekel: "Ja, to ti bom pa *zrihtal* javno pohvalo za 1. maj, ali pa 29. november." Res je bil presenečen in vesel, da mi je uspelo prinesiti tovor s kolutom vrvi, ki sem jo lahko potem napel v smer. Ko sem pozneje z mrzlimi nogami sestopal v tabor, nisem vedel, da se tja gor ne bom več vračal. Po tem

Everest, Nuptse in Lotse se dvigajo izza šesttisočakov med Gokijem in ledenikom Kumbu
Foto: Tomaž Marolt

Everest 40 let pozneje

Uiki Grošelj

Spominski čorten
Ang Phuju na
Gorak šepu
Foto: Jože Zupan

Vračali smo se ob reki
med prvimi drobnimi cvetjem
v pomlad.

Za nami je ostala gora.
Iz ledenikov je še vedno
vel strupen mraz.

Iz njihove globine so
prihajali glasovi.
Tistih, ki se niso
vračali z nami.
Katerih duše
so že onkraj.

Zlili so se s svetlobo,
z gluhihimi nočmi in
smrtonosnim mrazom.
So varuhi gora.

Z nebeškimi glasovi
se oglašajo iz ledenikov,
ko odhajamo
med prvimi cvetjem
v pomlad.

Jože Zupan

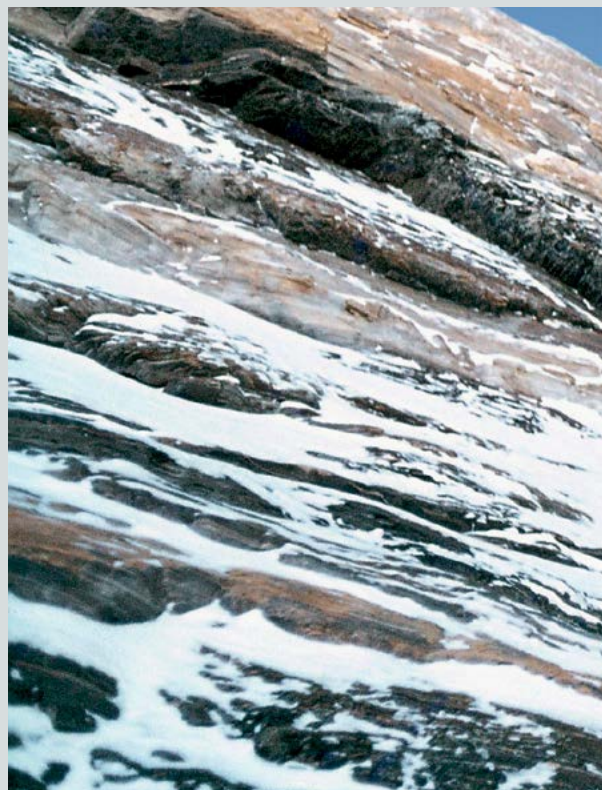
se je dogajanje odvijalo z veliko naglico. Po Nejčevem in Andrejevem vzponu na vrh je zavladovala med člani evforija, saj nas je še veliko želelo doseči vrh. Med sestopom naslednje uspešne naveze, ki je osvojila goro, Staneta Belaka - Šraufa, Stipeta Božiča in Ang Phuja, se je zgodila tragična nesreča. Vodja šerp in prijatelj Ang Phu je zdrsnil v globino. S tem dogodkom je v bazi zavladovala turobno vzdušje, ki je popolnoma uničilo veselje ob velikem uspehu odprave. Naša vrnitev je bila vrnitev z grenkim priokusom. Vodja odprave Tone Škarja se je v tem žalostnem vzdušju odločil, da poiščemo truplo Ang Phuja.

V svetli zvezdnati noči sem se odpravil proti robu ledenika vpadnice severne stene Everesta. Po nekaj urah hoje se je nekje v Tibetu začel delati nov dan. Oranžna svetloba daleč na obzorju se je nezadržno približevala. Do krajne zevi ledenika raje nisem tvegala, ker sem bil sam in brez varovanja. Odločil sem se za vrnitev. Kmalu sem srečal skupino šerp. Spustili so se v krajno zev in našli truplo ponesrečenega Ang Phuja. Ko sem se vrnil v tabor 1, sem se ozrl nazaj proti severni steni Everesta, ki jo je pravkar osvetlila prva oranžna svetloba novega dne. Le vrh je še ostal v temi. V istem trenutku sem začutil, kako se spušča zastor, ki bo za vedno zakril oder neke zgodbe.

Ko po toliko letih ob kakšnih družinskih srečanjih beseda nanese na himalajske pustolovščine, mi Miha, sinov in hčerin bratranec, reče, naj povem kakšno zgodbo. In tako ponovim eno od prigod, ki so bile že večkrat slišane. Ob večnih vprašanjih, kako sem se soočil s samim seboj, ko sem ostal brez doseženega vrha, sem se vedno nekako znašel z znano filozofsko frazo, kako je pomembna pot, in ne cilj. Če pomislim ..., ali sem iskren? Ne, nisem. Cilj je namreč tisto, k čemur stremim. Vrh je izpolnitev sanj. Je neumrljivo kopnenje. Je skrivnost in resnica v enem. ○

Štirideset let pozneje se moj spomin ne dotakne najprej Everesta, temveč soplezalcev, s katerimi sem doživel in preživel tiste izjemne mesece spomladi leta 1979. Več let smo se pripravljali na, tako sem takrat razmišljal, odpravo našega življenja. Dodobra smo se spoznali že med pripravami, potem med pristopnim pohodom. Še najbolj pa pri delu na gori.

Po osupljivo lepem, osemnajst dnevnem pristopnem pohodu, ki sem ga doživljal kot nekakšno iniciacijo za vstop na pobočja najvišje gore sveta, smo zagrizli v neraziskani zahodni greben Everesta. Priboriti smo si morali vsak višinski meter, ki naj bi nam pomagal doseči naš končni cilj. Nič nam ni bilo podarjenega. Moštvo, razdeljeno v naveze, se je vrtelo v neustavljivem krogu. Vsi smo delali na gori, se vsi vračali počivat v bazo, se s tem aklimatizirali in se skušali kar najbolje pripraviti na priložnost, ki se nam bo morda ponudila na koncu. Moštvo je bilo veliko, a gora mogočna in zahtevna. Z viharji, višino, močnimi vetrovi, s težavnim terenom in nizkimi temperaturami je vse bolj desetkala to izvrstno ekipo.

Naključje je hotelo, da nama je z Marjanom Manfredom - Marjonom uspelo postaviti zadnji višinski tabor 8120 metrov visoko. S tem sva dobila priložnost, da prva doseževa vrh. 10. maja nama je na višini 8200 metrov uspelo preplezati eno najzahtevnejših mest ter ga opremiti z vrvjo. Za moža širok, ponekod previsen kamin, na pogled najmanj pete težavnostne stopnje, je bil edino upanje, da se prebijeva v višje predele gore. Marjon se ni obotavljal. Odložil je nahrbtnik in s tem dodatni kisik ter se lotil plezanja. Peklenskih dvajset metrov mu je vzelo več kot dve uri časa. V zahtevni izstopni prečnici v lažji svet je trikrat zdrsil in vsakič sem ga zadržal z vrvjo. V četrtem poskusu mu je s pravo gorenjsko trmo le uspelo. Pri štiridesetih stopinjah pod ničlo, brez kisika in le v tankih rokavicah. Mojstrovina, ki je ne bom nikoli pozabil. Ker sva za ta zahtevni del porabila preveč časa, se je ob pritrjeni vrvi spustil do mene. Vrnila sva se v šotor in sklenila naslednji dan poskusiti še enkrat. Pri šotoru pa sva opazila, da sva oba hudo pomrznila. Marjon je v skrbi za prste še isti dan začel sestopati, sam pa sem v norem upanju, da se bo stanje prstov na nogah čudežno popravilo, na petici prebil še eno noč. Zjutraj sem moral zaradi popolnoma brezčutnih nog namesto proti vrhu oditi proti dolini. V Everest sem vložil vse svoje takratno znanje, sposobnosti in energijo. Odprava kot celota, delo na gori, odnosi med nami, Nepal in njegovi ljudje ter biti del do takrat najpomembnejšega projekta slovenskega in s tem tudi jugoslovanskega alpinizma, vse to mi je večkrat odtehtalo vloženi trud in omrzline. Nisem bil čisto na vrhu. Vseeno pa sem ga skozi prijatelje, ki so stali na njem, doživel zelo intenzivno. Še danes se s hvaležnostjo spominjam Andreja, Nejca, Šraufa, Stipeta in Ang Phuja, ki so zmogli zadnje korake do najvišje točke. Zase in za vse nas, ki smo pod goro in na njej stiskali pesti za to, da bi jim uspelo. ◉

Marjan Manfreda pred skalno stopnjo v steni Zahodne rame
Foto: Viki Grošelj

Marjan Manfreda v počti nad taborom 5 Foto: Viki Grošelj

Everestov v življenju je več

Pogovor z Romanom Robasom – Romijem

Vladimir Habjan

Eden od članov odprave Everest '79 je bil tudi Roman Robas. Obletnica odprave je bila povod za kratek pogovor in obuditev spominov nanjo.

Do katere višine si prišel na nadvse uspešni odpravi leta 1975 na Makaluju?

Na Makaluju sem priplezal do višine 8270 metrov. Torej dvesto pet metrov pod vrh. Kaj je bil razlog, da nisem uspel? Na kratko: odpovedal je ventil na jeklenki.

Kako je potekalo izbiranje članov odprave Everest '79? Se je bilo težko uvrstiti na seznam?

Komisija za odprave v tuja gorstva (KOTG) pri PZS je vabila vse zainteresirane alpiniste, da se prijavijo. Izbrani so bili najboljši med prijavljenimi. Zadnji izbor je opravil vodja odprave.

Kako si se znašel na veliki višini? Si imel kakšne težave?

Kar nekaj izkušenj z višino sem do takrat že imel, zato z višino sploh nisem imel težav.

Pomembna je bila prilagodljivost višini. Na odpravi Kangbačen 1974 nisem imel težav. Pred odpravo sem bil zelo aktiven, zavedal sem se, da bom imel manj težav na odpravi in da jih tudi ne bom povzročal odpravi, če bom preživel čim več časa nad svojo običajno višino bivanja.

Aleš Kunaver je bil med drugim tudi idejni vodja odprave na Everest '79. V kakšnem spominu ga imaš?

Ideja o Everestu ni bila samo njegova. Je pa bil Aleš takrat načelnik KOTG, in zato nosilec organizacije odprave vse do določitve vodje odprave. Bil je poln idej.

Tone Škarja in Marjan Manfreda na poti proti steni Zahodne rame. Zadaj tabor 1, levo ploščad žičnice
Foto: Stane Klemenc

Stane Klemenc,
Igor Tekavčič,
Tone Škarja in
Roman Robas v
ledenem zavetju
v taboru 1 na
Lho La
Arhiv Toneta
Škarje

Leta 1978 si bil na izvidnici pred odpravo Everest '79. Kaj je bila vaša naloga in kako ste jo izvedli?

Res je, bil sem v izvidnici. Naša naloga je bila, da ugotovimo, ali je možen vzpon na Everest po zahodnem grebenu, in da zberemo čim več koristnih podatkov o dovoljenju za vzpon, nosačih, prehrani iz lokalnih virov.

Kako si se pripravljaj na odpravo? Na kakšne načine si treniral?

Zelo intenzivno. Veliko časa sem preživel v domačih in tujih gorah, pozimi in poleti. Vseskozi sem bil aktiven alpinist. Priprave na Everest pa sem intenzivno nadaljeval po odpravi Makalu '75.

Everest '79 je bila odprava z veliko članov, tehnične in logistike. Za kaj si bil zadolžen in kaj je bila tvoja naloga?

Res, odprava Everest '79 je bila velika. In po mojem mnenju tudi pogoj za doseg cilja v takratnih pogojih in razmerah. Moja naloga: najprej, da se dobro pripravim ter da vse naloge in zadolžitve opravim uspešno za odpravo v okviru možnosti in sposobnosti. Zadolžen sem bil za vodenje evidence prijavljenih in posameznih vmesnih izborov. S tovarno Alpina v Žireh sem sodeloval pri izdelavi ustreznih čevljev za velike višine po naših željah. In našli smo najboljšo možno rešitev. Zelo dobre čevlje so izdelali. Takih takrat ni imela nobena odprava. Predlagal sem izdelavo krznenih kućem in krznenih ovratnikov na kapucah vetrovk, sodeloval sem tudi pri načrtovanju žičnice na sedlo Lho La. Ves čas je bila moja odgovorna naloga tudi, da sem za potrebe odprave spremljal denarna sredstva. Odprava je tako ves čas vedela, kako je z denarjem. Velika odgovornost je bila tudi denar hraniti in prenašati.

Z Dušanom Podbevškom sta bila naveza, čeprav se pred tem nista poznala. Kako sta se ujela?

Z Dušanom se pred odpravo res nisva poznala. Na odpravi sva bila malo skupaj. Mene to ni motilo, njega najbrž je. Bil je molčeč in po mojem mnenju premalo iniciativen. Pred vzponom proti vrhu je bil dalj časa v bazi, ker je bil bolan in najbrž zato premalo aklimatiziran. Izkušenj z delom v kolektivu ni imel.

Vajina naveza je imela možnost priti do vrha, a sta se povzpela na predvrh, od koder bi bila pot do vrha predolga. Kako se je to zgodilo?

Ugotovitev, da sva imela možnost priti na vrh, ni utemeljena. Da nisva priplezala na vrh, je preprosto. V tistih razmerah je bilo treba reagirati najbolj smiselno. Obrnila sva zaradi nastalega položaja, ki ga ni nihče predvideval. Preplezala pa sva do vrha Rumene stopnje. Bilo je težko, povzpela sva se na enega do takrat še neznanih predvrhov Everesta, ugotovila, da tam ne moreva naprej zaradi globoke škrbine v grebenu. Zmanjkalo nama bi časa za vrh in vrnitev.

Je bilo težko obrniti tako blizu zelenega cilja?

Bila sva blizu in daleč od vrha. Storila sva vse, da je naslednja naveza ta del stene, ki sva jo opremila z vrvjo, preplezala hitro in uspela. Zaradi vrnitve pa nisem in tudi ne doživljam nobene travme. Everestov v življenju je več, da ne rečem ogromno.

Kako si doživel uspeh prve naveze in nesrečo pri sestopu druge naveze?

Sploh nisem dvomil o uspehu, le neke nesprejemljive objektivne razmere bi lahko ustavile Andreja in Nejca. Še posebej pa sem vesel, da Andrej vedno in povsod naglašja, da sta uspela zaradi opravljenega dela celotne odprave. Za drugo navezo sem bil rahlo skeptičen, ne zaradi Šraufa. V navezi je bil tudi sirdar Ang Phu, ki po mojem mnenju ni bil sposoben za ta vzpon. Veliko sem se z njim pogovarjal. Želja plezati po naši smeri je bila zanj preveč.

Kako bi z današnjega zornega kota ocenil to odpravo?

Odprava je bila zelo uspešna. Tisto leto smo bili najboljša jugoslovanska športna ekipa, dobili smo Bloudkovo nagrado, od vseh takratnih jugoslovanskih planinskih zvez smo dobili najvišja priznanja, dobili smo nagrado sofke (Savezna organizacija za fizičko kulturo Jugoslavije), ki pa je člani odprave do zdaj še nismo prejeli. Uspeh odprave je bil izredno odmeven po svetu.

Kaj meniš o alpskem slogu v Himalaji v primerjavi s takratnimi odpravami, ki jih danes organizirajo večinoma le še Kitajci in Rusi? Bi bil vzpon na alpski način po Zahodnem grebenu sploh izvedljiv?

Nekoč bo. Od takrat se je mnogo stvari spremenilo, zato velikih odprav ni več veliko in jih bo čedalje manj. Zahodni greben je zahteven, visok in dolg. Za ilustracijo: šele devetnajsta odprava, Bolgarska, ki je pred leti poskušala ponoviti našo smer, je uspela, in tudi ta z nesrečo. To vem natančno, ker sem jim med pripravami pomagal s svojimi izkušnjami in vsemi podatki, ki jih imam. Srečevali smo se v Ljubljani in Sofiji. Koliko odprav pa je od takrat želelo ponoviti našo smer, pa ne vem.

V Himalaji si bil leta 1988 kot vodja na odpravi Čo Oju, kjer si drugič prestopil mejo 8000 metrov in stopil na vrh. Kako si doživel to odpravo?

Zgodba Čo Oju 1988 je dolga, lepa in težka, vredna

kompleksnega opisa. Zgodbe posameznikov s te odprave niso odsev odprave in zgodb vseh članov in vsakega člana odprave posebej. Po Čo Oju sem bil še vodja odprav v Himalaji.

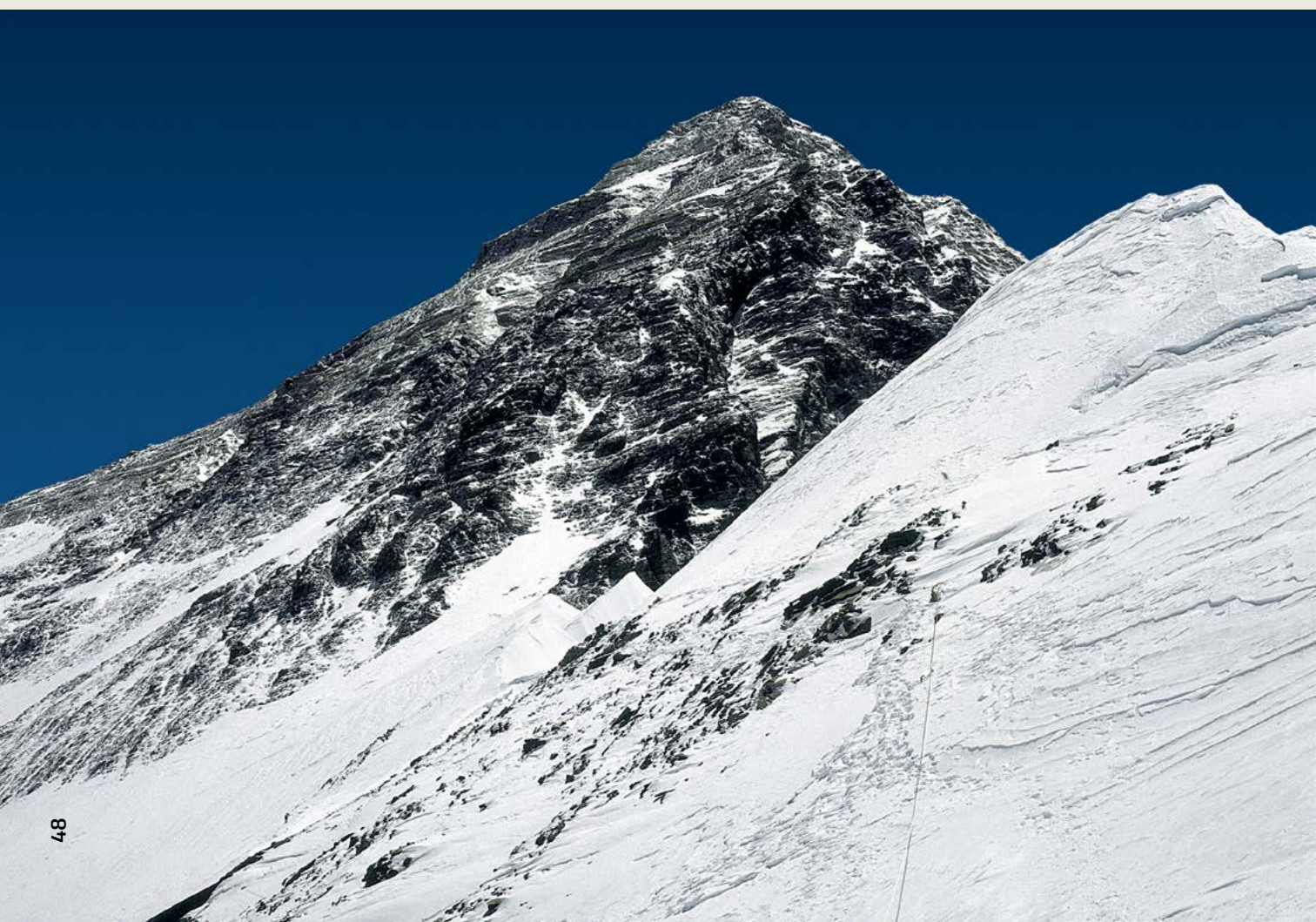
Že dolgo si gorski vodnik. Koliko si se temu poklicu posvetil? Si veliko vodil in kje?

Da, sem še vedno aktiven gorski vodnik s slovensko in mednarodno veljavno licenco. Vodil sem kar veliko – plezalne vzpone, vzpone na visoke vrhove, recimo večkrat na Matterhorn in Mount Blanc ..., turne smuke, trekinge, učil sem smučanje, predvsem v globokem snegu. Še vedno vodim v Evropi, Afriki, Kanadi, severni in južni Ameriki, Indiji, Nepal. Dolga leta, štiriindvajset, sem bil načelnik vodniške komisije pri PZS in potem, ko so jo nekateri takratni funkcionarji degradirali v podkomisijo, sem vodil tudi to. Sem ustanovni član Združenja gorskih vodnikov Slovenije, en mandat (štiri leta) sem bil predsednik. Sem prvi gorski vodnik, ki se je udeležil tujega tečaja vodnikov v Švici, kjer smo spoznavali, kako poteka izobraževanje v drugih deželah.

Na kakšen način si danes povezan z gorami?

S telesom in glavo. Pa ne samo z gorami, aktiven sem kot gorski vodnik, gorski reševalec, inštruktor Gorske reševalne zveze Slovenije, učitelj smučanja. In s kolesom ..., tudi na morju. Zgodovino kopičim tudi na papirju. ○

Vršna piramida
Everesta s tabora 3
Foto: Stane
Klemenc

Torta za Lho La

Muhamed Gafić

Spominjanje je varljivo. Mislil sem, da tega ne bom nikoli pozabil, da me strah ne bo nikoli minil, a zapomnil sem si samo beli oblak plaz, ki se na poti do prvega tabora kotili v bližini baznega tabora proti meni. Še zdaj ga vidim, tako živo kot tistikrat. Ledeni bloki so se ustavili daleč pred mano, na prvi stopnici ledenika Khumbu, mene pa je prekril samo gost snežni prš in strah je izginil. Nadaljeval sem vzpon na sedlo Lho La.

Zakaj je bila torta z napisom Lho La tako pomembna, da se spomnim vsake podrobnosti? Rumena krema je zgoščila in učvrstila kekse Petit beurre, premazal sem jo z debelo plastjo čokoladnega nadeva, z belo kremo pa sem napisal ime Zahodnega sedla Everesta, kjer so tistega dne naši alpinisti postavili prvi višinski tabor. Je bila krema morda rožnata? Sem morda napisal še številko 6006, za višino sedla? Tega se ne morem spomniti.

Prejšnji dan sem se aklimatiziral na višino baznega tabora. Z Ivanom Kotnikom in Vanjo Matijevcem sem pospremil skupino dvestotih nosačev in prišel v bazo

poln energije, kar je opazil tudi Stane Belak - Šrauf in me občudujoče pogledal in pohvalil. Tisto noč me je višina tako prečistila, da sem skoraj umrl. Naslednji dan sem pomagal postavljati šotore za drugo skupino, odhajal proti Lho La "na prazen želodec", ker nisem mogel ničesar pojesti. Nekaj dni pozneje, ko je Stane Klemenc na depoju, kamor smo prinašali material in ga pregledovali, odprl konzervo s perutnino, sem kar naenkrat začutil lakoto, premagal zadrego in prosil Staneta za malo hrane. Delil je svoj zajtrk z mano, ne da bi me vprašal, zakaj nisem prinesel svojega.

Takrat sem doumel, da sem se končno aklimatiziral in da je Stane moj prijatelj.

Torto sem razdelil na koščke, za vsakega člana odprave en kos, dva kosa pa za ekipo, ki je prišla do sedla Lho La. Vsi so že prispeli iz Katmanduja, Stipe Božić pa iz New Delhija, kjer je kupil filme za snemanje odprave. Najbolj je bil torte vesel Nejc Zaplotnik, morda tudi zato, ker se je ravno vrnil s sedla Lho La in je tako dobil dva kosa.

*Pospešeno
spuščanje po steni
Zahodne rame
Arhiv Muhameda
Gafića*

Dobro se spomnim, ko me je na naslednji aklimatizaciji Tone Škarja, neusmiljeni vodja odprave, spustil z vrha stene Lho La. Ko sem se skoraj ujel za rob stene, se je nagnil in rekel. "V luknjah ni dovolj prostora. Hamo (Muhamed Šišić) gre gor, Gafo se vrača v bazo." Takrat nisem vedel, da mi je naredil uslugo. Plezal sem gor, spal pa doli v taboru. To je bila odlična aklimatizacija. Med počitkom v baznem taboru, potem ko smo znosili tovor na višinske tabore, sva s Hamom brez dovoljenja vodje odprave odšla na vrh Kala Patarja, s katerega se je odpiral nepozaben razgled na Everest. Tisti večer je bil Škarja zelo jezen: "Gafo in Hamo bosta jutri cel dan vrtela žičnico na Lho Laju. Za kazen!"

"Ti mu pa pečeš torto Lho La!" se je jezil Hamo. Meni se je zdelo vse to simpatično, pa tudi torte nisem naredil za Toneta, ampak za vse nas.

Potem smo se približali vrhu. Marjan Manfreda in Viki Grošelj sta mojstrsko preplezala navpično steno, fiksirala vrvi, prezebla in obrnila nazaj v bazni tabor. Njun vzpon je odprl pot naslednjim navezam. Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj sta bila vrh piramide, prizadevanja celotne odprave, izkušenj svetovnega alpinizma, špica človeškega poguma, fanta, v katerih je gorel ogenj dotedanjih briljantnih uspehov slovenskega alpinizma. Nejc in Andrej sta dokončala (tedaj še) jugoslovansko smer na Everest. Iz neizmerljivega dela, truda, trpljenja in nevarnosti prezeblih alpinistov in šerp sta 13. maja 1979 naredila vrhunsko umetnino svetovnega alpinizma – najtežjo smer na najvišjo goro sveta.

Res, da ni bilo ugodeno priporočilo tedanje jugoslovanske oblasti, da bi bil vrh osvojen 25. maja, na Titov rojstni dan, kot je uspelo britanskim alpinistom s prvim vzponom na Everest leta 1953 obdariti mlado kraljico Elizabeto II. za njeno kronanje.

Spet sem se znašel na sedlu Lho La in opazoval spust ob vrvi ob steni Zahodne rame Everesta. Alpinist se je hitro spustil mimo tretjega višinskega tabora na 7170 metrov. Spušcanje ob vrvi je nepojmljivo hitrejšo od vzpenjanja in tudi lažje, čeprav sem tu pred petnajstimi dnevi ostal brez sape. In spet me je takrat Škarja poslal nazaj dol: "Hamo ostane v tretjem taboru, Gafo naj sestopi do drugega višinskega tabora in pripelje na Lho La oficirja za zvezo."

Tam je bil Jogendra Tapa, poročnik nepalske policije. Ostrižen je bil na balin, na temenu pa je imel spleteno kito, kar je pomenilo, da žaluje. Žaloval je za umrlo ženo, žalovanje pa bo po njihovem običaju trajalo, dokler mu ne zrastejo lasje do dolžino kite. Spuščal sem se ob vrvi tako hitro, skoraj tekem, a sem kmalu doumel, da bom padel od izčrpanosti. Upočasnili sem se na drugem taboru, še posebno sem bil pazljiv na tistem mestu, kjer je padel Jogendra. Zdrsnil je na ledu in obvisel na vrvi. Pri tem je izgubil kapo in očala. Veliko zbranosti sem rabil, da sem ga spustil po ledeni steni.

Opazoval sem alpinista, ki je dva dni prej osvojil vrh Everesta in potem v neurju bivakiral z dvema kolegom. Takrat jim je Ang Phu rekel: "Danes bomo umrli." Šrauf mu je na svoj način odgovoril, naj se ne *zajebava*. Tisto noč je sirdar preživel. Nad mano sta škripali

derezi človeka, ki je v kratkem času doživel in preživel zmagovalje, radost, bližino smrti, obup, izgubo dereze, tragedijo partnerja in povratek v življenje. To je bil preživeli Stipe Božić.

Držal se je svojega partnerja v navezi, Šraufa, ki je posebjal uspeh. Sledil mu je, navezana sta bila v prečnici proti Hornbeinovemu ozebniku, imel je srečo in zaslu-go, da sta s Šraufom dosegla vrh Everesta in preživela. Stipe je preživel, ker je bil v ekipi gorskih vitezov – ti so se odrekli enkratni priložnosti doseči življenjski cilj in

Summit Day obrnili v reševanje prijatelja. Borut Bergant - Čita, Ivan Kotnik - Ivč in Vanja Matijevc so priplezali do ozebljih kolegov, nad katerimi je visela senca smrtne groze bivakiranja na 8300 metrov. Nad njimi je Stipe z eno derezo čakal na pomoč. Vanja je z drugo derezo splezal še dvajset metrov do njega. Bil je presečen, ko mu je na vprašanje: "Kako si?" Stipe odgovoril: "V redu."

Že takrat je nepalski kralj Birenda Bir Bikram Šah Dev naročil zlato medaljo za Ang Phuja, ki se je kot prvi

na svetu dvakrat povzpел na Everest. Na žalost pa naš plemeniti sirdar ni doživel te časti. Čisto malo je zgrešil rešilno roko Boruta Berganta in ob steni Everesta omahnil dva kilometra v globino. Ustavil se je šele na ledeniku Rongbuk.

Na koncu fiksne vrvi na sedlu Lho La je sedel Stipe Božič. Ni pustil, da mu snamem dereze. Popil je ponujeni čaj in potrpežljivo čakal, da ga fotografiram. V njegovih očeh sem videl zgoščeno življenje briljantnega alpinista. ●

Celotni Zahodni greben od baze preko Lho La in Zahodne rame do vrha
Foto: Stane Klemenc

Premikanje mej

Uladimir Mesarić – Dado

V sredini leta 1976 je organizacijski odbor odprave Everest '79 vse jugoslovanske republiške planinske zveze prosil za pomoč pri pripravi odprave. S posredovanjem hrvaške planinske zveze (PSH, Planinarski savez Hrvatske) naj bi pozvali številna gospodarska podjetja na Hrvaškem, da se z denarjem in izdelki vključijo v ta projekt. Razlike v razvoju alpinizma so bile po republikah velike, zato v Sloveniji nikomur ni prišlo na misel, da bi se alpinisti južno in vzhodno od Sotle lahko vključili v podvig, kot je Zahodni greben Everesta, še zlasti ne po odpravi Makalu '75. Predsednik Komisije za alpinizem PSH Miro Pleško je na prvem sestanku v Ljubljani rekel: »PSH bo maksimalno podprla odpravo in pomagala

v realizaciji projekta, dajte pa tudi priložnost vsem jugoslovanskim alpinistom, da kandidirajo za Everest '79. Seveda ne po republiškem ključu, temveč po definiranih kriterijih za kandidaturo.« Tako je tudi bilo.

Konec 1976. leta so bili vsi jugoslovanski alpinistični odseki povabljeni, da se prijavijo za sodelovanje v odpravi Everest '79. Iz Hrvaške so se prijavili samo štirje alpinisti: dva iz Splita (Stipe Božić in Boris Sirišević - Sire) in dva iz Zagreba (Željko Gobec in jaz). Ni mi bilo jasno, zakaj se ni prijavilo več kandidatov! Možnost iti v Himalajo, kjer hrvaški alpinisti še niso bili, je bila zame ogromna spodbuda, in tega vlaka nikakor nisem hotel zamuditi. Moj tedanji stalni soplezalec,

Šerpe v strmi steni pod taborom 3
Foto: Stane Klemenc

vrhunski alpinist Vavo (Velimir Barišić), s katerim sem plezal na Kavkazu, se ni prijavil in mi ni znal pojasniti zakaj, le molčal je.

Ob zaključku selekcije smo Sire, Stipe in jaz prišli v prvi izbor. Takoj so se začeli treningi, ker pa sem bil edini iz Zagreba, se mi je bilo težko pripravljati sam. Treniral sem zagnano, po predpisani tabeli aktivnosti, in to vsak dan, razen ob ponedeljkih.

Leti 1977 in 1978 sta bili v plezalnem smislu moji najboljši: plezal sem ali bil v hribih praktično vsak konec tedna. Velikokrat sem pozimi plezal v Kleku in nabiral izkušnje v steni v zimskih pogojih. Gnal sem se in bil presenečen nad doseženim. Rezultati ostrega treninga so se začeli kazati: vsak alpinistični vzpon je bil korak naprej k osebni krepitvi samozavesti in prepričanosti vase. Poleg tega sem vsaj enkrat tedensko potoval v Ljubljano na kak sestanek ali delal pri pakiranju opreme v hermetično zaprte sode z največ tridesetimi kilogrami. To je bil projekt zase, logistično pripravljen do popolnosti, sicer bi v nasprotnem primeru zaradi drobne napake lahko vse padlo v vodo. Logistični načrt prevoza opreme in ljudi je vključeval tudi predhodnico odprave, ki je iz Katmanduja do Lukle prispela v bazo s helikopterjem dva tedna pred glavnino članov odprave. Sam sem bil, poleg dveh šerp in tridesetih tovorov opreme za postavitve baznega tabora, član glavnine, majhne skupine petih ljudi. Ob postavljanju tabora sem se naučil reševati težave v zelo kratkem času in z omejenimi sredstvi.

Med vzponom nad taboroma 1 in 2 sem se resno prehladil. En teden sem počival v baznem taboru, potem pa se spet povzpел do višinskih taborov. Dobro sem se počutil do tretjega tabora na višini okoli 7200 metrov. Na Zahodni rami, na poti do tabora 4, mi je telo začelo sporočati, da se zadeva ne bo dobro končala. Hude

bolečine v prsih (imel sem vnetje diafragme) so me prisilile, da sem se spustil nižje.

Močna motivacija in zavezanost projektu sta me gnali, da sem zadnje tri tedne do konca vzpona in do odhoda z gore stalno deloval med prvim, drugim in tretjim višinskim taborom. Pri evakuaciji odprave z gore sem ostal predzadnji v prvem višinskem taboru. Zadnji je bil Franček Knez, ki je zbil skoraj vse kline (več kot dvesto) pod sedlom Lho La in »očistil« dostop do baze do sedla.

Toliko dni na višini nad 6000 metrov, v ledeni jami ali v šotoru, je bil za vsakega člana odličen trening tolerance in medsebojne komunikacije. Moja vztrajnost in volja za skupno stvar sta se tudi pozneje kazali v mojih drugih življenjskih podvigih.

Udeležence odprave (Muhamed Šišić, Stipe Božič, Viki Grošelj, Bojan Pollak, Tone Škarja, Tomaž Jamnik, Ivan Kotnik, Dušan Podbevšek, Andrej Štremfelj) še vedno veže prijateljstvo, ki ga utrjujejo s skupnimi obiski Nepala, leto 2009.

Foto: Rudi Tekavčič

Tabor 1, 6050 metrov

V ponedeljek, 14. maja, je Franček s pilo brusil dereze. Ko sem ga vprašal, zakaj, je odgovoril, da mu je vodja odprave dovolil vzpon na bližnji vrh Khumbutse in da bo plezal ponoči.

Tako je tudi storil: zbudil nas je v naši ledeni jami okoli dveh ponoči in izginil v noč. Zjutraj je bila na sedlu Lho La gosta megla. Ob 9.20 se je Franček pojavil v kuhinji. Šerpam je rekel, da gre na stranišče. Pozneje je pripovedoval, da mu je bilo lepo in da je bilo težko. Če je bilo težko njemu, bi se morali morebitni ponavljavci zelo zamisliti. Torej: 15. maj 1979, prvenstveni vzpon na Khumbutse (6636 m). To se je zgodilo istega dne, ko so Šrauf, Stipe in Ang Phu stali na vrhu Everesta.

Tura proti samostanu Rongbuk

S sedla Lho La smo dneve in dneve gledali ruševine znanega tibetanskega samostana Rongbuk. Bojč (Bojan Pollak), Igor (dr. Igor Tekavčič) in jaz smo lepega dne krenili od ledenika Rongbuk proti samostanu

Stipe Božič in Franček Knez na sedlu Lho La
Arhiv Toneta Škarje

Khumbutse, 6636 m, prvenstvena smer in prvi pristop na vrh, ki ga je 15. maja 1979 opravil Franček Knez. Fotografijo je s tabora 3 posnel Vladimir Mesarič - Dado.

Rongbuk. Med poskusom smo se na ledeniku izogibali širokim ledeniškim razpokam. S sedla Lho La se je dostop do samostana zdel enostaven, a vendar ni bilo tako. Če bi nadaljevali, bi morali prenočiti na ledeniku. Sedem let pozneje so bolgarski alpinisti po tej poti prišli do sedla Lho La in delno ponovili smer po Zahodnem grebenu Everesta. Spustili so se po severovzhodnem grebenu (veliko enostavnejši pristop in logistično pripravljen povratak). Kolikor vem, je bila to do zdaj edina ponovitev naše originalne smeri na vrh sveta. Ali smo premaknili meje svetovnega ekspedicionizma?

Spodaj se nizajo odgovori:

Zahodni greben Everesta – West Ridge Direct – najdaljši, logistično najbolj zapleten in najtežji vzpon na vrh (*Reinhold Messner, Grad Juval, 11. 7. 2017*).

To številčno odpravo je vodil Tone Škarja. Vzponi na vrh so uspešno zaključili dvomesečna prizadevanja jugoslovanske odprave. Slovenska smer, ob smeri po Zahodnem grebenu, še vedno velja za enega najtežjih dostopov na Everest (*EverestHistory.com*).

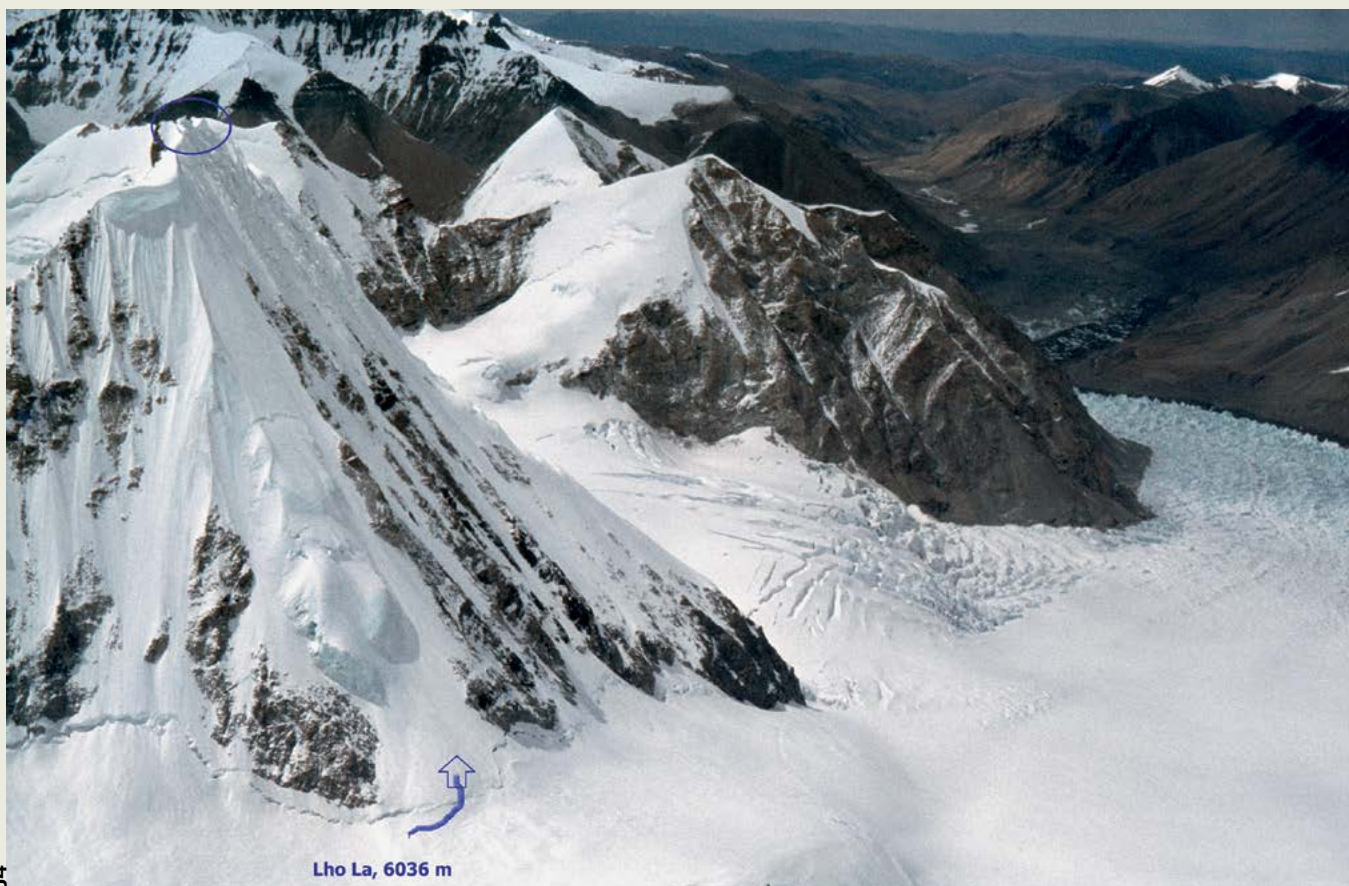
Po Everestu '79

Poleti 1981 sem sodeloval na štajerski odpravi na Pik Komunizma – Ismoil Somoni (7495 m), najvišji vrh Rusije (v tistem času najvišji vrh Sovjetske zveze). Obenem je bil to najvišji vrh, na katerega sem splezal. Druženje s člani Šaleškega alpinističnega odseka v Velenju je še bolj okrepilo moje prijateljske vezi s slovenskimi alpinističnimi prijatelji.

Na odpravi Everest '79 sem se naučil, kako se organizirajo odprave. Naučeno sem uporabil pri odpravi na Kang Guru, na ne prav visok himalajski vrh (6981 m) v primerjavi z ostalimi himalajskimi velikani. Odprava je imela za rezultat smučanje nad 6000 metrov. Šep (Branko Šeparovič) se je spustil na smučeh malo pod vrhom, Stipe s tretjega tabora, jaz pa z drugega.

To je bilo novo premikanje mej.

Še nekaj pomembnega se je zgodilo na odpravi Everest '79 in po njej: ker hrvaški alpinisti še niso bili v Himalaji, slovenski pa so jih pred tem opravili že šest, so bili vodilni v PZS, kot sem že omenil, zadržani in

morda sumničavi glede sodelovanja Hrvatov na odpravi. Po Stipetovem vzponu na vrh in morda tudi zaradi mojega prispevka na odpravi so izginili vsi zadržki in sumi. Ko sem Toneta Škarjo prosil za dovoljenje, da bi za Kang Guru uporabil opremo odprave, shranjeno v skladišču v Katmanduju, mi je to takoj potrdil. To je bil resnično lep pokazatelj medsebojnega zaupanja.

Še pred Everestom '79 sem postal gorski vodnik pri PZS, ker na Hrvaškem ni bilo šolanja na najvišji stopnji za vodenje po hribih. Po naši odpravi sem opravil izpit in postal gorski vodnik.

Po razpadu Jugoslavije sem nadaljeval vodenje v okviru PZS. Slovenski gorski vodniki so ugotovili, da je v urejeni državi nujno organizirati strokovno društvo za vodenje po gorah. 1993. leta je bilo ustanovljeno Združenje gorskih vodnikov Slovenije – samostojni pravni subjekt, ki bo skrbelo za šolanje in pravni status članov. Kot gorski vodnik sem se trudil prisostvovati na sestankih vodnikov, tako sem bil tudi na sestanku, na katerem se je razpravljalo in odločalo o statutu ZGVS. V predlogu enega izmed uvodnih členov je pisalo: "Član ZGVS je državljan RS." Ko je bilo to prebrano, je Šrauf vprašal: "Kaj bomo naredili z Dadom? On je Hrvaški državljan." Začela se je debata, ko je Janez Duhovnik našel rešitev; povedal je, da Švedska nima strokovne organizacije, ki bi združevala gorske vodnike, zato se švedski gorski vodniki včlanjujejo v britansko strokovno združenje gorskih vodnikov. Tako je bil predlagani stavek zbrisan iz statuta ZGVS pravzaprav zaradi mene.

Nadaljeval sem profesionalno vodenje po hribih. Ko je ZGVS postalo član mednarodnih združenj gorskih vodnikov (IFMGA/UIAGM/IVBV), so člani dobili možnost, da se z dodatnim šolanjem kot vodniki vključijo v IFMGA/UIAGM/IVBV. Tudi to sem opravil in redno sodeloval na turah za potrditev licence. Postal sem edini hrvaški gorski vodnik z mednarodno licenco IFMGA.

Zakaj smo uspeli?

Uspeli smo zaradi izvrstno načrtovane smeri vzpona! Zaradi odlične pripravljenosti in ostrega treninga vseh članov!

Zaradi skoraj popolne medsebojne solidarnosti in neverjetnega sodelovanja šerp!

Zaradi izredne in neverjetne motivacije!

Zaradi podpore okolja!

»Drznem si trditi, da bi bil izbor članov odprave težko boljši!«

Tone Škarja

Česa smo se naučili kot skupina?

Alpinistična odprava, kot umsko in fizično naporno podjetje v oddaljene dele sveta, je eden najboljših timskih in osebnostnih treningov, ker se vsakdo zave svojih umskih, socialnih, čustvenih in telesnih meja in jih zviša. Izkušnje, pridobljene v izvedbi kompleksnih projektov, nam omogočajo, da se pozneje

Odprava Everest je bila velika, uspešna odprava z zelo ambicioznim ciljem. Bil sem ponosen na to, da sem bil izbran za njenega člana, za organizatorja in predvsem spremljevalca prevoza opreme iz Ljubljane do baze pod Everestom in naprej po gori, seveda pod budnim nadzorom vodje Toneta Škarje. Osemnajstega februarja 1979 sva s Tonetom zapustila Slovenijo, vrnili smo se vsi skupaj 8. junija. Morda najlepše opisuje naše občutke v zvezi z uspešno odpravo Tone v zaključnih stavkih svoje knjige Everest, ko pravi: "Kaj pa naš Everest, kaj pa naš Zahodni greben? Spomenik ljubezni do gora? Nova, peta po vrsti, in najtežja smer na najvišjo goro sveta? Nagrobni spomenik tovariša? Naša piramida, njen vrh? Vse je, lahko je vsak dan kaj drugega. Ko smo se 8. junija spuščali proti najlepšemu letališču, Brniku, mi je bil Everest eno samo osrečujoče veselje, kot mi je bil na istem letališču tri mesece in pol prej eno samo tesnobno pričakovanje. Ali sploh obstaja tisto življenje – po Everestu?"

Tudi danes, štirideset let po odpravi, sem ponosen na opravljeno delo in na vse prijatelje, ki so k temu podvigu prispevali vsak svoj delček, skladno z rekom: Vsi za enega, eden za vse!

Tomaž Jamnik, odlomek iz intervjuja, ki bo objavljen v prihodnji številki *Planinskega vestnika*

Delitev pošte. Od leve okrog: Stipe Božič, Rade Kovačević, Bojan Pollak, Tomaž Jamnik, Matjaž Culiberg, Tone Škarja Arhiv Toneta Škarje

spopademo s kakršnim koli osebnim ali poslovnim izzivom; z dobro in utečeno skupino je izvedljiv kateri koli načrt. Organizacija v celoti, vodje skupin in posamezni člani skupin so v zelo kratkem času pridobili ogromno izkušenj, ki so jih nato začeli uporabljati v poslovnem ali družbenem okolju. Odprava Everest '79 je bila enkratni primer izkustvenega učenja!

Česa sem se naučil? Pomaknil sem lastne meje navzgor. Naučil sem se komunikacije pod stresom. Naučil sem se reševati probleme v zelo kratkem času. Velika spodbuda je občutek kompleksnosti. Postal sem tako zamozavesten, da sem se lahko lotil katerega koli projekta kjer koli na svetu.

Sporočilo mladim in vsem, ki se počutijo mladi: Imate vse možnosti. Svet se vam je odprl in čaka na vas! Edina omejitev je vaša domišljija!

"Vsi smo boljši, kot si mislimo. Ko bi to razumeli, se ne bi nikoli več zadovoljili z manj."

Kurt Hahn, nemški reformator izobraževanja ●

Dotik spomina

Slavo Uajt

»Ja,« je izletelo iz globin mojega petinštiridesetletnega bitja, še preden je Aleš dokončal svoje vprašanje. In ta »ja« je ostal navkljub vsemu, kar je iz mene izbilo naslednje jutro in me skušalo prepričati, naj neham segati po nedosegljivem. Z rahlim posmehom in prikritim sporočilom: »Saj ne boš zmogel.« K sreči se je že ob rojstvu vame naselil neki vražič, ki mi ni nikoli dopustil, da ne bi pogledal za vsak vogal, v vse verjel in o vsem dvomil. Ki mi ni nikoli dovolil verjeti, da ni možno najti luči v temi, ognja pod pepelom. Proti najvišji gori sem želel oditi z zavedanjem, da ne bom prišel na vrh. Da je pomembno le hoditi, živeti svoje življenje. Opazovati, poslušati, razumeti. Najti svojo stezo brez pehanja za ciljem.

Na delčku moje življenjske poti, ki se mu je reklo odprava na Everest, sta se sočasno prepletali in dopolnjevali dve zame pomembni stvari. Kot filmski ustvarjalec sem želel narediti nekaj, kar bi preseglo novinarski prispevek o dogajanju. Želel sem posneti

dokumentarni film, ki bi bil tankočutno pričevanje o tem prostoru in ljudeh v njem.

Druga stvar je »jaz alpinist in Himalaja«. V alpinistični družini človek lahko najde kopico značajev. Preproste in zapletene, filozofe in bedake, veseljake in puščobe pa pustolovce, samomorilce, romantike, zmedene in prepričane, majhne duše in velike duhove. Sta pa še dve kategoriji alpinistov. Tisti, ki se želijo dokazovati sebi in – kar je mnogim še pomembnejše – družbi. Ti ljudje hodijo po meji zmogljivosti in jo dostikrat tudi prestopijo, ne glede na posledice. Oni drugi pa iščejo bogastvo notranjih doživetij in jim za čaščenje okolice ni kaj dosti mar. Med zadnje sodim tudi jaz, ki nikoli nisem plezal zaradi posebnih alpinističnih dosežkov. Med plezanjem so me vedno usmerjali nekaški čutno-duhovni občutki, ki so me preplavili vsakič, ko sem se z dlanmi dotaknil skalovja. Kot da me je neka neznana sila na čudežen način spojila s skalo, goro, zvezdami, vesoljem.

*Namče Bazar v
modernejši dobi
Foto: Aleksandar
Gospić*

Tu se pa malo zatakne. Seveda sem vedel, da na vrh ne morem priti. Sem pa tudi vedel, da v baznem taboru ne bo mogoče posneti filma. Da bom moral do roba svojih zmogljivosti. V interesu gradiva za film torej priti kar se da daleč, kar se da visoko. Vprašal sem se tudi, ali bom sploh imel čas in možnost, da bi v sebi zares začutil čarno moč tistega norega sveta – obnebjaja.

Zgodba se je zame zares začela v trenutku, ko sem stopil iz avtobusa, ki nas je pripeljal do točke, od koder smo naslednje tri mesece samo še hodili. Stal sem tam, na prostrani ravnici, in opazoval ogromno drevo – ne vem, ali je bil pipal – in drobnega starca, nepremično sedečega ob njegovem vznožju. Med opazovanjem te podobe se mi je zazdelo, da sem odplul nazaj skozi tisočletja in začutil neverjetno duhovno moč nekega bitja, ki je davno, prav tako sedeče pod drevesom, iskalo odgovore na krute nesmisle človekovega bivanja. Morda, sem pomislil, bo v naslednjih mesecih tudi meni dano vsaj malo zbistriti zahodnjaško skaljeni um. Že kar tam, v senci košate krošnje, sem si moral odgovoriti na prvo vprašanje, ki sem si ga zastavil, oziroma bolje rečeno, ki mi je bilo zastavljeno. Kam želim? Zagotovo ne proti Everestu. Če sem se že odločil obiskati tisto mogočno goro, se bom skušal dotakniti Sagarmate, kot ji pravijo Nepalci, ali pa se pokloniti Čomolungmi, kot jo imenujejo Tibetanci. Nisem se hotel poenačiti s samopašnostjo tistega evropskega človeka, ki si brezobzirno vzame pravico poteptati vse, kar je svetega tamkajšnjim in tudi mnogim drugim ljudstvom po vsem našem planetu. Potem smo zakoračili. Štirinajst dni hoje po neskončnih prostranstvih razdrapanega sveta, po stezah, ki so se od Namče Bazarja naprej le še dvigovale. Koraki so se začeli upočasnjevati, dihanje pa je vedno bolj hitelo. Od pet tisoč metrov navzgor se je moja sposobnost zaznavanja občutno zmanjšala in ob prihodu v bazni tabor nisem bil toliko pri sebi, da bi mogel opisati, kaj se je v preteklih dveh dneh ponujalo mojim očem. Po kakšnem tednu, ko so bili možgani spet sposobni delovati, sem se vrnil, da bi si ogledal zadnji del poti, in imel sem kaj videti. V muzeju narave, ki so ga oblikovale spretnke roke žgočega sonca, ledenih noči in hrumečih viharjev, sem se srečeval s stotinami miniaturnih in velikanskih skulptur, oblikovanih v kamen, sneg in led. Tisti prostor se je razgrnil pred mojimi očmi kot atelje neskončnega izginevanja in ponovnega rojevanja. Kraj, kjer lahko človek z vsakim dnem odkriva bogastvo novih in novih stvaritev, ne da bi občutil praznino ob izginotju včerajšnjih.

Nasploh je bilo bivanje v baznem taboru potem, ko so se možgani dokončno prebudili, zelo prijetno, tudi poučno in včasih celo zabavno. Mnogokaj se je dogajalo. Šerpe so postavljali drogove z molilnimi zastavicami in s posebno obredno daritvijo počastili gorska bitja, še vedno zares prisotna v svetu njihovih verovanj. Ta bitja globoko spoštujejo. Nekaterih se tudi bojijo. Je pa treba napisati, da so tudi naši fantje dogajanje spremljali s primerno spoštljivostjo. Snemal

sem seveda vse, kar je bilo vredno ovekovečiti. Kadar pa se ni zgodilo nič, zaradi česar bi bilo vredno vzeti v roke kamero, sem od daleč opazoval mladce, ki so opremljali steno Lho La s fiksnimi vrvmi in lestvami, ali pa se potepal po prostranstvih okoli tabora in nabiral kondicijo.

Dokler ga nisem zagledal. Mislim, da primernejšega sogovorca, s katerim bi lahko domodroval o tistem brezdanjem, božansko lepem, obenem pa neusmiljenem svetu, o smislu našega početja, hoji po robu, srečanjih Erosa in Tanatosa, ne bi mogel najti. Ležal je tam, tisti »nekoč človek«, ki je pred desetletji končal svojo zemeljsko pot v enem globokih brezen ledenika Kumbu. Jaz pa sem sedel ob njem s kopico neodgovorjenih vprašanj. Po kakšni uri pogovora se je zdelo, da sva dorekla, da je v vsakem navideznem nesmislu moč najti tudi globok smisel. Da bi moral biti človeku njegov notranji, naravni gon edino merilo, po katerem bi se ravnal, ga živel in z njim v srcu doživel. Potem sva se poslovila z mislijo, da se bova morda kmalu spet srečala.

Ta pogovor mi je dal vedeti, da se moram premakniti. Iti naprej. Više. Tista telovadba preko stene na sedlo do Tabora 1 je bila zanimiva in nezahtevna. Tudi zame, ki se seveda niti slučajno nisem mogel kosati z dvajset in več let mlajšimi bikci. Tam gori, na sedlu, se mi je zazdelo, da sem prišel domov. V toplo snežno kuhinjo, kjer je prijazen Šerpa pridno skrbel za potešitev naših potreb po kalorijah. Še bolj doma sem se počutil v snežni spalnici. V šotoru v bazi je bilo mraz, veter je nenehno opletal s šotorskim platnom in posipaval nezaščiten obraz z ledenim srežem. Zgoraj pa mir, tišina, prijetna toplota. Odločil sem se, da bom kakšen teden preživel tam, se privajal na novo višino in z vsemi čutili vsrkaval svet, ki je ležal pred menoj, pod menoj in nad menoj. No, nad menoj ga je bilo vedno manj. Nisem si mogel kaj, da ne bi malo pokolovratil po ozemlju hermetično zaprte Kitajske, po razdrapanem svetu rongbuškega ledenika in razmišljal

*Nejc Zaplotnik,
Andrej Štremfelj in
šerpa v taboru 1
Arhiv Slava Vajta*

*Pot Lahuče-Gorak
Šep v današnjih
časih. Po tej poti je
potekal tudi pristop
odprave na Everest
leta 1979.*

*Foto: Aleksandar
Gospić*

o samostanu istega imena, neprecenljive kulturne in umetniške vrednosti, ki so ga "kulturnorevolucionarni" Kitajci sesuli v kup ruševin. No, tudi snemal sem. Lahko rečem, da sem se imel v vseh pogledih nebeško. Še posebej ponoči, ko mi je tisočero bleščavih zvezd, posutih okoli mene, ponujalo roko.

Ampak tudi ta zgodba se je morala končati. Pravijo, da uspe človeško telo živeti nekako do šest tisoč metrov, ne da bi začelo propadati. Jaz pa sem moral iti od tam naprej. In sem šel. Proti osemsto metrov višjemu Taboru 2. Vedel sem, da gora ubija, nisem si pa predstavljal, da je tako neusmiljena. Bilo je kristalno čisto jutro, ko so dereze prvič zaškrtale po zamrzli strmini. Po štirih urah nepretrganega vzpenjanja, sojenja in počivanja so se priplazile megle in mi vzele lepoto pokrajine. Moje obzorje se je skrčilo na nekaj metrov vrvi, ki je pred menoj izginjala v niču. Počasi, dušeč se, veliko več mirujoč kot hodeč, sem prodiral v tisto grozljivo sivino, dokler se mi iz megle ni izluščila skala, ki sem jo že šest dni opazoval iz Tabora 1. Rahlo tresoč sem se sesedel obnjo, pojedel košček zmrznjene čokolade in za kratek delček časa razmišljal, kaj za vruga počnem tam gori. Potem sem šel naprej. Pehal sem se preko navpične kamnite gmote, jeklene konice derez so se neusmiljeno zatikale med prečke fiksiiranih lestev. Prižema je zdravala ob poredeneli vrvi, jaz pa nisem zmogel niti toliko sape, da bi pošteno zaklel. Ob pogostih postankih sem opazoval ogromne serake, ki nikoli ne povedo, kdaj se

nameravajo sesuti v dolino in odnesti s seboj vse, kar srečajo na poti. Po osmih urah mukotrpnega snemanja sem prišel do šotora. Uspelo mi je. Vsaj tako sem bil prepričan.

Zavit v puhovko sem ležal v majhnem višinskem šotoru. Gledal sem platno nad seboj, ki je počasi temnelo, in čakal na spanec. Svod je postal črn, oči pa so še vedno srepe strmele v temo. Brez spanca. Razmišljal sem o dogajanju tistega dne, ki naj bi mi prineslo okrepljen počitek. Počasi mi je začelo prihajati v zavest, da me gora uničuje. Tiho, neslišno. Potonil sem z mislijo, da je današnje mučenje telesa in duha moje darilo filmu.

Drugo jutro sem v megli in ledenem vetru odšel naprej. Plazil sem se, ubogi človeški črv, deset korakov, hropenje, počivanje in naslednjih deset. Po petih urah ubijajoče muke sem se znašel na sedem tisoč dvesto metrov visoki Zahodni rami, kjer me je dočkal Tabor 3. Drgetaje sem zlezal v puh in obležal. Prišla je noč. Dolga, neskončna. Veter se je divje zaganjal v šotorsko platno in mi odvzel še tiste redke trenutke, ko se mi je zdelo, da dremujem.

Potem pa, kot da sta prostor in čas izginila. Le nekje, strašansko daleč, so se odvijali prizori v goste koprene zavitega plesa divjih naravnih sil, menjavanja svetlobe in teme, skorajda nezaznavnih zvokov redkih mimo-idočih. Tudi tisti tamkajšnji jaz, ki je vedel, da mora preživeti, je deloval ločeno od takratnega mene. Znašel sem se v nekem nerealnem prostoru duhovnega

sveta in se potopil v pogovor z nekim glasom, ki je nežno lebdel ob meni ali morda v meni. V nedogled so se vrstila vprašanja o smislih in nesmislih bivanja, o pravih in nepravih vrednotah, o vzrokih človeške bede, o življenju in smrti, o sobivanju zemeljskega in duhovnega ... Pred mojimi očmi so se odgrinjali svetovi novih spoznanj. In novih dilem. Zavedel sem se, da bo moje zemeljske poti konec, še preden bo prebliskom spoznanj uspelo odstreti vse tančice nevednosti.

Prav neverjetno se zdi, da nam narava lahko ponudi tako zelo različne obraze. Da lahko že naslednji dan pred našimi očmi razgali bleščave, s soncem obsijane mehke obline bregov in vršacev, ki s svojo krotkostjo človeka pričakajo kot v biserno bela oblačila ode-te device. Priprava na odhod pa je bila, kot se je danes spominjam, vredna huronskega smeha in sočutnega pomilovanja. Vidim sliko ostarelega moža, ki se strahansko počasi, z globokim premislekom odloča, kaj mu je v naslednjem trenutku storiti. Ki ima ogromno opraviti z obuvanjem težkih gorskih čevljev, da o mukah ob navezovanju derez z dolgimi, zmrznjenimi trakovi, raje ne govorim.

Ko mi je končno uspelo spraviti stvari v nekakšen red in posneti nekaj kadrov, sem se odpravil na sprehod proti Taboru 4. Morda se beseda sprehod zdi komu malo čudna, ampak nobena hoja starčkov po parku ni tako počasna, kot je premikanje tam gori. Čeprav pot od Zahodne rame proti podnožju vršne kupole ni hudo pokončna, mi ni uspelo napraviti več kot sedem korakov, se pošteno nasopsti in vnovič ponoviti vajo. V nedogled. Nič ni obremenjevalo mojih misli. Hodil sem kot dobro utečen stroj in hlastal za vse redkejšimi atomi kisika, za katere se mi je zdelo, kot da se me privošljivo izogibajo. Nekako na sredi poti pa me je obrnilo.

Nisem se sam odločil, da grem nazaj proti baznemu taboru. Mislim, da so moji vodniki vedeli, da telo po štirih dneh bivanja na tistih višinah ne bo zdržalo večjega napora, če se želim vrniti na svojih nogah. Preprosto so me poslali, kamor je bilo treba. Med hojo navzdol sem se poslavljaj od tistega sveta, v katerega, to sem vedel, ne bom nikoli več vstopil. Ob vsej hitrosti sestopanja ni bilo nobenega sopenja, nobenega počivanja. Dokler nisem pristal v baznem taboru, odvrnel težkega nahrbtnika in se sesedel na posteljo v svojem šotoru.

V bazi sem do zaključka naše misije spremljal uspehe in neuspehe, ki so se vrstili v naslednjih dneh. Dogodke, polne radosti, pa tudi žalosti, bolečine in nazadnje smrti. O tem je bilo že dovolj povedanega in napisanega. Jaz sem si moral odgovoriti na vprašanje o dveh stvareh, ki sem jih omenil na začetku tega pisanja. Film in alpinizem v Himalaji.

Ne glede na to, da sem bil izkušen snemalec, v tistih naravnih danostih sam nisem bil zmožen posneti boljšega, bogatejšega slikovnega materiala, kot sem ga. Moral bi imeti asistenta, alpinista brez ambicij po dosežkih na gori, ki bi me spremljal, mi asistiral in me

ob kritičnih situacijah varoval. To pa na žalost nikogar ni zanimalo. K sreči je vsak film sestavljen iz mnogih komponent, zaradi katerih mi je vendarle uspelo ustvariti dokumentarec, ki je bil povabljen tudi na mednarodni festival gorniškega filma v San Sebastianu v Španiji, kjer je prejel srebrno priznanje *Gorosti de Plata*.

Svojo pot od Tabora 1 do približno sedem tisoč petsto metrov, do koder mi je uspelo priti, lahko razdelim na dva dela. Na vzpenjanje, kar pomeni živalske napore s preprosto nujo po preživetju, brez kakršne koli človeške želje po dosežkih. Drugi del te poti pa je bivanje v šotoru. Čas samote, ki to ni bila. Čas, ko sem se zavedal, da nisem nikoli sam. Da je vse, kar obstaja, z menoj vred povezano v enost. Tam sem se v dolgih samotnih urah pogovarjal s svojim duhovnim jazom in s tistimi, dostikrat tudi zmedenimi razmišljanji tavajoč iskal svojo stezo. V vedno bolj jarki luči so se mi počasi odkrivale drugačne resnice o meni in svetu, ki me obdaja. Na seznamu vrednot se je marsikaj spremenilo. Mislim, da se bo spreminjalo, dokler iščočega duha ne prekrije zastor dokončnosti.

Naj končam tole resno pisanje z nekoliko zabavnejšo zgodbico. Ko sem Poldetu Bibiču pripovedoval o svoji avanturi, sem mu omenil tudi, da mi je tam gori odmrlo kar veliko možganskih celic. Odvrnil mi je, da se njemu dogaja isto, kadar se poglobljeno posveti čaši. Lahko sem mu odgovoril le: »Pa s precej manj napora.« ○

Dvojni tovar. Gre za preživetje.
Foto: Stane Klemenc

Ena od epizod v mojem življenju

Matjaž Culiberg

To je bil čas, ko je Val 202 začel svojo pot in se je preselil iz studia na teren. Idejni oče koncepta, ki je nastajanje programske vsebine prinesel med ljudi, je bil Marijan Krišelj. Z njim sem uspešno izvedel več neposrednih javljanj z gora, tudi od tam, kjer pred tistim časom še ni bilo mogoče. Dobili smo prve brezžične oddajnike, in tako se je rodila ideja, da bi ob načrtovani jugoslovanski odpravi naredili prenos z Mount Everesta ali pa se od tam vsaj poskusili javiti. Takrat sem bil tonski tehnik na Radiu Ljubljana, imel pa sem tudi vse potrebno znanje s področja radioamaterstva. Poleg tega sem se preizkusil tudi v novinarstvu na Valu 202. Rad sem zahajal v gore, opravil sem nekaj plezalnih tečajev, bil na tečajih za gorske vodnike in deloval kot aktivni član Planinskega društva RTV. Te veščine in znanja so bili prav tisto, kar je bilo potrebno za tak podvig, zato so me izbrali za člana odprave.

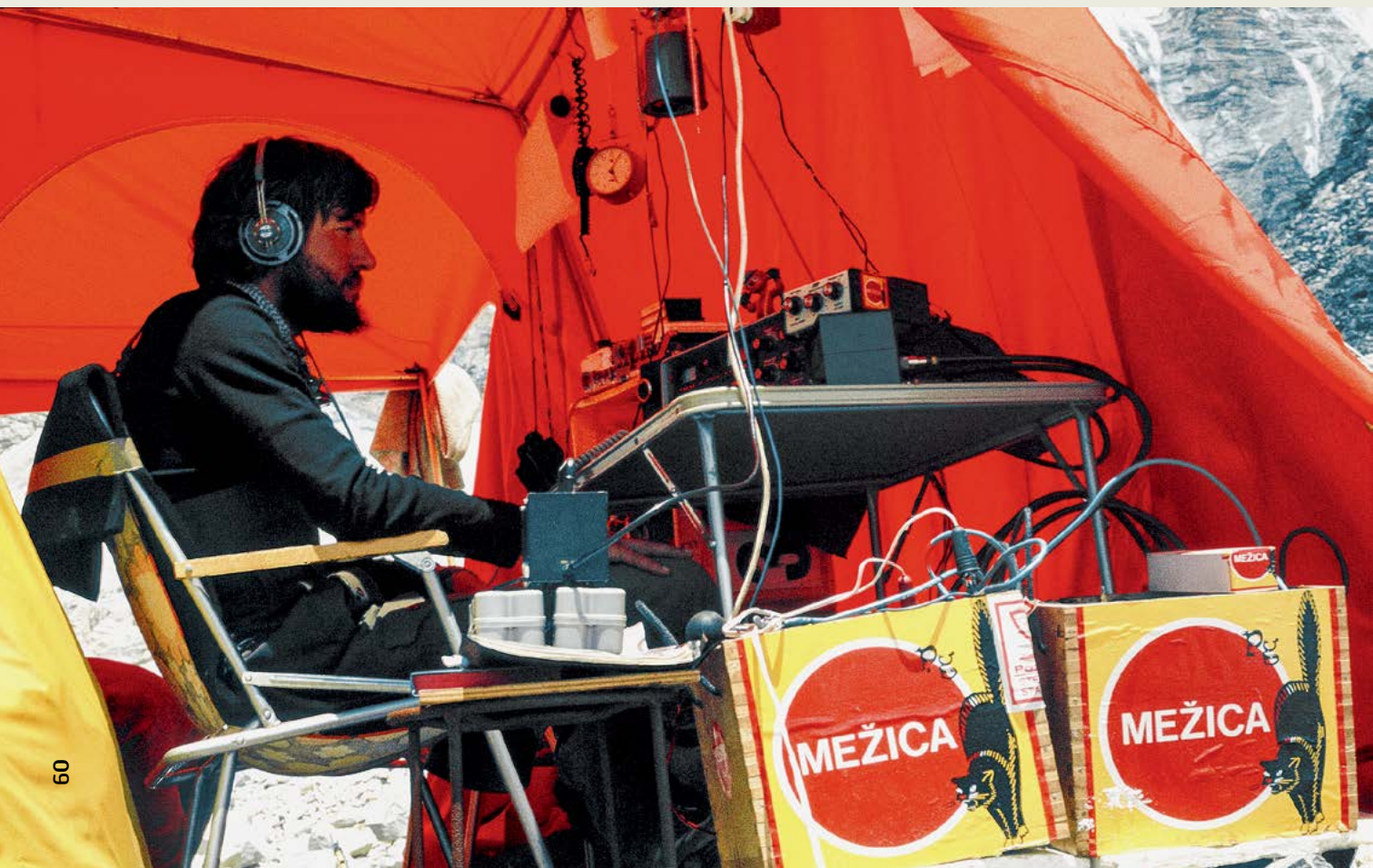
Resnosti položaja sem se zavedel, ko sem dobil uradno vabilo na sestanek Komisije za odprave v tuja gorstva. Kmalu se je izkazalo, da naloga ne bo preprosta, saj naj bi opravljal delo tehnika, ki skrbi za vso komunikacijo na odpravi, poskrbi za komunikacijo med

Matjaž Culiberg na zvezi
Portret Franca Novinca

zveznim oficirjem in Katmandujem za uradna vsakodnevna poročila ter hkrati pokriva vsebinsko in tehnično poročanje za Radio Ljubljana, predvsem za Val 202. To bi bilo preveč dela za enega človeka, in tako

Matjaž Culiberg pri
oddajanju
Arhiv Matjaža
Culiberga

smo se v hiši dogovorili, da greva na odpravo dva. Za izpeljavo tega zahtevnega komunikacijskega podviga se je nabralo več kot dvesto petdeset kilogramov nujne tehnične opreme. To so bile tri KV postaje z antenami, ki so bile izdelane posebej za to odpravo iz steklenih vlaken, štirinajst posebej izdelanih UKV postaj (*walkie-talkie*) za komunikacijo med alpinisti na hribu in baznim taborom, natanko trideset kilogramov težki suho polnjeni akumulatorji, ki vzdržijo pri nizkih temperaturah, dva agregata za polnjenje akumulatorjev, kasetofoni za snemanja intervjujev ali pogovorov na hribu, stotine zvočnih kaset ter bencin in olje za agregata.

Spomnim se velikega in močnega fanta, ki si je oprtal dvojni tovor – dva akumulatorja – in ga nosil več dni, vse do Namče Bazarja na višini 3440 metrov, ter si tako prigaral dvojni zaslužek.

Sodelavec in prijatelj Slavko Šetina je prevzel skrb za opremo in njeno delovanje (agregate, antene, radijske postaje in akumulatorje) ter za izmenična javljanja za vsakodnevna poročila. Jaz pa sem poleg tehničnih nalog skrbel predvsem za vsebinsko poročanje o odpravi in temu namenjal več časa in pozornosti.

Odprava je trajala skupaj več kot sto dni, od tega sem v baznem taboru na ledeniku Khumbu preživel nekaj več kot sedemdeset dni. V tem času nama je s kolegom uspelo poskrbeti za nemoteno komunikacijo in koordinacijo na gori, za vsakodnevno javljanje zveznega oficirja s Katmandujem, za poročanja dvakrat dnevno za Radio Ljubljana, snemala sva intervjuje z alpinisti in omogočila članom odprave redne stike z domačimi.

Intervjuje z alpinisti, domačini in udeleženci odprave sem snemal na kasete in jih po hitri pošti s pomočjo nosačev pošiljal do Lukle in od tam z letalom do Brnika. V radijskih studiih so nato pogovore zmontirali in pripravili za oddajo. V tem času smo pripravili osemindeset ur programa z neposrednimi javljanji, reportažami, intervjuji in komentarji.

Ob vrnitvi so nama mnogi čestitali, saj je bila to prva odprava v zgodovini, ki je bila ves čas neposredno medijsko pokrita. "Odpravo smo spremljali kot nogometno tekmo, le da je trajala mnogo dlje," je bil odziv enega od poslušalcev. Toda kljub temu da nama je uspelo narediti neposredni prenos iz baznega tabora, številna javljanja v program Vala 202, da sva pošiljala dnevna poročila tudi v preostale programe Radia Ljubljana, priklicala reševalni helikopter za poškodovana člana avstrijske odprave iz sosednjega tabora in pozneje še za naša alpinista Marjana Manfredo in Vikija Grošlja, ter za arhiv posnela znamenite besede "Tone, na vrhu sva," je zdaj, po štiridesetih letih, dosežek poročanja z odprave v tehničnem in programskem smislu postal samoumeven.

Po vrnitvi z odprave se mi je na RTV Ljubljana odprla popolnoma drugačna, a nič manj zaželena pot. Kot tonski mojster za klasično glasbo sem snemal vse slovenske simfonične orkestre in izvajalce klasične glasbe, kot tudi številne priznane tuje umetnike. To je

Matjaž Culiberg pri popravilu agregata Honda
Arhiv Matjaža Culiberga

postalo delo, ki me je spremljalo skozi vsa moja poklicna kariero. Zasuk v profesionalni poti pa je bil razlog, da mi ni uspelo ohraniti stika z ostalimi člani odprave oziroma z alpinizmom.

Odprava na Everest je tako postala le ena od epizod v mojem življenju. Vsekakor prijetna izkušnja, na vsak način pa mi je vlila pogum in samozavest, da sem se pozneje brez strahu odločil za visokogorske trekinge marsikje po svetu. Nizal sem pot za potjo in vrh za vrhom. Že naslednje leto sem se ponovno odpravil v Himalajo, tokrat v Sikim pod Kangčendzengo, nato pa še na treking ob reki Ind v Ladaku. Na potovanju po Mehiki sva se z ženo povzpela na 5426 metrov visoki ognjenik Popocatepetl in kmalu zatem še na precej nižji Ben Nevis, ki je s skromnimi 1344 metri najvišji vrh na Britanskem otočju. Ko sta sinova

Slovenci na Everestu

Ime	Datum	Opombe
Jernej Zaplotnik	13. maj 1979	prvenstveni vzpon po Zahodnem grebenu; Slovenska smer, tudi West Ridge Direct
Andrej Štremfelj*	13. maj 1979 7. oktober 1990	prvenstveni vzpon po Zahodnem grebenu; Slovenska smer, tudi West Ridge Direct; *skupaj z ženo Marijo prvi zakonski par na vrhu
Stane Belak	15. maj 1979	prvenstveni vzpon po Zahodnem grebenu; Slovenska smer, tudi West Ridge Direct
Viki Grošelj	10. maj 1989	pristop po normalni smeri z južne strani
Marija Štremfelj*	7. oktober 1990	*prvi zakonski par na vrhu
Janez Jeglič	7. oktober 1990	pristop po normalni smeri z južne strani
Franc Pepevnik	22. maj 1997	prvi slovenski pristop s severa
Pavle Kozjek	23. maj 1997	pristop s severa; prvi (in za zdaj edini) slovenski vzpon brez dodatnega kisika
Davo Karničar	7. oktober 2000	pristop po normalni smeri z južne strani in prvi spust na smučeh z vrha po smeri vzpona
Franc Oderlap	7. oktober 2000	pristop po normalni smeri z južne strani
Tadej Golob	9. oktober 2000	pristop po normalni smeri z južne strani
Grega Lačen	9. oktober 2000	pristop po normalni smeri z južne strani
Matej Flis	9. oktober 2000	pristop po normalni smeri z južne strani
Viki Mlinar	21. maj 2005	pristop s severa
Marko Lihteneker	21. maj 2005	pristop s severa, umrl med sestopom
Roman Benet	17. maj 2007	pristop po normalni smeri z južne strani
Tomaž Jakofčič	19. maj 2009	prvi in doslej edini slovenski gorski vodnik, ki se je na vrh povzpel s tremi tujimi gosti
Tomaž Rotar	16. maj 2017	kot član tuje komercialne odprave je pristopil s severa

*Matjaž Culiberg
na pristopu
Arhiv Matjaža
Culiberga*

odraščala, smo skupaj potovali predvsem po Evropi. Na potovanju proti Nordkappu sem se zaradi slabega vremena sam povzpel na norveški Galdhopiggen (2469 m). Poti v norveških gorah niso markirane, a zaradi dolgih dni na severu je skrb, da bi te na poti ujela tema, odveč. Ob obisku svetovne razstave leta 1992 v Španiji sva s starejšim sinom osvojila najvišji vrh Pirenejev – 3404 metrov visoki Pico d'Aneto. Ob ponovnem obisku Iberskega polotoka in ogleda svetovne razstave leta 1998 v Lizboni smo načrtovali pot po severnem delu Španije v Kantabrijsko gorovje, kjer sva s sinom osvojila nekaj vrhov v pogorju, imenovanem Picos de Europa.

Enaindvajset let po odpravi na Everest sem izpolnil tudi zaobljubo, ki sem si jo zadal še v baznem taboru v trenutkih razmišljanja, osamljenosti in domotožja, da se bom s sinom, ki je imel tedaj, ko sem odhajal na odpravo, šele osem mesecev, nekega dne vrnil med te gore. In res sva se leta 2000 sama podala na trekking do ledenika Khumbu pod Everestom, na pot mojih spominov in njegovih prvih težjih pohodnih preizkušenj. Ko sem poleti leta 2002 z obema sinovoma osvojil Kilimandžaro (5895 m), sem izpolnil tudi lastna streljenja.

Naključje in nekaj trme me je dvakrat vodilo tudi na Japonsko. Prvič leta 2004 na pohajkovanje po nacionalnem parku Kirishima na otoku Kjušu, kjer sem se povzpel na vulkane Karakuni-dake (1700 m), Šišiko-dake (1428 m), Šinmoe-dake (1421 m) in Naka-dake (1354 m). Nočni vzpon ter pričakovanje jutranje zore in vzhajajočega sonca na sveti gori Fuji (3776 m) je bil bolj izziv za gorniškega snoba v meni kot pa planinški užitek. Prvo pot po deželi vzhajajočega sonca sem tako zaključil v sinovi družbi z vzponom na to sveto, a danes vse preveč posvetno goro.

Popolnoma drugačna andinistična doživetja so se nama z ženo ponujala v Peruju z višinskim trekkingom okoli vulkana Misti nad Arequipo in Cotopaxija v Ekvadorju. Spoznavala sva svet andske lepote, pa čeprav ne na vrhovih, ki so v teh krutih krajih namenjeni samo vrhunskim plezalcem.

Pred leti sem se ob drugem obisku Japonske podal še v njene Alpe in se vzpel na Tateyama (3015 m), drugo med tremi svetimi gorami Japonske in najvišjim vrhom pogorja Hida (Severne Alpe), kar je bila za zdaj zadnja med mojimi pohodniškimi zgodbami. V senci tistih, ki so pisali zgodovino alpinizma, so te zgodbe nepomembne, a zame je vsaka med njimi velika.

Ob tej priložnosti in na tem mestu si morda lahko privoščim še nekoliko intimnejši pogled na svoj odnos z gorami. Spomin, ki ga nekako nosim s sabo že vseh štirideset let, je spomin na trenutek, ko sem po vseh naporih, fizičnih in čustvenih, strahu, veselju in žalosti zapuščal bazni tabor in so se iz doline pod menoj iz reke Dudh Kosi dvigovali prvi monsunki oblaki, nad menoj pa se je razgrinjal jasen dan. Ozrl sem se nazaj. Nazaj na ledenik Khumbu, nad njim Pumori, Everest, Nuptse in Lotse. Obstal sem za trenutek in obsla me je neizmerna žalost. Žal mi je bilo zapustiti tako lep kraj. Kraj, kjer sem doživel toliko pretresljivih zgodb, kraj želja mnogih alpinistov, kraj razočaranj in tragičnih zgodb. In v tistem trenutku tudi kraj mojega najglobljega doživetja gora. V tistem trenutku sem si neizmerno zaželel vrniti se na ledenik. Ni me vleklo domov, kjer sta me čakala nekajmesečni sin in žena. In v tistem trenutku sem razumel, zakaj. Zakaj zahtevajo gore toliko žrtev in odpovedovanj. Vse zgodbe in dogodke, ki sem si jih ves čas prizadeval razumeti, sem nenadoma spoznal, dojel in ponotranjil. ●

Uzponi po celotnem Zahodnem grebenu

1979

Jugoslovanska odprava, prvenstvena smer, z juga.

1984

Bolgarska odprava, z juga. Hristo Prodanov prvi solo vzpon in brez dodatnega kisika, umrl med sestopom.

1989

Južnokorejska odprava, z juga. To naj bi bil tretji vzpon po celotnem Zahodnem grebenu, toda Korejska planinska zveza ga ni priznala, ker niso predložili slike z vrha niti opisa zgornjega dela smeri. V Himalajski bazi podatkov je vzpon označen kot nepotrjen.

Dejansko sta doslej priznana samo dva vzpona po celotnem Zahodnem grebenu.

Uzponi po Zahodnem grebenu skozi Hornbeinov kuloar

1963

Ameriška odprava, z juga. Prvi vzpon po grebenu, ogne se stene Lho La in Zahodne rame ter vršnega, najtežjega dela. Ker sta Hornbein in Unsoeld sestopila po južni strani, sta opravila prvo prečenje Everesta.

1986

Kanadska odprava, s severa. Sharon Wood je prva ženska v tej smeri in prva Kanadčanka na vrhu Everesta.

1989

Poljska odprava, z juga. Eugeniusz Chrobak je umrl med sestopom.

*Viri: Tone Škarja in Rodolphe Popier (Himalayan Data base)
Peter Gillman, Everest: Eighty years of triumph and tragedy, 2001*

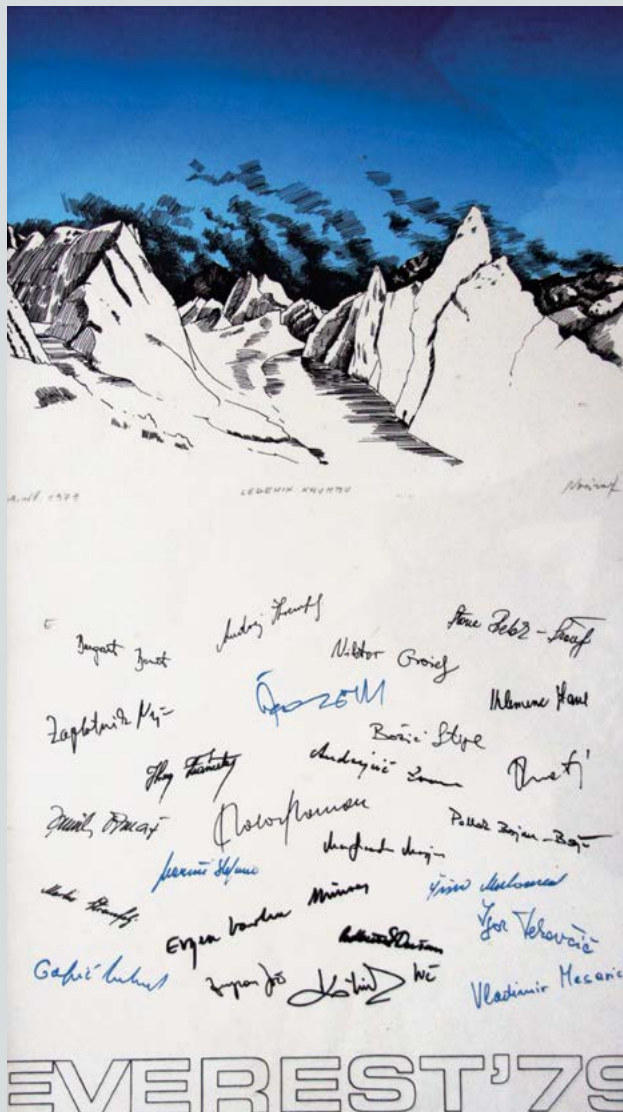
Po večerji Šrauf razpreda svojo viharno zgodbo:

»Zaradi divjega stresanja je odpadel notranji šotor, hrano v apsidi je zasul sneg, ivje je z zrakom sililo v pljuča, pokvarjen zob mi je vrtil loba-njo ...

... Če bomo prišli gor, bomo plačali visoko ceno. To je taktika izčrpavanja, ko naveza za navezo klone. Nekaj me popada, mazohist se zdim sam sebi, ko se zavestno podajam na pot. Šerpe so ostali v šotorih, pri prvih skalah, pri vrvi se je obrnil tudi Stipe ... To je konec tudi za našo skupino. Klavno se bomo potepili nazaj v enko, tepeni kot ščeneta na prepovedani poti. Podvomil sem celo v naš uspeh. Če se ne poleže, nas bo gora dotolkla, pa če bi nas bilo tisoč. Tiste bi rad videl, ki so nam v Ljubljani vpili, da smo številna odprava. Tam gori bi jih rad videl, ko misliš, da boš crknil ... Na pol slep sem se vlekel skozi kamin, ko mi je veter nosil sneg in pesek v obraz. Noro! ... Nobeden ne gre za menoj, skušajo popraviti podrti šotor ... Naložil sem si dve vrvi, ki sta ostali od prejšnjih ... Nora pot obupanca ... Na naslednjem depoju sem naložil še petdeset klinov. Vsakih pet metrov sem se zavalil v sneg kot vreča krompirja in lovil tiste molekule zraka, ki so še tam ... Potem se greben položi, vrvi je bilo konec. Treščim ropotijo na tla. Nekam sem pa le prilezel ... Vrh je bil zavit v belo lečo, videla se je - čisto blizu - rumena stena ... Moral sem pogledati naprej za zaobljen hrbet, kaj nas tam čaka. S strahom sem se vlekel naprej. Pa je bilo vse do črnih skal eno samo veliko položno snežišče. Moral bi nazaj, pa sem hotel potegniti še eno vrv. Potem pa sem moral pol ure ležati med dvema skalama. Takrat sem podvomil celo v vrnitev. Ko je za trenutek ponehalo, sem pograbil tri kamne za spomin, ker sem bil prepričan, da se tja gor ne bom več vrnil ... Samo dol, dol, v enko, kjer bo mir, pa hrana, pa toplo ...«

»In?«

»Ja, pa ga vseeno bomo. Glej, že zdaj sem napol pozabil, kakšen hudič je bil.«

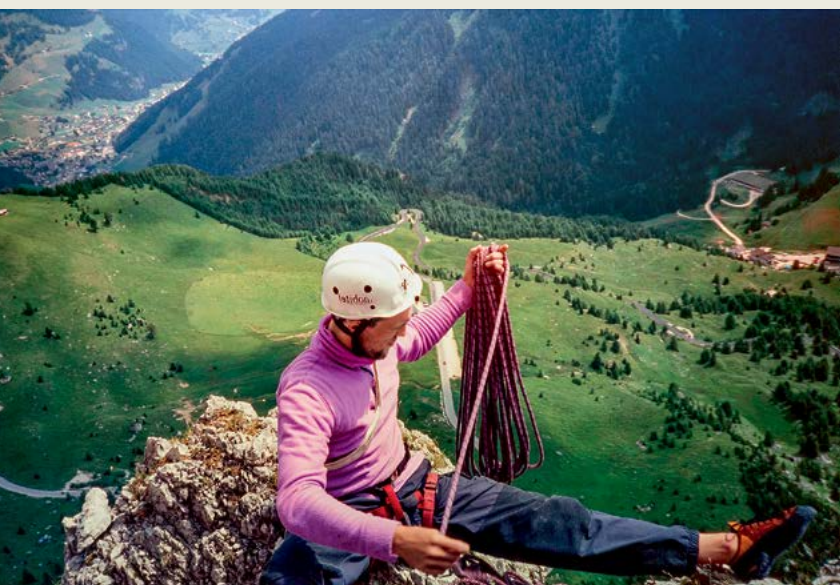

Everest, Tone Škarja in člani odprave. Mladinska knjiga, 1981, str. 177-178.

Veliko sreče in smeha

Plezanje v Dolomitih

Večina Slovencev pozna italijanske Dolomite po izrednih smučiščih. Veliko obiskovalcev imajo tudi poleti, saj so lahko dostopni in prepredeni s privlačnimi potmi in feratami. Obstaja pa prav posebna skupina ljudi, ki Dolomite po božje časti: plezalci. Tudi če bi plezalec ustvarjal te neverjetne gore, bi težko opravil boljše delo, kot ga je narava. Dolomitsko plezanje odlikujejo čvrsta, navpična ali celo previsna skala, neverjetni prehodi, izpostavljenost, veličastno okolje in v večini udobni dostopi. Zgodbe, opisane v prispevku, so se dogajale v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je bilo plezanje visoko na seznamu življenjskih prednosti udeležениh.

Če bi plezalec ustvarjal te neverjetne gore, bi težko opravil boljše delo, kot ga je narava.
Foto: Miro Masnoglav

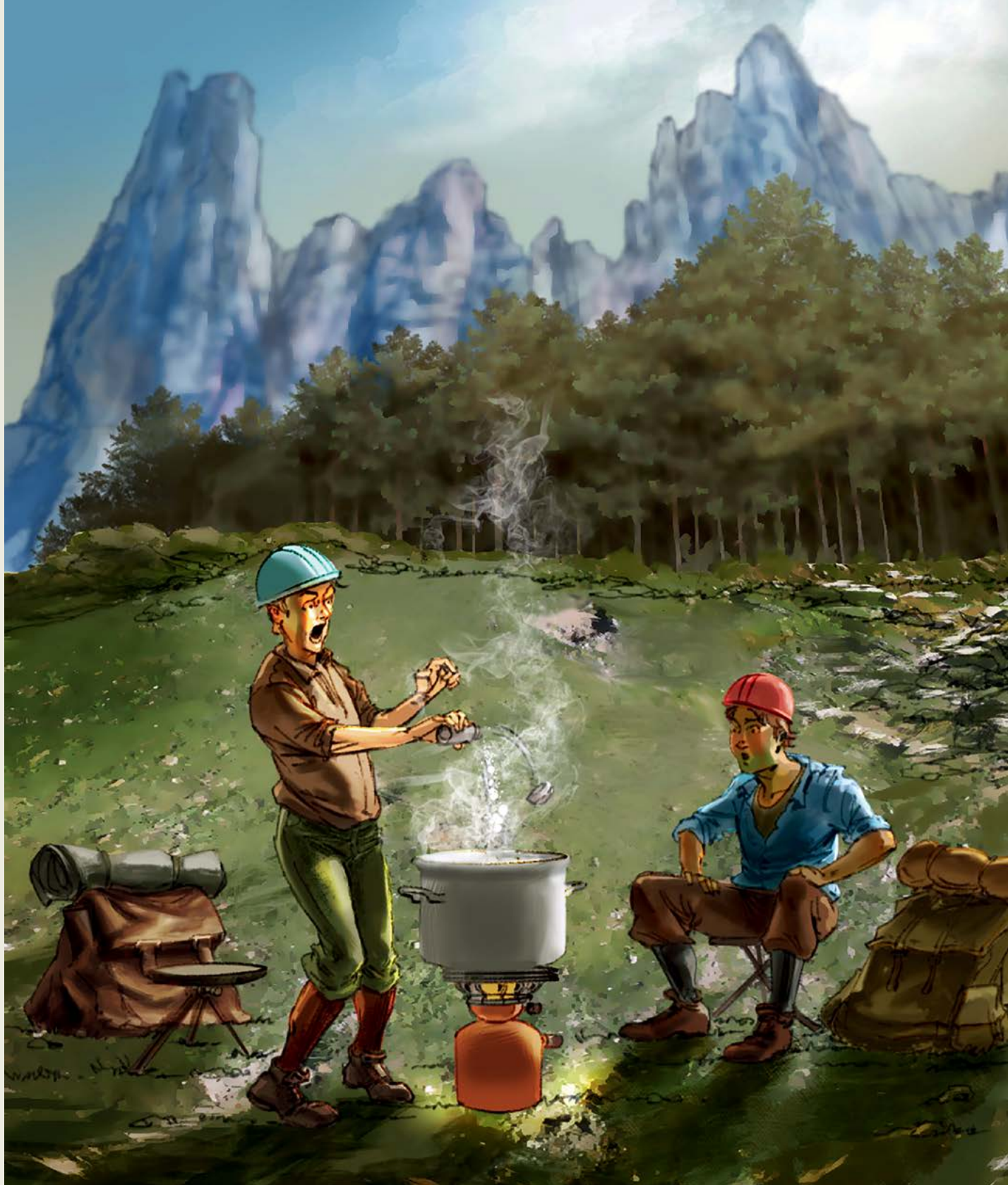
Prvi obiski

Ko so nekateri srečneži med mojimi soplezalci prišli do avtomobila, je prišel čas, da to sanjsko deželo obiščemo. Za začetek smo se zapodili kar v slavite Cine. Malo zaradi pretirane samozavesti, malo pa zaradi pomanjkljive vodniške literature v tistem času. Cestnina za cesto, ki pripelje na dva tisoč štiristo metrov, je bila že takrat neverjetno visoka, zato smo za prečkanje cestninske postaje uporabili "slovanski pristop". Preprosto gre za prehod cestninske postaje, ko ni nikogar v hišici, to je ponoči ali zgodaj zjutraj. Ponoči smo se torej pripeljali pod južna pobočja Cin. Spanje v koči zaradi nizkega proračuna seveda ni prišlo v poštev. Prijatelji zagovarjajo spanje v avtu. Dva sta se zložila po sedežih, tretji pa kar v prtljažnik. Na ključavnico prtljažnika je navezal vrvico, tako da je prtljažnik lahko zaprl, medtem ko je ležal v njem. Meni s slabima dvema metroma spanje v avtu ni bila *opcija*, zato sem se po meliščih odpravil k vhodu v rov, ki je vklesan v vznožje južne stene. Sanjska spalnica se je izkazala za prepišno, saj ima rov še drug vhod. Poleg tega je po rovu odmeval pogovor še dveh čeških plezalcev.

To so bili zlati časi, ko smo si s Čehi razdelili vse zastrnjarske luknje.

Severne stene so blizu parkirišča in že po petnajstih minutah opaziš, da so Cine na severni strani kot odrezane z nožem. Petsto metrov globok rez ni samo navpičen, pač pa v spodnji polovici kar pošteno previsen. Kljub zastrašujočemu videzu je skala kot narejena za plezanje. V prvi smeri mi je dvesto metrov navzdol padla skica smeri iz žepa in brez dotika stene odjadrala do vznožja. Cine se bahajo s strmino, ki je iz domačih sten nismo vajeni. S Samom sva preplezala dve klasični smeri v dveh dneh in se obakrat za las izognila popoldanskim nevihtam, druga naveza pa je bila obakrat namočena, na srečo že na sestopu. Na koncu smo bili vsi navdušeni.

V lepem spominu mi je ostalo plezanje v južnem delu slavite Civette. Tam sta dva stolpa, Torre Trieste in Torre Venezia. Pokojni Tine Mihelič, ki je spisal plezalni vodnik za to območje, jih je poimenoval Tržačan in Benečan. Ko iz doline ugledaš Tržačana, kako se pne devetsto metrov visoko, ti vzame dih. Na srečo večina smeri vstopi z lahko dostopne gredine, ki je že dvesto metrov visoko, tako da imaš na vstopu pred seboj "le" še sedemsto metrov. Plezanje je milo rečeno idealno. Dopoldne se izogibaš soncu po zahodni strani raza, popoldne po vzhodni. Zdi se, da je cel Tržačan iz enega kosa skale. Na vrhu sva bila pošteno zbita. Na srečo sva že v koči izvedela, da se kmalu pod vrhom začne serija dvanajstih sidrišč za spust po vrvi. Uro in pol kasneje sva bila na meliščih petsto metrov niže. Tržačan ima med skalnimi vrhovi v Evropi enega najtežjih običajnih pristopov. Še nekaj let nazaj je bilo treba sestopati po običajnem pristopu. Lokalne plezalce, ki so uredili sidrišča, sva kovala v nebo in vsa srečna tik pred nočjo pridvela h koči. Prižgala sva kuhalnik in začela kuhati testenine. Ko so bile že skoraj skuhane, je Samo ugotovil, da sva pozabila soliti vodo, in je solnico stresel s tako silo, da je mrežica odpadla in je vsa sol zletela v "makarone". Morda je hotel pokazati, da ima še dovolj moči. Tedaj so bili prav gotovo dovolj slani! Volje, da bi kuhanje ponovila, nisva

imela več. Pojedla sva jih do pekočine, ostalo je romalo na gorske trate. Celo noč sva pila.

Duš

Na alpinistični odsek je prišel skrivnosten tip, doma iz Dravograda. Šušljalo se je, da je izjemen alpinist. Običajno je na srečanja odseka prišel z Matjažem. Ime mu je bilo Dušan, skrajšano Duš. Ko sem Matjaža vprašal, ali ima čas za Dolomite, mi je predlagal, naj grem z Dušem. Prisegal je, da je zaupanja vreden.

Z Dušem sva se dobro ujela. Na mejah sva zabavljala čez policiste in carinike, ki so obrnili vse bonbone v avtu in vtikali nosove v avtomobilski pepelnik. Morda sva bila takrat res videti nekoliko neobičajna, suha, kitasta, z dolgimi lasmi in žarečimi očmi; a zakaj bi preprodajalec drog vozil sto let star avto in bil oblečen v strgano trenirko, še danes ne razumem. Duš je imel starega Volkswagnovega hrošča, ki je premogel več elegancje kot moči. Na zavoje dolomitskih cest je moral prihrumeti s polnim plinom, sicer je bilo treba sredi

Ko v senci Torre Trieste in Torre Venezia kuhava makarone, Samo ugotovi, da sva pozabila soliti. Solnico strese s tako silo, da mrežica odpade in vsa sol zleti v makarone.
Ilustracija: Milan Plužarev

ovinka mučno prestavljati v prvo prestavo. Vsakič, ko je na ravnem odseku dohitel močnejše vozilo, ki je lagodno vozilo po zavojih, je Duš prestavljal v prvo in preklinjal. Sledila je razprava o nesposobnih voznikih in o sankcijah za tovrstne primerke. Najbolj priljubljena sankcija je bila takojšen odvzem vozila. Odvzeto vozilo bi bilo seveda v pedagoške namene dodeljeno Dušu, da bi "nesposobnežu" pokazal, kako je treba zvoziti ovinke. Vse to razpravljanje pa ni minilo v živčnosti, pač pa med smehom. Časa sva imela dovolj.

Duš je alpinizem jemal zelo resno, jaz pa nisem maral ne trpeti ne pretirano tvegati. Konec koncev me je doma čakala mlada družinica. Pravil je, da je z menoj na alpinističnem dopustu. Po eni od preplezanih smeri sva jedla rižoto na trati kakih petdeset metrov od ceste, ko je ustavil avto. Iz njega sta skočili dve brhki mladenki, verjetno sestri. Brez dvoma sta gledali v najino smer. Očitno se na petdeset metrov ni "zavohalo", da se že več dni nisva tuširala. Morda je veter pihal v pravo smer. Iz čistega veselja do življenja sem jima pomahal in dekleti sta pomahali nazaj. Tedaj se je vse odvilo v nekaj sekundah. Duš je pustil rižoto in zakorakal proti dekletoma. Gospodar družine je videl bližajočo se nevarnost, skočil iz avta, strpal dekleti nazaj v avto in odpeljal. Duš se je med smehom vrnil k rižoti. Spet je bil lačen.

Po kosilu sem se odpravil tja, kamor gre še cesar peš. Nič ni bolj neprijetnega, kot biti zasačen pri tem početju, zato sem si vzel čas in si našel prostorček med borovci, daleč stran od poti. Ko sem opravljal potrebo, sem povsem jasno zaslišal, da me nekdo kliče po imenu. Gledal sem naokoli. Povsem sam sem bil. To se je ponovilo še dvakrat. Vračal sem se povsem zmeden. Smeri zadnjih dni so bile res krajše, a jedrnate. Že nekaj dni sem plezal smeri na mejah svojih sposobnosti. Prisluhi so bili dokaz, da sem bil preutrujen. Morda sem postajal prestar za ta hec, konec koncev sem jih imel že trideset. Dušu sem zamolčal prisluhe in kazal brezskrben obraz. Zvečer je v planšarijo, kjer sva počivala, vstopil Matjaž s soplezalko. Sredi dneva sta se pripeljala v Dolomite. Ker časa nista imela na pretek, sta si izbrala lažji in krajši plezalni cilj, do katerega se pripelješ z gondolo. Ta gondola pa je ravno v času mojih prisluhov potovala nekaj deset metrov nad mojo glavo. Vsekakor dovolj blizu, da me je Matjaž kljub smukaški preži prepoznal. Ko je opisoval mojo zmedenost, je Duš padel v nezadržan nalezljiv smeh in kmalu smo jokali od smeha.

Planšarija na prelazu Sella

Z Dušem sva postavila šotor na severni strani prelaza. Vsi plezalski zastojkarji smo vedeli, da je treba šotor postaviti na severni strani. Čez prelaz poteka meja med Južno Tirolsko z nemško govorečo večino in pokrajino Veneto. Ker gredo avstrijski fantje neradi na italijansko policijo, je pač pametneje taboriti na severni strani, saj tam ni nadzora. Pred spanjem sva si še malo pretegnila noge in za robom ugledala dve lešeni vegasti planšarski lopi. Leva je bila manjša, desna

večja, nekakšno gospodarsko poslopje. Najino radovednost je pritegnilo neverjetno število parkiranih avtomobilov in motorjev. To že niso samo planšarji, je ugotovil Duš. Hitro sva videla, da planšarstvo ni edina dejavnost, ki se je odvijala v teh lopah. V planšariji je bilo možno povsem dostojno jesti in piti, za majhen denar pa spati na senu v sosednji lopi. Planšarijo smo okupirali plezalci in motoristi. Nekega deževnega dne sva se pogovarjala s poglavarjem družine. V glavnem ni imel preveč dobrega mnenja o Italijanih, zato naju je spraševal, ali pozna nemška imena gora, ki se pnejo nad planšarijo. Za Langkofel (italijansko Sassolungo, slovenski prevod bi bil Dolgi kamen) in Fünffingerspitze (italijansko Punta delle Cinque Dita, slovenski prevod bi bil Špica petih prstov) sva dobila topel obrok na račun hiše.

Kljub donosni dodatni dejavnosti pa so delavni Tirolci še kako zares jemali planšarstvo. Krave, za katere so skrbeli, so kar pokale od zdravja in čistoče. Krave je pasel desetletni fantič po imenu Franc Josef, verjetno gospodarjev sin. Cele dneve jih je s pesmijo na ustih preganjal po pašnikih med navpičnimi stenami. Vsak večer jih je prignal na planšarijo. Pred odhodom v hlev so vsako od krav umili z vodo. Tudi nam plezalcem to ne bi škodilo, samo kaj, ko je bila voda ledena.

Kelih

Z Matjažem sva imela v načrtu kot višek enotedenskega plezanja smer Calice v Torre Innerkoflerju. Calice je italijanska beseda za kelih. Stena naj bi imela obliko keliha, kar pa je mogoče trditi le s precej domišljije.

Matjaža se je že kot tečajnika prijel vzdevek Presta. V tistih časih smo imeli še čelne svetilke z majhnimi klasičnimi žarnicami na nitko. Nekatere so se ugašale s stikalom, druge tako, da si zavrtel stekleni pokrovček, ki je ščitil žarnico. Matjaž po eni od začetniških tur nikakor ni uspel na običajni način ugasniti čelne svetilke. Razstavljeno je vrnil inštruktorju, eden od sestavnih delov je bila žarnica. Inštruktor mu je z brusil, da je *smotan* kot presta. Kljub doktorskemu naslovu in kljub temu, da je kmalu postal eden vodilnih plezalcev odseka, se vzdevka ni več znebil.

Vreme je bilo nestabilno, s popoldanskimi nevihtami, Kelih pa zahteva cel dan. Z Matjažem sva spremljala vremenske napovedi in prestavljala dan D. Nekega jutra me je presenetilo kristalno čisto nebo. Nemški prijatelji so mi zagotovili, da je vremenska napoved idealna. Kljub pozni uri sem Matjaža hitro prepričal: "Eh, to bova sprašila". V steni sem ugotavljal, da so časi stare slave mimo. Medtem ko sem najtežja, dobro opremljena mesta res "sprašil", so se mi v lažjih, slabše varovanih odsekih prikazovale slike vsaj dvajsetmetrskega padca. Počasen sem bil in za smer sva porabila devet ur, časovnica pa je šest do osem ur. Skupaj s poznejšim odhodom je to pomenilo, da sva na vrhu opazovala sicer prelep sončni zahod. Torre Innerkofler je eden tistih neugodnih dolomitskih stolpov, ki nimajo niti lahkega dostopa niti serije sidrišč za spust

po vrvi, zato sem predlagal, da noč prebije na vrhu. Matjaž ni soglašal in je hotel na vsak način dol. Res je, da preživeti noč na tri tisoč metrih ni ravno piknik, vendar smo bili sredi poletja, vreme je bilo lepo, brez vetra, oblačil sva imela dovolj. V naglici nisva uspela najti pravega sestopa. Matjaž je za nameček zmočil hlače, ko je sedel v skalnem žlebu. V mraku ni opazil, da po dnu žleba meži snežnica. Bivakiranje ni bilo več prava izbira. Najina taktika je bila spustiti se čim nižje s hojo in lažjim plezanjem, potem pa nadaljevati s spusti po vrvi. Problem je bil, da nisva vedela, koliko bo teh spustov, in da morava sidrišča pripraviti sama. Vsako sidrišče bo le iz enega klina, kar ni v skladu s pravili. Brez pregovarjanj sva sklenila, da bo Matjaž zabijal kline in se prvi spuščal. Računica je bila enostavna: Matjaž je bil še samski, jaz poročen z majhnim otrokom, zato je kot moja poročna priča prevzel vso odgovornost. Na srečo je bila skala dobra in dovolj

razčlenjena, da nisva imela prevelikih težav. Spuščala sva se v temo in z zadnjim klinom dosegla skalni otok sredi poledenelega snežišča v vznožju stene. V lahkih športnih copatih nisva imela nikakršnih možnosti za sestop. Sredi dneva, ko sonce in poletna toplota zmečata sneg, bi morda šlo, takrat pa je bila polnoč. Matjaž je opazil skalni rogelj, okrog katerega sva pripravila še zadnji spust. Za mišjo dlako sva dosegla konec snežišča. Ob enih zjutraj sva bila na varnih tleh. Presta je sredi noči vse izvedel brezhibno. Da bi to videl njegov inštruktor! Čakal naju je še triurni marš okoli Langkofla. "Dolgi kamen" je tokrat res opravičil svoje ime. Pot je na srečo zložna, pomagala nama je tudi luna. Proti koncu se mi je dozdevalo, da bi ob padcu na poti takoj zaspal. Ob štirih zjutraj sva končno vstopila v senik planšarije. Takih smeri kot Kelih nisem več plezal, še vedno pa se z veseljem vračam v Dolomite. ◉

*Matjaž po eni od začetniških tur nikakor ni uspel na običajni način ugasniti čelne svetilke. Inštruktorju je vrnil razstavljeno na kose.
Ilustracija:
Milan Plužarev*

15. konferenca Alpske konvencije

Alenka Smerkolj, nova generalna sekretarka

Predstavniki osmih alpskih držav – Nemčije, Francije, Italije, Liechtensteina, Monaka, Avstrije, Švice in Slovenije, podpisnic Alpske konvencije, ki so se v začetku aprila zbrali na 15. konferenci v Innsbrucku, so sprejeli Innsbruško deklaracijo o podnebno nevtralnih in podnebno odpornih Alpah do leta 2050. Predsedovanje Alpski konvenciji je za naslednji dve leti prevzela Francija. Za prvo žensko generalno sekretarko Stalnega sekretariata Alpske konvencije je bila izvoljena Alenka Smerkolj, nekdanja ministrica za področje razvoja, strateške projekte in kohezijo v vladi Mira Cerarja. Alenka Smerkolj, ki bo svojo novo zadolžitev za naslednjih pet let prevzela 1. julija, je na tej funkciji zamenjala dosedanjega generalnega sekretarja, Avstrijca Markusa Reitererja.

Cilji Innsbruške deklaracije so visoki. Povprečen dvig temperature je v alpskem prostoru, kjer živi štirinajst milijonov ljudi, skoraj dvakrat višji kot v okoliških območjih. To vodi v številne ekstremne

dogodke in naravne nesreče. 15. konferenca je zato pripravila in sprejela 7. poročilo o stanju Alp na temo "Obvladovanje tveganja naravnih nevarnosti", ki poziva vse podpisnice Alpske konvencije k izvajanju priporočil po svojih najboljših močeh. V poročilu so kot ekstremni naravni dogodki prikazani žled, nevihte, poplave, snežni in zemeljski plazovi ter gozdni požari. Med ukrepi pa so kot dobre prakse iz Slovenije navedeni prostorsko načrtovanje in kartiranje poplavno ogroženih področij.

Innsbruck, glavno mesto avstrijske zvezne dežele Tirolske ob reki Inn. Innsbruck ima okoli 120.000 prebivalcev in je od leta 1669 univerzitetno mesto. V znameniti hiši z zlatim balkonom, s katerega je Maksimilijan I. opazoval lepote mesta, domuje tudi stalni Sekretariat Alpske konvencije.

Foto: Zdenka Mihelič

Alenka Smerkolj
Arhiv Alenke Smerkolj

"Verjamem, da bomo v okviru mojega mandata skupaj s sodelavci na stalnem sekretariatu, z vsemi državami članicami ter z vsemi drugimi deležniki, zmožni narediti konkretne premike v smeri uresničevanja zastavljene skupne vizije Alp kot pionirske regije za trajnostno življenje v osrčju Evrope. Pri svojem delu bom sledila sprejeti strategiji konvencije – večletnemu programu dela 2017–2022 in sprejetemu akcijskemu načrtu za leti 2019 in 2020. Glede na to, da je na zadnji Alpski konferenci predsedovanje Alpski konvenciji prevzela Francija, bo v prvih dveh letih zelo pomembno odlično sodelovanje s Francozi pri izpolnjevanju ciljev njihovega predsedovanja. Poleg tega bom naredila vse, kar je v mojih močeh, za dobro sodelovanje na EU-nivoju, predvsem v okviru strategije EU za alpsko makroregijo. Pomemben del svojega časa pa želim nameniti tudi promociji ideje, da alpske države postanejo zgled ostalim državam na svetu pri implementaciji Agende 2030, tj. ciljev trajnostnega razvoja. Agenda 2030 je zame vizija in hkrati strategija, kako je možno rešiti ključne izzive našega planeta. In prepričana sem, da Alpska konvencija s svojo dokazano povezovalno vlogo pri implementaciji ciljev lahko igra pomembno in vidno vlogo tudi na svetovnem nivoju."

Alenka Smerkolj

Župan Tolmina Uroš Brežan pred predstavitvenim plakatom projekta Tour Des Villes, pri katerem sodeluje Tolmin v revitalizacijo starega industrijskega področja.
Foto: Vida Petrovčič

Innsbruška deklaracija zavezuje podpisnice k zmanjšanju prometa v alpskem prostoru, še posebej zmanjšanju izpustov CO₂. Avstrija, ki je do sedaj dve leti in pol predsedovala Alpski konvenciji, je uvedla posebne Interrail vozovnice za potovanje z vlaki za mlade na območju Alp. Tudi sicer so posebno pozornost namenili mladim, ki so se na temo podnebnih ciljev ločeno sestali v italijanskem Meranu. Oblikovana je nova delovna skupina za zaščito tal, ki ji bo predsedovala Nemčija. Francija pa bo posebej posvetila izvedbi konkretnih projektov in povezavi na lokalni, regionalni ter nacionalni ravni.

V sklopu 15. konference Alpske konvencije je potekal tudi Alpski teden z naslovom Jutri v Alpah, ki sta se ga iz Slovenije udeležila župana Tolmina in Bleda. Župan Tolmina Uroš Brežan je predstavil novo rabo prostora ter obnovo degradiranega nekdanjega industrijskega območja v Tolminu, kot so ga zasnovali v sklopu projekta skupaj z italijanskim Tolmečem/Tolmezzo, nemškim Sonthofnom in Idrijo. Revitalizacija temelji na ohranjanju lokalne identitete s poudarkom na socialnih in ekonomskih virih.

Župan Bleda Janez Fajfar, ki na konferenci sicer ni nastopil s posebno predstavitvijo, je za *Planinski vestnik* povedal, da je občina Bled včlanjena v dve organizaciji, in sicer Povezani v Alpah (Alpen Allianz), katere podpredsednik je, in Alpski biseri (Alpine Pearls); Bled se torej povezuje s turističnimi kraji, ki se borijo za tako imenovano mehko mobilnost. Njihova prizadevanja stremijo k ohranjanju okolja in reševanju prevelike zasičenosti s turizmom. "Bled je že preveč zasičen, vendar ne vso sezono. Zato je treba turistični obisk razpršiti čez vse leto in ustvariti prometni režim, da bo življenje na Bledu znosno tudi za občane. Zgodba blejske obvoznice ima dve strani kovanca; na eni strani bo razbremenila promet, na drugi strani bo z gradnjo posegla v okolje," priznava Janez Fajfar. Obvoznice žal ne pomenijo manj prometa, ampak več. ●

Župan Bleda Janez Fajfar
Foto: Vida Petrovčič

Predstavljen idejni projekt koč na Korošici

Skupščina Planinske zveze Slovenije 2019

Letošnja redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS) je potekala 13. aprila v Mariboru, kamor so ob praznovanju stoletnice društva povabili delegate planinci PD Maribor Matica. 6. junija leta 1919 je bila namreč ustanovljena Mariborska podružnica Slovenskega planinskega društva (danes PD Maribor Matica).

Na skupščini se je zbralo 135 delegatov planinskih društev, sklepčnost je bila tako skoraj 47-odstotna. Soglasno so potrdili poročila organov PZS ter okvirni vsebinski in finančni program dela PZS za leto 2020. Posvetili so se tudi članstvu v PZS, planinski infrastrukturi, zaščiti markacije kot blagovne znamke in marketinškim aktivnostim za povečanje prodaje planinskih tiskovin prek društev in planinskih koč.

Osrednje naloge in izzive planinske organizacije, ki že vse od ustanovitve leta 1893 temelji na prostovoljstvu, je predstavil predsednik PZS Jože Rovani: "Naše uveljavljene sisteme usposabljanja bomo morali prilagoditi zahtevam novega zakona o športu, kar je tudi priložnost za njihovo posodobitev. Hitro rastoči obisk gora in vremenske ujme so povečali potrebo po vzdrževanju planinskih poti, kar zahteva veliko dodatnega prostovoljnega dela markacistov in visoke materialne stroške. Zato upravičeno pričakujemo, da nam bosta

pri tem ter pri okoljski in energetske sanaciji planinskih koč priskočila na pomoč država in turistično gospodarstvo. Pri delu z mladimi gre našim mentorjem zahvala za visoko število otrok iz vrtcev in osnovnih šol, ki so vključeni v planinstvo, več napora pa moramo vložiti, da jih zadržimo tudi v dijaških in študentskih letih. Verjamem, da so jim aktivnosti, kot so športno plezanje, alpinizem in turno kolesarstvo, lahko še kako zanimive."

Planinska zveza je v svoje članstvo leta 2018 sprejela pet novih društev, na skupščini pa jih je tudi uradno predstavila; to so Planinsko društvo Kozorog, Planinsko društvo Treskavica Sarajevo, Plezalni klub FA, Plezalni klub Beta in Turnosmučarski klub LiMa. Tako pod okriljem PZS trenutno deluje 290 društev z več kot 58 tisoč člani različnih starostnih skupin.

Pred samo skupščino so se predstavniki planinskih društev lahko udeležili dveh okroglih miz, ki sta zaradi

Zbrani delegati planinskih društev z vodstvom planinske organizacije in gosti
Foto: Manca Čujež

Skupščina je bila soglasna, prisotnih je bilo 135 predstavnikov planinskih društev.
Foto: Manca Čujež

aktualnih tem poželi veliko zanimanja: Kakšna planinska društva si želimo včlanjevati v Planinsko zvezo Slovenije? in Planinske kočje – temelj planinstva ali zgolj premoženje; obe temi predstavljata le začetek razprave v nadaljnje.

V kulturnem programu pred začetkom skupščine so sodelovali Stane Kocutar, kantavtor Peter Andrej z avtorskimi priredbami pesmi Janka Glazerja in vokalna skupina MPZ OŠ Ludvika Pliberška Maribor. Planincem iz vse Slovenije je prijazno dobrodošlico izrekel podžupan občine Maribor Samo Peter Medved, na izhodišču Slovenske planinske poti jih je pozdravil Jure Fišer, predsednik PD Maribor Matica, srečno v gorah jim je zaželel tudi podpredsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Marko Matajurc.

Z velikim zanimanjem so vsi skupaj prisluhnili predstavitvi idejnega projekta novega Kocbekovega doma na Korošici, ki jih je zelo navdušila. Kot sta povedala predsednik PD Celje Matica Franc Povše in arhitekt Rok Bordon, trenutno na podlagi idejnega projekta izdelujejo projektno dokumentacijo, začeli so tudi že s postopkom za pridobitev gradbenega dovoljenja.

V letošnjem letu naj bi odstranili del neuporabnih ruševin in začeli izdelovati temelje nove kočje, poleti pa bodo na Korošici poskrbeli za zasilno oskrbovanje v bivalnih kontejnerjih. Povše se je še zahvalil za namenski prispevek enega evra iz članarine 2019, ki bo namenjen za gradnjo kočje, ki, kot je poudaril Povše, predstavlja izjemen finančni in logistični zalogaj.

Letošnje leto bo kar nekaj prireditev, ki bodo povežale planince, turne kolesarje in vse ostale ljubitelje gora. Dogodek Slovenska turnokolesarska pot v enem dnevu bo 1. junija povezal turne kolesarje, ki se bodo podali na vseh 41 etap te krožne poti. Dan slovenskih planinskih doživetij 2019 pa 15. junija s peštrim programom za planince vseh generacij, turne kolesarje in druge ljubitelje narave vabi na Lisco. Odbor Planinstvo za invalide/OPP napoveduje dve akciji: akcija Gluhi strežejo v planinskih kočah se po lanskoletnem krstu začena 11. in 12. maja v Planinskem domu na Zelenici in v Koči na Planini nad Vrhniko, poletje pa bo zaznamovala v petnajstih kočah po vsej Sloveniji, ter akcija Stopiva skupaj, osvojimo vrh, ki bo 22. in 23. junija pokazala, da za slepe in slabovidne ni ovir. 📍

Na letošnji skupščini so zbranim predstavili idejni projekt novega Kocbekovega doma na Korošici, ki naj bi ga odprli v letu 2022.
Arhiv PD Celje Matica

NOVICE IZ VERTIKALE

V četrtek, 18. aprila 2019, zvečer, so na ORF objavili, da od prejšnjega dne, t. j. srede, 17. aprila 2019, pogrešajo Davida Lamo in Hansjörga Auerja iz Avstrije ter Američana Jessa Roskellyja, ki so plezali v kanadskih Rocky Mountains. Nameravali so ponoviti smer M16 (VI, WI7+, A2, 1000 m) v Howse Peaku, ki so jo leta 1999 prvi preplezali Barry Blanchard, Scott Bakes in Steve House. Izkazalo se je, da jih je med sestopanjem, potem ko so verjetno dosegli vrh, zasul velik plaz. S tragično preminulim Hansjörgom Auerjem, ki je bil letos v Ljubljani gost Festivala gorniškega filma, je *Planiński vestnik* objavil intervju v letošnji aprilski številki.

Prvenstvena v Kanadi

V kanadskem delu Skalnega gorovja v provinci Alberta so Luka Lindič, Nemka Ines Papert in Američanka Brette Harrington preplezali novo in šele drugo smer v vzhodni steni gore Mount Fay, 3235 m. Trojica je rešila problem strme vršne stene, ki so se ji so Barry Blanchard, David Cheesmond in Carl Tobin leta 1984

Atletski raztežaj visoko v vzhodni steni Mount Faya
Arhiv Luka Lindiča

zaradi močnega sneženja izgnili in iz nje pobegnili z dolgo prečnico proti desni. Vzhodna stena gore je nato dolgo čakala na ponovni vzpon. Leta 2016 je Lindič steno poskušal preplezati skupaj s pokojnim kanadskim alpinistom Marcom-Andrejem Leclercem. Plazovi v steni so ju odvrnili od načrta, tako da sta poiskala druge cile v okolici. Lani je Leclerc za vedno ostal na Aljaski, njuna skupna želja po vzponu čez vzhodno steno pa je še naprej tla v Lindiču. Tako so 2. aprila Lindič, Papert in Harrington zgodaj zjutraj vstopili v steno. Plezati so začeli po obstoječi smeri **East face**, kjer pa ta zavije desno, so oni nadaljevali naravnost navzgor. Bivakirali so dvesto petdeset metrov pod robom stene. Naslednji dan jih je čakalo strmo

The Sound of Silence v Mount Fay
Foto: Luka Lindič

plezanje v krušljivi skali s ponekod skromnim varovanjem. Vrh so dosegli v snežni nevihti v zadnjih trenutkih dneva. V soju čelnih svetilk so sestopili v dolino. Prvenstvena smer je dobila ime **The sound of silence** (M8, WI 5, 1100 m) v spomin na kanadskega alpinista Marca-Andreja Leclerca. Gre za lep uspeh trojice v odročni steni, ki že med pripravo na vzpon zahteva veliko trdega dela. Med štirinajstdnevnim bivanjem v tamkajšnjih gorah so prepešačili približno dvesto kilometrov.

Uspešno na Aljaski

Janez Svoljšak in Miha Zupin (oba AO Kranj) sta plezala v gorovju Revelatiion na Aljaski. Po prihodu na Aljasko sta najprej tri dni čakala na ugodno vreme za polet v gore. V mestecu Talkeetna sta le s težavo premagovala dolgčas, vse prej kot dolgčas pa sta potem doživljala na ledeniku v bazonem taboru in okoliških gorah. Skupno sta preplezala pet prvenstvenih smeri, med temi so tri pripeljale na deviške vrhove. Dvakrat sta se obrnila med vzponom. 21. marca sta se najprej odpravila proti Piramide Peak. Tam ju je pršič odvrnil od vzpona, zato sta se preusmerila proti bližnjemu neosvojenemu vrhu Four Horsemen East, 2600 m. Nanj sta priplezala po vzhodnem grebenu, zato sta smer poimenovala **East Ridge** (M6/

Vrh Wailing Walla
Foto: Miha Zupin

M4, 50–70°, A1, 600 m). Vzpon je zaznamoval močen veter, zaradi katerega sta tudi položnejše odseke na grebenu preplezala po vseh štirih. Sledil je izčrpavajoč poskus vzpona na Golgotho, 2724 m. Plezanje s prepogostim čiščenjem odvečnega snega se je končalo pod velikim balvanom, čez katerega so se zaradi popoldanskega sneženja v njuno grapo začeli valiti večji pršni plazovi. Spust je bil temu primerno neprijeten. 27. marca sta ponovno odšla pod Golgotho,

Odlične razmere v Slovenski smeri na Apocalypse North
Foto: Miha Zupin

tokrat v drugo smer. Vrh sta po novi smeri **Father** (A15, 50–70°, 900 m) dosegla v šestih urah. 30. marca sta si izbrala še eno neosvojeno goro, Wailing Wall, 2450 m. Nanjo sta v sedmih urah in pol priplezala po novi smeri **Secret** (A16/A14+, 750 m). Za 1. april sta imela ogledan neimenovani vrh, ki leži v grebenu mogočne gore Apocalypse, 2848 m. Izbran vrh najverjetneje še ni bil osvojen. Vrh sta poimenovala Apocalypse North, 2750 m, preplezano smer pa **Slovenian route** (A14+ R, M6, 50–80°, 1300 m). Plezala sta osem ur in pol. V smeri sta našla veliko dobrega snega in ledu, hkrati pa so čvrst granit pogosto sekale žile z zelo slabo kamnino, v kateri je bilo nameščanje varovanja težko. Zaradi tega sta se odpovedala sestopu

po smeri in z vrha sestopila v neznano dolino na drugi strani gore. Čakala ju je dolga pot nazaj. 5. aprila sta bila pod naslednjo steno. Zadnji vzpon na odpravi sta opravila na gori Seraph, 2650 m. V sedmih urah sta preplezala novo smer in jo poimenovala **The Last Supper for snow strugglers** (M7/M4–5, 50–80°, 700 m).

Vstopni skok v smeri Secret
Foto: Janez Svolfšak

Prosto v Druju

V Druju je odličan vzpon opravil Luka Krajnc z Nemcem Fabianom Buhlom. 24. marca je prosto preplezal smer **Lesueur** (M7, 900 m) v enem zamahu. Plezala sta devetnajst ur, prespala na vrhu smeri in naslednji dan sestopila. Navezo je ves čas vodil Luka. Proste ponovitve smeri so redke, sploh v enem dnevu. Smer je nastala leta 1952, prvi zimski vzpon pa doživela januarja 1983. Prvi prosti vzpon čeznjo se je zgodil januarja 2012, ko sta jo prosto preplezala pokojni Švicar Ueli Steck in Britanec Jonathan Griffith. Tudi onadva v enem dnevu.

Naše stene

V marcu so bile razmere v stenah dobre, a ne toliko, da bi v njih vladala plezalna evforija. Izstopala sta vzpona v zahodni steni Brane. Marca sta jo dvakrat obiskala Žiga Oražem (AO Kamnik) in Matija Volontar (AO Jesenice). Steno je imel že dlje "pod nadzorom" Žiga. Med letošnjim plezanjem v sosednji Turski gori mu je pogled večkrat ušel vanjo in v bele trakove, ki so nakazovali lepe možnosti vzpona.

Prvič sta zahodno steno Brane z Matijo obiskala 12. marca, ko sta preplezala **Vojkino smer** (V+/V, 460 m). Kombinirani prehodi z nekaj trave in dobim snegom so ju brez zapletov vodili do roba stene. Drugič sta jo obiskala 15. marca in opravila prvo ponovitev smeri **Garfield** (VI+/V-VI, 600 m), ki ji nista popolnoma sledila. Potem ko sta za seboj pustila stolp in rdeče plati, sta namesto levo v plošče originalne smeri pod previsi zavila desno v tanek led. Od tod naprej ju je čakalo nekaj raztežajev strmega plezanja do dobre pete težavnostne stopnje, preden sta dosegla vrh.

V Dolgem hrbtu je bila še vedno obiskana **Teranova smer. Grapo med Veliko Babo in Ledinskim vrhom** (III/II, 70°/40-60°, 700 m) sta 23. marca preplezala Silvo Vrhovec (AO Železničar) in Marko Leban (AO Cerknjo). Po vzponu sta si ogledovala še severno stran Ledinskega vrha, v njej opazila vsehno linijo in jo preplezala. Pozneje sta izvedela, da je linija prvenstvena in jo poimenovala **Ledinski elefant** (65°/40-50°, 150 m), po skalni obliki v bližini. V Šplevti nad Zadnjico sta navezi iz AO Rašica in AO Cerknjo preplezali **Bogovsko grapo** (90/70°, IV-, sneg 50°, 600 m). V Travnškem robu sta 23. marca Andraž Avbelj in Tanja Metličar prva ponovila še svežo smer **Alpska psihadelija** (III/3+, 300 m), ki je nastala februarja letos. V Srednjem vrhu nad Drežnico sta Jakob Kurinčič in Tilen Kemper (oba Soški AO) preplezala novo smer levo od smeri **Grapa**. Začela sta plezati po Grapi, po tristo metrih pa sta zavila levo in našla lepe snežne prehode. Novo linijo sta poimenovala **Pozabljen v času** (II-III/2, 75/50-60°, 350 m, 650 m celotna stena).

Vzhodne sosede Krna je večkrat raziskoval Jure Laharnar (PK Idrija). Med enim izmed obiskov je v Škofiču odkril grapo s skrivnostnim zaključkom. Izkazalo se je, da grapa izstopi skozi okno. Nastalo je **Skrito okno** (III+, 75/40-55°, 120 m). Pred tem je v Škofiču preplezal še eno novo smer in jo poimenoval **Za 50 centov** (III, 75/40-60°, 150 m).

Ko zima začne prepuščati prostor pomladi, je vse več obiska v toplih plezališčih in sončnih večraztežajnih smereh. V marcu in aprilu so bila plezališča pri nas in v obmorskih krajih

že polna plezalcev, alpinistični vzponi v kopni skalni pa so bili še vedno redki. Omeniti velja redko obiskano prisojno steno Strevčeve peči nad Logarsko dolino. V njej sta Marko Mavhar in Marko Volk preplezala **Simfonijo** (VI, 450 m). Mavhar je pozneje sam z vrvjo preplezal še **Mrtvaškega pajka** (6b, 120 m) in **Frika** (6a+, 120 m) v Klemenči peči. Ta je bila v tem obdobju večkrat obiskana. V plezalno zimzeleni Vipavski dolini so bile redno obiskane tako opremljene kot nekatere neopremljene smeri, nastala je celo prvenstvena smer. V Kovku sta jo 30. marca preplezala Vid in Matic Štrancar, med predhodnimi obiski pa je pomagal še Jure Uršič (vsi AO Ajdovščina). Skalo so delno opremili z različnimi varovali, tako da ponavljavci z nameščanjem varovanja ne bodo imeli veliko dela. Smer je dobila ime **Beng, beng** (VIII-/VI, AO, 100 m).

Zimski tabor za perspektivne alpiniste

Prehodavci so bili izhodišče udeležencem letošnjega zimskega plezalnega tabora za perspektivne alpiniste. Tabor se je odvijal med 8. in 10. marcem. Udeležili so se ga vodji Peter Bajec (AO Železničar) in Nejc Marčič (AO Radovljica) ter mladi perspektivni alpinisti Aleksij Kraljič (AO Nova Gorica), Jan Palovšnik, Luka Kračun (AO Grmada Celje), Nace Kokelj, Blaž Karner, Krištof Fortuna (oba AO Ljubljana Matica), Anže Mihevc (Črnuški AO), Jakob Skvarča, Jurij Tratar (oba Akademski AO), Matic Štrancar (AO Ajdovščina), Krištof Frelj in Nejc Turnšek (AK Vertikal). Po dolgem petkovem dostopu je udeležence čakal meglen konec tedna. Megla in slabo predelan sneg v malih količinah so omejevali izbiro ciljev. Opravljeni plezalni vzponi po ocenah zato niso segali visoko, vsekakor pa so v danih razmerah tudi lažje smeri predstavljale lep uspeh. V soboto, 9. marca, je naveza Kračun-Kraljič preplezala **Zahodni raz** (II-III, M4, 300 m) v Mali Lopi. Gre za prvo znano zimsko ponovitev smeri. Drugi so se večinoma odločili za Malo in Veliko Tičarico. V tej sta poskušala Palovšnik in Štrancar, ki sta se obrnila v **Direktni na Ceklinovo**. V isti steni sta Marčič in Borič preplezala **Varianto smeri Arh-Budkovič** (IV+, M4, 270 m). V Mali Tičarici

sta Karner in Frelj preplezala **Smer za zlomljen carrytool** (IV+, M4, 70°, 150 m), Mihevc in Istenič poskusila v **Ceklinovi**, Fortuna in Skvarča pa zaradi težav in krušljivosti obrnila med poskusom plezanja v novi smeri. Bajec in Kokelj sta s prvenstveno poskusila v Vršakah, vendar sta se zaradi slabih razmer obrnila po štirih raztežajih. Bliže zimski sobi sta plezala Tratar in Turnšek, ki sta v Poprovcu preplezala **varianto smeri OF** (III/3, M4+, 500 m). V nedeljo so Bajec, Kokelj, Kračun, Kraljič, Palovšnik, Frelj in Borič preplezali **Grapo v Veliki Zelnarici** (60°/40-50°, 300 m). Mihevc, Istenič in Fortuna so poskusili v **Zahodnem razu** v Mali Lopi. Marčič in Tratar sta preplezala novo smer v Mali Zelnarici. Poimenovala sta jo **Ledvični kamen** (M3+/4, WI3, 250 m). Takoj za njima sta jo ponovila Turnšek in Skvarča.

Skupina SMAR je vrnila gostovanje

Člani Slovenske mladinske alpinistične reprezentance so lani avgusta odšli po izkušnje v Gruzijo. Razdrobljenost gruzijske gorniške organizacije je bila razlog, da je bil tedaj gostitelj le en. Letos med 1. in 10. marcem so reprezentanti vrnili gostoljubje in povabili Gruzijce v naše Alpe. Povabilu se je odzvalo šest gruzijskih alpinistov. Poleg Archila Badriashvilia, organizatorja lanskega srečanja v Gruziji, so k nam prišli še Guram Imnadze, Temur Qurdiani, Bekar Phajishvili, Giorgi Tepnadze in Zura Kvestadze. Pridružili so se jim bosanski alpinisti in alpinistke: Armin Gazić, Admir Andelić, Tarik Rustempašić, Amila Rujanac in Nejra Odobašić. Iz naših vrst so na srečanju sodelovali Sara Jaklič (vodja), Bor Levičnik (pomočnik vodje), Marija Jeglič, Matevž Štular, Matija Volontar, Aleš Česen, Luka Stražar in Andrej Jež. V različnih kombinacijah navez so plezali povsod po naših gorah. Obiskali so **Tschadovo smer** (AI3, III/III, 700 m) in varianto Tschadove smeri, **smer Y** (IV, WI4-5, 80°) v V steni Ojstrice. V SV steni Ojstrice so preplezali **Jutranjo kavo** (IV, 550 m). V Škarjah so preplezali **Marjetico** (AI4, 400 m), v Turski gori obiskali **Szalay-Gerinov greben** (III+, 500 m) in **Peščeni raz** (IV/II-III, 350 m), v Brani pa preplezali smer **Alpi** (45-55°, 450 m). V Planjavi so preplezali dobro narejeno **Belo**

Plezalni nahrbtniki

Pripravljeni na avanturo.

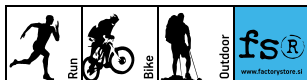
Na voljo v trgovinah:

- Annapurna
(Ljubljana),
- Elan
(Begunje),
- Extreme Vital
(Ljubljana, Škofja Loka, Radovljica),
- Iglu Šport
(Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),
- Kibuba
(Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),
- Outdoor Galaxy
(Bovec),
- Pod skalco
(Bohinj).

NOVI
MUTANT

VAŠ PLEZALNI PARTNER.

www.factorystore.si

grapo (V, M4, 1000 m). V Mali Radu-
hi so se podali v **Zagorčevo smer** (V+,
135 m), **Parkljev steber** (M6+, 135 m)
in **ZZ** (IV+, 125 m). Seveda ni šlo mimo
našega najvišjega prelaza. V Nad Ši-
tom glavi so preplezali **Kranjsko poč**
(M5, 250 m) in **Ribo** (M5, 250 m), v
Vrhu Kraj sten **Zimsko smer** (III-IV,
500 m), v Mali Mojstrovki pa **Buti-
narjevo grapo** (III/II, 200 m). Gostje
so spoznali še večraztežajne smeri
v Klemenči peči, športno plezanje v
Ospu in orodjarjenje v Hrastniku.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Tokratne novice je najbolje kar nada-
ljevati pri prejšnjih. Španec Edu Marin
je v kitajskem Getuju pričakovano v
celoto povezal smer Valhalla, 14 raz-
težajev dolgo streho, ki vključuje te-
žavnosti 8c+, 8c+ in 9a+. Vprašanje je,
kdaj bo smer doživela prvo ponovitev.
Verjetno ne prej, preden se na Kitaj-
skem ne pojavi kakšen Adam.

Tudi na zahodu ni nič novega. Zim-
ski treningi se obrestujejo in čas je za
realizacijo, preden v Španiji postane
prevročje. Francoz Seb Bouin je v Oli-
ni preplezal povezavo Mamichulo 9b,
ki jo je prvi uspel sestaviti Adam On-
dra. V istem plezališču je Margo Ha-
yes preplezala Papichulo in tako (po
La Rambli in Realization) zaokroži-
la "sveto trojico" 9a+. Seveda je prva
ženska s tem dosežkom in nasploh
ena redkih, ki se s tem lahko pohva-
li. Našemu Klemnu Bečanu manjka
prav omenjena smer.

Nekoliko stran, v Santa Linyji, je Sa-
chi Amma preplezal smer Chrisa
Sharme, Stoking the fire 9b. Po enaki
oceni je z La Capello v Siurani pose-
gel Američan Daniel Woods. Od na-
ših se v formo vrača Klemen Bečan,
ki je v Ospu prvi povezal smeri Wor-
king class hero in Leon ter smer oce-
nil s pošteno 8c.

Če se vam zdi, da v novicah manjka
uglednih imen, je to zato, ker že pri-
dno trenirajo za novo sezono. Začel
se je že svetovni pokal v bolderjih s
tekmama v Meiringenu in Moskvi.
Naš izkupiček? Izjemen! Janja Gar-
nbret je dvakrat zmagala, v Moskvi

ji je na najvišji stopnički delal družbo
Jernej Kruder, četrta pa sta bila Anže
Peharc in Lučka Rakovec. V začetku
sezone poleg falange Japoncev su-
vereno deluje tudi Ondra, ki je enkrat
zmagal in bil enkrat drugi.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Po izidu prejšnje številke *Vestnika* se
je osrednji dogodek Planinske zveze
Slovenije (PZS) odvrtel 13. aprila, ko je v
Mariboru potekala letošnja skupščina
PZS, na kateri je bil predstavljen idej-
ni projekt nove koč na Korošici. Več o
skupščini pišemo v posebnem članku.
Pred skupščino planinske organizacije
je izšel Letopis PZS 2018, že deveti po
vrsti, s predstavljenim delovanjem pla-
ninske organizacije v minulem letu.

PZS je društva in klube, člane PZS, po-
vabila k sodelovanju z izvedbo planin-
skih aktivnosti, katerih namen je širje-
nje rednega gibanja v naravi, varovanje
narave in promocija različnih oblik pla-
ninstva, namenjenih posameznikom
različnih starostnih skupin. Sofinanci-
rane bodo aktivnosti, ki bodo izvedene
med aprilom in oktobrom 2019.

Letošnji dan slovenskih planinskih do-
živetij bo 15. junija na Lisci, na katere-
ga vas PZS in soorganizatorji vabi-
jo na celodnevno planinsko dogajanje
za mlade planince, družine in odrasle;
organizirali bodo vodene planinske in
turnokolesarske izlete, plezanje na ple-
zalnem stolpu, predstavitev gorskega
reševanja in osrednjo prireditev s spre-
vodom praporščakov.

Odbor planinstvo za invalide/OPP je
med 29. in 31. marcem izvedel že če-
trto usposabljanje za strokovni kader
na Planinskem domu na Uštah - Že-
renku. Inkluzijski pohodu ob dnevu
za spremembe pa je potekal 5. aprila
na Planino nad Vrhniko, kamor se jih
je kljub napovedanemu muhastemu
vremenu odpravilo več kot sto, med
njimi devetindvajset vrčevskih otrok,
celo pohodnik s Korzike in planinec na
invalidskem vozičku.

Do 15. aprila ja potekalo glasovanje za
Best of Slovenia s strani Akademije za

turizem Slovenije, v kateri sodelujejo
številne organizacije, med njimi tudi
PZS.

Mladinska komisija (MK) je sredi
marca izvedla zimsko planinsko šolo,
katere se je na Pokljuki udeležilo šest
tečajnikov. MK je skupaj z Mladinskim
odsekom PD Ljubljana - Matica aprila
popeljala študente na pohod na Kofce.
Izvršni odbor MK je potrdil dva preno-
vljena pravilnika, in sicer *Pravilnik pla-
ninskih orientacijskih tekmovanj* in
Pravilnik planinske orientacijske lige.

Objavili so javni razpis za izbor izvajal-
cev za sredstva v letu 2019 iz programa
Osnovni in dodatni programi planinske
dejavnosti mladih, odobrenih s strani
Fundacije za financiranje športnih or-
ganizacij v RS in Urada za mladino RS
za planinska taborjenja v skupni višini
sedem tisoč evrov. Rok za oddajo vlog
je 27. maj.

MK je poročala o planinskem orien-
tacijskem tekmovanju Podravsko-
pomurske orientacijske lige, ki so ga
uspešno pripravili v PD Ruše.

Med 20. in 27. julijem bo v Planinskem
učnem središču Bavšica potekal se-
minar za mlade za pridobitev naziva
mladinski voditelj. Mladi nad 16 let oz.
z zaključenim prvim letnikom srednje
šole se lahko prijavijo do 2. junija.

MK je društva in klube opozorila na
predpisano izpolnjevanje pogojev za
prevoz otrok.

Mednarodni mladinski plezalni ta-
bor bo potekal od 11. do 17. avgusta v
češkem peščenjaku v soorganizaci-
ji Mladinske komisije Mednarodnega
združenja planinskih organizacij (UIAA
Youth Commission) z državami orga-
nizatorkami (Slovenija, Češka, Slova-
ška, Madžarska in Hrvaška).

Vodniška komisija je nadaljevala s ko-
pnimi izpopolnjevanji za vodnike PZS.

Gospodarska komisija je izdala *Pri-
ročnik za planinske koč*, v katerem
povzema zakonska določila za obra-
tovanje planinskih koč v Sloveniji. PD
Iska Kranj je objavila prosto mesto
oskrbnika ali oskrbniški par v Domu
Čemšenik, PD Dol pri Hrastniku pa
daje v najem Planinski dom v Gorah
za obdobje enega leta z možnostjo po-
daljšanja najemnine.

Komisija za planinske poti (KPP)
je 22. marca v Izobraževalnem cen-
tru za zaščito in reševanje na Igu pri-
pravila zbor KPP, na katerem so se
zbrali načelniki markacijskih odsekov

planinskih društev. Zbrane delegate so med drugim seznanili s predvidenim novim geografskim informacijskim sistemom, ki bo osnova za nadgradnjo z digitalnimi orodji za poročanje in delo markacistov.

PD Kamnik je sporočilo, da je pot iz Stahovice na planino Osredke zaprta, možen je obhod po planinski poti, ki vodi po cesti do Klemenčevega in naprej prek Kranjske senožeti.

Prvo letošnje obnovitveno usposabljanje markacistov kategorije B je potekalo 30. marca pod Gradiško turo. Tečaj za varno delo z motorno žago za markaciste pa bo organizirano skupaj s Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo v Postojni 25. maja.

Komisija za varstvo gorske narave (KVG N) je konec marca opozorila, da gre zima resda že h koncu, a živali vseeno ne gre motiti pri njihovem prebujanju v nov življenjski cikel.

KVG N in Odsek za varstvo gorske narave PD Nova Gorica vabita na poletni naravovarstveni tabor za osnovnošolce ob reki Kolpi med 28. julijem in 3. avgustom. Rok za prijavo je 15. junij. Ljubitelji narave Meddruštvenega

odbora planinskih društev Dolenjske in Bele krajine so se zbrali na letošnji prvi naravovarstveni ekskurziji v počastitev mednarodnega dneva voda in ob zaključku že dvanajstega tečaja za gorske stražarje.

Na projektnem podobmočju Pohorje so za izboljšanje stanja in zagotavljanja dolgoročnega ohranjanja travnišč začeli odstranjevati zarast na območju Planinke (neposredna bližina Lovrenških jezer), Mulejevega vrha, Ostruščice, Kraguljišča in Klopnega vrha.

Komisija za alpinizem (KA). 1. marca je odšla na pot alpinistična odprava Chamlang 2019 za mlade perspektivne alpiniste, ki še nimajo (veliko) odpravarskih izkušenj. Cilj odprave je severna stena gore Chamlang (7321 m) v Himalaji. Odpravo, ki se predvidoma vrne domov 17. maja, vodi Blaž Navršnik - Dolfa (AO PD TAM Maribor), pomočnik je Nejc Marčič (AO PD Radovljica), člani pa Matej Balažič (AO PD TAM Maribor), Borut Demšar (Akademski alpinistični odsek), Vid Vilhar in Krištof Fortuna (oba AO PD Ljubljana - Matica), Petra Klinar (Akademski alpinistični odsek), Domen Košir (AO

PD Železničar), Neli Penič (AO PD Železničar) in Jakob Skvarča (Akademski alpinistični odsek).

Med 8. in 10. marcem se je odvijal letošnji zimski tabor KA za perspektivne alpiniste. Tabora se je udeležilo šestnajst udeležencev; podali so se na Prehodavce.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je razpisala seminar in izpite za opremljevalce športnoplezalnih smeri, licenčni seminar za postavljalce športnoplezalnih smeri in pozvala k pridobitvi statusa kategoriziranega športnika. Državno prvenstvo v hitrostnem športnem plezanju za vse kategorije je potekalo 20. aprila v športni dvorani I. OŠ Celje.

KŠP je razveselila plezalne navdušence z novico, da bomo v tej predolimpijski sezoni športne plezalce na svetovnih pokalih lahko spremljali prek prenosov TV Slovenija.

Janja Garnbret je na uvodni tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju 6. aprila v švicarskem Meiringenu ugnala vso konkurenco in tako zmagovito začela predolimpijsko sezono.

Do 12. aprila je bil čas glasovati za naslov Mladi up 2018, za katerega se je med

POHODNI ČEVLJI ROČNO IZDELANI S STRASTJO

ROJENI NA BAVARSKEM

Hanwag Tatra II GTX®
// 110 LOČENIH DELOV
// 25 RAZLIČNIH MATERIALOV
// 106 KORAKOV IZDELAVE DO POPOLNOSTI

ODLIČEN PAR POHODNIH ČEVLJEV ZA CELOLETNO UPORABO
IN VEČDNEVNO POHODNIŠTVO
IZDELANI V EVROPI

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

WWW.HANWAG.COM

finalisti potegovala tudi mlada športna plezalka, 18-letna Vita Lukan, prejemnica srebrne medalje na mladinskih olimpijskih igrah Buenos Aires 2018. 25. maja bo na Kongresnem trgu v Ljubljani potekalo že tretje balvansko tekmovanje Triglav *The Rock*, na katerem bodo sodelovali najboljši balvanisti sveta.

Komisija za gorske športe. Z zadnjo tekmo na Okrešlju se je zaključil slovenski pokal v turnem smučanju za leto 2019. Najboljši po kategorijah so: med člani Matjaž Mikloša, med člani nad petinštirideset let Stane Lotrič, med članicami Alenka Lukič in Katarina Pritrznik, ter med mladinci Maj Pritrznik.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je imela svoj redni zbor turnih kolesarjev, in sicer 12. marca v prostorih PZS. Izobraževanje turnokolesarskih vodnikov je potekalo na Goričkem, večji poletni seminar se bo začel 8. in 9. junija v Kočevju in nadaljeval med 27. in 30. junijem na Valvasorjevem domu pod Stolom.

KTK se je lotila dopolnjevanja in prenove vodniškega učbenika.

Poseben dan za Slovensko turnokolesarsko (STKP) pot bo 1. junija, ko bodo vsako od enainštiridesetih etap prevozili v istem dnevu in tako povezali celotno STKP.

Turnosmučarski in kolesarski odsek PD Kamnik je v sodelovanju s KTK priredil tečaj turnega kolesarstva.

Planinska založba PZS je v aprilu spomnila planince, plezalce in vse ostale

ljubitelje gora, ki se bodo v majskih praznikih podali v hrvaške gore in stene, da lahko v planinski trgovini v prostorih PZS kupijo številne planinske zemljevide ter planinske in športnoplezalne vodnike hrvaških gorskih in plezalnih predelov.

Zdenka Mihelič

LITERATURA

Gorazd Gorišek: V zasnežene gore. Izbirni vodnik. Planinska založba Slovenije, PZS, Ljubljana, 2019. 199 str., 26,90 EUR

Nov vodnik za slovenske domoljube vsebuje 55 vodniških enot za tradicionaliste, ki najdejo potešitev svojega gorohodskega hrepenenja znotraj slovenskih gora. Obe spremni besedi, urednikova in (delno) avtorjeva, se začneta kot ljubezniv spominski potopis, kot naliv sveže mladostne krvi, ki meče s prestola uokvirjeno formalnost, in tako razobesi sočno valbilo na domačijsko planinsko gostijo. Domačno neformalnost podkrepi že kar naslov, zaradi preljubne obvestilne in svarilne shematičnosti in nujne preglednosti, pa vendarle daje vso potrebno neprirezano svobodo uporabniku pri izbiri ciljev. Zdaj drži njegovo hrepeneco dušo na tisoč metrih višine ali celo niže, zdaj jo spodpihuje za močnejša doživetja v

visokogorju – hopla! ampak Triglava ni notri! Seveda ne, saj je obdelan in prehvaljen že v neštetih vodnikih, tudi avtor Gorazd se mu je v nekem drugem pisanju že poklonil. V skrbi za človekovo dobrobit pa natrese avtor poln jerbas pouka in svaril, ki bodo inštruktorjem zadostovala tudi za majhen gorniški tečaj.

Zelo prizadevno knjižico je mogoče pohvaliti tudi za vestno izdelavo – v njej skoraj ni tipkarskih ali slovničnih/jezikovnih zdrsajev – bolezní, ki vse prepogosto kuži današnje slovensko publicistiko. Če pa bi se že kdo spotaknil ob zapletenost (ne)določne oblike pridevnikov, je jezikovni del treba vzeti v bran z neizpodbitnim dejstvom, da se tisti (ne)Slovenec, ki naj bi rabo (ne)določne oblike pridevnikov v slovenščini spravil v red, še ni rodil. Toliko bolj se uporabniku odvali kamen od srca, ko najde zapis Kalški Grében, ki je svoj čas delal čast tankočutnim prislusnikom iz rodu Franceta Avčina,

ALCOM
Slovenski proizvajalec
stekel z dioptrijo

Viki Grošelj uporablja
progresivna stekla **Magic Sport**
in očala **uvex sportstyle RX**

ALCOM
SPORT
www.alcom.si/sport

uvex

Ukrivljena športna očala
in stekla z dioptrijo
dobite pri svojem optiku.

Vlasta Kopača ..., ki so znali prisluhniti domačinom na bistriški strani gore, in vedeli celo, da domačini izpuščajo pridevnik "Kalški", tako da za oznako gore ostane samo "Grében" (z naglasom na prvem ozkem é-ju; na kokrski strani izgovarjajo ime kot Grébn, s širokim é-jem in tudi brez pridevnika), ta pa kot sinček edinček nujno napreduje v družino lastnih imen in se enako okiti z veliko začetnico – v udarno diskreditacijo zapisa "Kalški grebén", ki se je dandanes jezevsko ugnezdil v široko prostranstvo slovenskega pisanja. (Da ne bo pomote: avtor Gorazd in lektorica nista padla v to past!). Enako vpijoča zgodba se drži "Kočevskega roga" – ki ga v naši knjigi (Deo gratias!) sicer ni – a je vsem ljudem dobre volje jasno do zadnjih galaksij, da je "Rog" pravo lastno ime in se v vsakem položaju, s pridevnikom "Kočevski" ali brez, piše z veliko začetnico. Tudi tu pravijo domačini: "Saj mi besede "Kočevski" sploh ne rabimo; mi rečemo samo "Rog". Kako naj bi ga potem pisali z malo začetnico? (V rogu ležimo pobiti? – naslov knjige).

Jezikovnih zank je še cela reč – človeška duša je neusahljivo ustvarjalna – a naj končam s prošnjo: ko se bo pisateljska plast goroljubcev odločila, da bo Kranjskogorcem širokosrčno pustila reči in pisati po domače Prisank, in bo pozabila na Prisojnik, naj ... ah, saj menda ni nujno, da izpišem do konca; odgovor je na dlani; ponuja se kot svež jutranji žarek, ki po svojem prodornem poslanstvu razsvetli visoko nebo in prebudi mrakobno dno. Z vodnikom *V zasnežene gore* planinci poleg dobre kondicije in ustrezne opreme rabijo samo še zasnežene zime, v katerih bodo lahko uživali lepoto belih gora.

Stanko Klinar

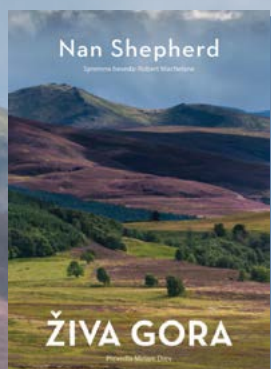
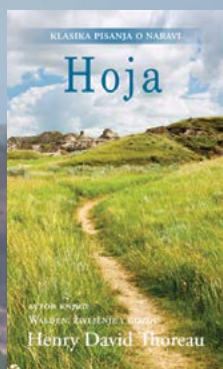
Prenovljeni vodnik Koroška planinska pot

V letu 2018 smo praznovali zlati jubilej pomembne planinske poti na Koroškem. Pred pol stoletja si je namreč Koordinacijski odbor mladinskih odsekov planinskih društev Mežiške doline zamislil in skupaj z Zvezo telesnokulturnih organizacij Ravne na

Koroškem zasnoval vezno planinsko pot po planinah slovenske Koroške. Slovesno so jo odprli 16. junija 1968 v Ribnici na Pohorju in jo poimenovali Koroška mladinska planinska transverzala. Snovalci poti so želeli z njo spodbuditi mladino, da bi pogostejše obiskovala gore ter mnoge druge naravne in zgodovinske znamenitosti. Za izhodišče poti sta bili na izbiro dve točki: Ribnica na Pohorju in Piršev dom nad Mislinjo. S Pohorja je bila pot speljana skozi Slovenj Gradec, čez gorovje okoli Mežiške doline in se je

Sprehodi in pohodi po naravi s knjigami založbe UMco

Izpostavljeno v knjigarnah Mladinske knjige do konca maja 2019

Henry David Thoreau:

HOJA

Avtor knjige

Walden: Življenje v gozdu

Nan Shepherd:

ŽIVA GORA

Spremna beseda:

Robert Macfarlane

Samo Rugelj:

TRIGLAVSKE POTI

Hvalnica hoji in

potepanja na vrh Slovenije

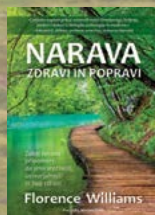
Robert Louis Stevenson:

POPOTOVANJE Z OSLICO

ČEZ SEVENE

Potopisna klasika

PRIPOROČAMO TUDI

Naročila: na spletni knjigarni:

• 01/520 18 39 • knjigarna@umco.si

Knjigarno **www.bukla.si**

Knjige založbe UMco so na voljo tudi v bolj založenih knjigarnah.

končevala na Ravnah na Koroškem pri Domu železarjev. Med potjo je bilo 20 kontrolnih točk z žigi, ki jih je pohodnik moral zbrati, da je hotel prejeti poseben častni znak.

Sčasoma se je med koroškimi planinci pojavila zamisel, da bi uredili planinsko obhodnico. Zato so po odločitvi na Meddruštvenem odboru planinskih društev in klubov (MDO PD) Koroške skupaj z Zvezo športnih društev (ZŠD) Ravne na Koroškem pripravili Koroško planinsko pot (KPP) in jo slovesno odprli avgusta 2000. Gre pravzaprav za obnovljeno in dopolnjeno Koroško mladinsko planinsko transverzalo, saj je dodatno speljana še po obmejnem pogorju severno nad reko Dravo. Zaradi tega je nastalo 11 kontrolnih točk več, skupno torej 31. Pot je dolga dobrih 230 kilometrov in zajema območja vseh občin koroške regije. Poteka po obronkih Gornje Dravske, Mislinjske in Mežiške doline ter povezuje pogorja Strojne, Kozjaka, Pohorja, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Njen začetek in konec sta na Ravnah na Koroškem.

Leta 2000 sta izšla lični Vodnik po KPP, ki ga je uredil Igor Glasenčnik, in Dnevnik KPP. Od prve izdaje vodnika sta minili že skoraj dve desetletji. V tem obdobju se je na pot podalo mnogo pohodnikov, ki so zapisane podatke s pridom uporabljali. Tako je značke in priznanja za prehojeno pot v času od ustanovitve leta 1968 do avgusta 2018 prejelo že 2633 pohodnikov. Povpraševanje po vodniku je naraščalo, žal pa so zaloge že davno pošle. Poleg tega so na poti nastale pomembne spremembe, ki so narekovale tehtne popravke in nujne dopolnitve prvotnega besedila. Oboje je spodbudilo člane Odbora za Koroško planinsko obhodnico pri MDO PD Koroške, da so se odločili za izdajo prenovljenega vodnika.

Izšel je marca letos, uredil ga je Franc Verovnik; založila sta ga ZŠD Ravne na Koroškem in MDO PD Koroške. Glede na osebno obarvane opise poti spada Vodnik po KPP med klasične planinske vodnike, katere zadnje čase nadomeščajo sodobnejši s kratkimi in jedrnatimi informacijami. Temeljiti opisi posameznih odsekov so vsebinsko posodobljeni in prilagojeni današnjim, spremenjenim razmeram na poti. Med drugim sta se spremenili lokaciji dveh kontrolnih točk: Ožbalt ob Dravi namesto HE Ožbalt in Volinjak namesto Pristova na Lešah. Uvedena je bila še nova točka na Kapli na Kozjaku, tako da jih je zdaj 32. Fotografije v vodniku so povsem nove, dodani so zemljevidi posameznih odsekov za lažjo orientacijo, osnovni podatki in kratki opisi znamenitosti vseh dvanajstih koroških občin. Vodnik je opremljen s kodo QR, ki omogoča dostop do spletnega prikaza vodnika. Izšel je tudi prenovljeni Dnevnik po KPP.

Vodnik in dnevnik je mogoče dobiti na ZŠD Ravne na Koroškem, v knjigarnah Mladinske knjige na Koroškem, v TIC-ih večjih koroških krajev, pri koroških planinskih društvih in v planinskih postojankah ob KPP.

Franc Verovnik

območij za lokalne prebivalce in ljudi, ki živijo v širši regiji.

Mreža Parki Dinaridov je bila ustanovljena konec leta 2014 v Podgorici, kjer ima tudi sedež. S svojimi ukrepi želijo uresničiti skupni interes za izboljšanje varstva okolja ter trajnostnega razvoja in izboljšati sodelovanje med zavarovanimi območji v državah Dinarskega loka. Sodelovanje vključuje krepitev kulturnih in naravnih vrednot zavarovanih območij, njihovo promocijo in podporo zahtevam ter izvajanje dobrih praks na področju trajnostnega razvoja in upravljanja.

Na razstavi poleg Mreže parkov Dinaridov sodelujejo člani Skupnosti naravnih parkov Slovenije. Ta Skupnost je nastala leta 2011 in združuje štirinajst upravljavcev zavarovanih območij Slovenije: Triglavski narodni park, Kozjanski regijski park, Notranjski regijski park, Regijski park Škocjanske jame, Krajinski park Debeli rtič, Krajinski park Goričko, Krajinski park Kolpa, Krajinski park Ljubljansko barje, Krajinski park Logarska dolina, Krajinski park Pivška jezera, Krajinski park Sečoveljske soline, Krajinski park Strunjan, Krajinski park Tivoli, Rožnik, Šišenski hrib ter Naravni rezervat Škocjanski zatok.

Enkratni mednarodni fotografski projekt nam sporoča, da nas narava povezuje, saj ne pozna meja. Triglavski narodni park pripravlja razstavo skupaj z Mrežo zavarovanih območij Dinaridov, WWF Adria in Krajinskim parkom Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. Razstava bo stala pred info mesti in v razstavnih prostorih znotraj info mest TNP, na ogled pa bo možen do konca avgusta 2019. Ponuja edinstveno priložnost, da se seznanimo s prostori neokrnjene narave nekoč skoraj enotnega prostora. Politične meje za naravo ne obstajajo in pri njenem varovanju jih bomo morali znati preseči tudi upravljavci zavarovanih območij, seveda z vključitvijo širše javnosti.

Ana Marija Kunstej

TRIGLAUSKI NARODNI PARK

Narava nas povezuje – Parki Dinaridov

V maju prihaja na informativna mesta Triglavskega narodnega parka (Informacijsko središče Dom Trenta, Infocenter Triglavsko roža Bled, Center TNP Bohinj v Stari Fužini, Zelena hiša TIC Kobarid in Slovenski planinski muzej v Mojstrani) zanimiva razstava Narava nas povezuje – Parki Dinaridov. Fotografije velikih formatov prikazujejo kar devetdeset zavarovanih območij, ki so združena v zvezo Parki Dinaridov in se raztezajo od Slovenije preko Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Srbije, Makedonije, Kosova, Črne gore in do Albanije. Razstava predstavlja naravne vrednote in kulturne znamenitosti zavarovanih območij ter koristi varovanja teh

Tik pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da se je poslovil France Zupan, prejemnik priznanja PZS za življenjsko delo v alpinizmu. O njem bomo več napisali v naslednji številki.

*Jakopičevo
razstavišče
Vir: Krajinski park
Tivoli, Rožnik in
Šišenski hrib,
Artinfoto*

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

soteskanje, gore in energetika

INTERJUJ

Tomaž Jamnik, Ludovic Ravel, Hervé Barmasse

Z NAMI NA POT

Uisoke Ture

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem**

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz

106.8 MHz

107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE | ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

Vabimo vas na

DAN SLOVENSКИH PLANINSКИH DOŽIVETIJ 2019

Lisca, 15. junij 2019

od 7.00 PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI z različnih izhodišč na Lisco

10.00 DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE, DRUŽINE IN ODRASLE (ustvarjalne delavnice, Jurkova učna pot, varstvo narave, plezanje, predstavitev gorskega reševanja, animacije in gibalne aktivnosti ...)

13.00 ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSКИH DRUŠTEV

14.30 OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM PRAPORŠČAKOV PLANINSКИH DRUŠTEV

15.15 PLANINSKA ZABAVA Z NARODNO-ZABAVNIM ANSAMBLOM FANT JE IZPOD LISCE

Prireditve bo v vsakem vremenu, zagotovljen bo velik šotor na prireditvenem prostoru.
Dodatne informacije: www.pzs.si, www.pd-lisca.si, www.visit-sevnica.si.

Pri organizaciji sodelujejo:

Partnerji dogodka:

